

Vzdělání, nezaměstnanost a požadavky zaměstnavatelů

14.10.2011

Kolektiv autorů

Obsah

1.	Vzdělání a konkurenceschopnost.....	3
1.2.	Vliv demografických faktorů.....	3
2.	Analýza současného školství.....	5
2.1.	Předškolní vzdělávání, vývoj mateřských škol.....	6
2.2.	Základní vzdělání.....	11
2.3.	Střední školy.....	18
	Shrnutí.....	30
2.3.1.	Školy vyučující obory gymnázií.....	31
2.3.2.	Odborné vzdělávání ve středních školách.....	35
2.3.3.	Odborné vzdělávání ve středních školách (bez nástavbového studia).....	39
2.3.4.	Střední školy vyučující obory nástavbového studia.....	43
2.4.	Humanitní a technické obory vzdělání na SŠ a VOŠ.....	44
2.4.1.	Vývoj nově přijatých studentů podle skupin oboru KKOV.....	49
2.4.1.1.	Ekologie a ochrana životního prostředí (označení KKOV 16).....	50
2.4.1.2.	Informatické obory (označení KKOV 18).....	50
2.4.1.3.	Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárství (označení KKOV 21).....	51
2.4.1.4.	Strojírenství a strojní výroba (označení KKOV 23).....	52
2.4.1.5.	Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (označení KKOV 26).....	53
2.4.1.6.	Technická chemie a chemie silikátů (označení KKOV 28).....	54
2.4.1.7.	Potravinářství a potravinářská chemie (označení KKOV 29).....	55
2.4.1.8.	Textilní výroba a oděvnictví (označení KKOV 31).....	55
2.4.1.9.	Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů (označení KKOV 32).....	56
2.4.1.10.	Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (označení KKOV 33).....	57
2.4.1.11.	Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie (označení KKOV 34).....	58
2.4.1.12.	Stavebnictví, geodézie a kartografie (označení KKOV 36).....	59

2.4.1.13.	Doprava a spoje (označení KKOV 37)	59
2.4.1.14.	Zemědělství a lesnictví (označení KKOV 41)	60
2.4.1.15.	Veterinářství a veterinární prevence (označení KKOV 43)	61
2.4.1.16.	Zdravotnictví (označení KKOV 53)	61
2.4.1.17.	Ekonomika a administrativa (označení KKOV 63)	62
2.4.1.18.	Podnikání v oborech, odvětví (označení KKOV 64)	63
2.4.1.19.	Gastronomie, hotelnictví a turismus (označení KKOV 65)	64
2.4.1.20.	Právo, právní a veřejnosprávní činnost (označení KKOV 68)	64
2.4.2.	Shrnutí	65
3.	Analýza nezaměstnanosti	67
3.1.	Míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem	72
3.2.	Nezaměstnanost absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem	74
3.3.	Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem a absolventů nástavbového studia	75
3.4.	Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou	77
3.5.	Nezaměstnanost absolventů vyššího odborného vzdělání	79
3.6.	Nezaměstnanost absolventů vysokoškolského magisterského vzdělání	80
3.7.	Shrnutí	Chyba! Záložka není definována.
4.	Analýza požadavků zaměstnavatelů na absolventy	81
5.	Zdroje	89
6.	Přílohy	90
6.1.	Předmět a účel klasifikace KKOV	90
6.2.	Klasifikace kmenových oborů vzdělání KKOV	90
6.3.	Klasifikace kmenových oborů vzdělání KKOV podle vzdělání ...	Chyba! Záložka není definována.

1. Vzdělání a konkurenceschopnost

Konkurenceschopnost České republiky je značně závislá na struktuře a vývoji vzdělání v České republice. V následujících kapitolách je podrobněji analyzován vývoj a stávající stav v jednotlivých stupních české vzdělávací soustavy, na kterou navazuje analýza nezaměstnanosti a potřeb zaměstnavatelů na trhu práce České republiky. V oblasti vzdělávání byla v minulých letech zahájena řada reformních kroků, které směřují k rozvoji českého vzdělávacího systému tak, aby odpovídal požadavkům, které přináší vývoj naší i evropské společnosti. Reformy vychází především z potřeb posilovat roli vzdělání, jako jednoho ze zásadních nástrojů zvyšování konkurenceschopnosti země a záruky ekonomicky, sociálně, environmentálně i kulturně udržitelného rozvoje. I přes všechna tato opatření je potřeba i nadále účelně koordinovat vzdělávací systém s potřebami trhu práce.

Rozvoj společnosti, ekonomiky, trhu práce a vzdělávání mají mezi sebou velice úzkou vazbu a jen jejich vzájemně vyvážený vývoj přispívá k úspěšnosti České republiky, jak v evropské, tak i ve světové hospodářské soutěži. Proto se v reformních krocích MŠMT posledních let promítají trendy a úkoly zásadních vládních a resortních materiálů, které formují a podporují základní cíle, jak se stát konkurenceschopnou a flexibilní ekonomikou založenou na znalostech a dovednostech.

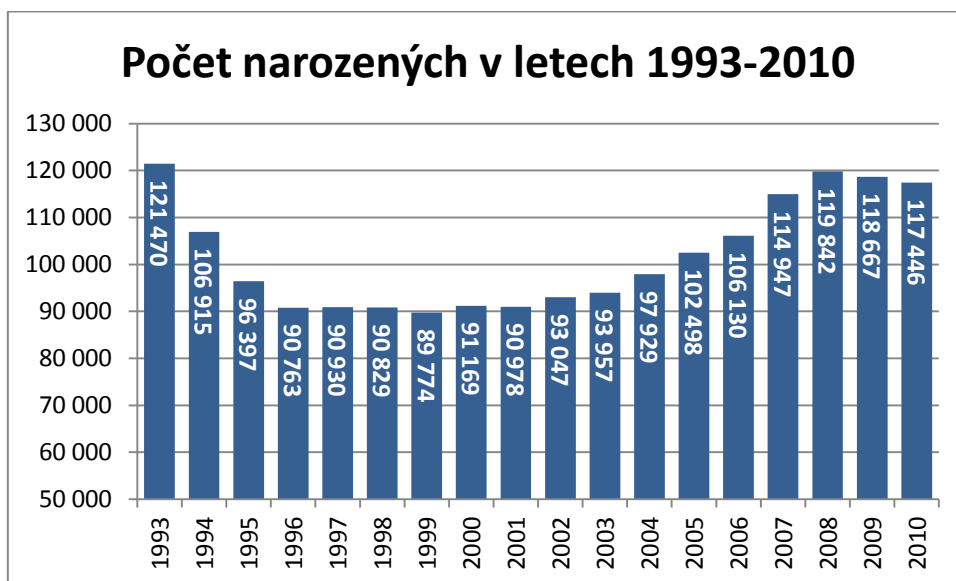
Vliv demografických faktorů

V letech 2000 - 2008 docházelo v České republice k výraznému hospodářskému růstu. Ke zlomu došlo v roce 2009, kdy došlo v důsledku hospodářské krize k poklesu poptávky v zemích nejvýznamnějších obchodních partnerů České republiky a tedy i v České republice. Ta se projevila ve zpomalení růstu ekonomiky, jež se projevil i 4,1%¹ poklesem HDP. V důsledku tohoto propadu a značné otevřenosti a proexportně orientované ekonomiky se dramaticky projevily v hospodářské oblasti a v neposlední řadě i v poptávce zaměstnavatelů po pracovní síle. Při úvahách o vývoji výdajů na vzdělávání

¹ Zdroj: ČSÚ

v dalších letech je nutné přihlídnout také k demografickému vývoji. Nelze však předpokládat, že výdaje na vzdělávání budou klesat v přímo úměře ke snižování počtu dětí, žáků a studentů. Výše výdajů musí zohledňovat především potřebu zkvalitňování pedagogického procesu (například zvyšování platů zaměstnanců ve školství) a také zvyšování provozních výdajů např. v důsledku růstu cen energií. Vývoj počtu obyvatelstva ČR, zejména dětí a mládeže je důležitým faktorem kvantitativního rozvoje jednotlivých úrovní vzdělávání. Tento vývoj se odráží i ve stránce kvalitativní a finanční. Především orientačně naznačuje, kolik kvalifikovaných učitelů je, nebo bude potřeba a kolik žáků na tyto učitele připadá, případně jak jsou a budou využity vzdělávací kapacity. Je potřeba pečlivě zvážit rozdílná stanoviska učitelů a ekonomů a najít stěžejní bod tak, aby pedagogický proces byl efektivní jak po stránce kvality výuky, tak po stránce finanční. Vývoj věkové struktury obyvatelstva je závislý na rozvoji společnosti a především na průběhu reprodukčního chování obyvatelstva. Příkladem je situace nastalá v devadesátých letech, kdy došlo k odložení plodnosti, díky čemuž jsme v posledních letech byly svědky dramatickému poklesu porodnosti. V 90. letech došlo ke zlomu hodnotového žebříčku mladých žen, a to především vlivem nových možností, které se jim nabízely. Mnoho žen odložilo mateřství a věnovaly se vzdělávání, kariéře apod. Na začátku 90. let se v České republice ročně narodilo cca 130 tis. dětí, po roce 1996 se tento počet více méně ustálil na úrovni okolo 90 tis. dětí. V posledních letech opět dochází k nárůstu počtu nově narozených dětí. Vývoj počtu narozených znázorňuje graf níže.

Graf 1: Počet narozených v ČR v letech 1993-2010

Zdroj: ČSÚ; Pohyb obyvatelstva v Českých zemích, absolutní údaje

2. Analýza současného školství

Předchozí kapitola stručně poukázala na budoucí problematiku nedostatku pracovní síly v České republice způsobenou poklesem porodnosti v 90. letech. Velikost populace vstupujících do vzdělávacího systému na jednotlivých vzdělávacích stupních ovlivňuje celkový počet žáků resp. studentů. Zpracovávané odhady vývoje velikostí věkových skupin jsou pro vzdělávací politiku klíčové. Počet dětí a velikost populace potencionálních žáků a studentů jsou hlavní faktory při tvorbě vzdělávací poptávky a také při modelování finanční náročnosti vzdělávání. V neposlední řadě mají tyto odhady i značný vliv na predikci potřeb lidských zdrojů.

Práce je zaměřena především na střední a vysoké školství, které svou strukturou a kvalitou značnou měrou ovlivňují kvalifikaci pracovní síly, její flexibilitu a tedy také i konkurenceschopnost české ekonomiky. V posledních letech se setkáváme s klesajícím počtem studentů nově přijatých do prvních ročníků. Tento trend, v závislosti na projekci

demografické struktury obyvatelstva do roku 2065² bude stále silněji ovlivňovat celkovou strukturu vzdělávacích systému v České republice, počínaje mateřskými školami, přes základní, střední, vysoké školství. Následně i můžeme očekávat, že tento vývoj ovlivní i požadavky o oblasti celoživotního vzdělávání.

2.1. Předškolní vzdělávání, vývoj mateřských škol

Předškolní vzdělávání je v České republice zajišťováno mateřskými školami. Do systému předškolního vzdělávání řadíme také přípravný stupeň základní školy, přičemž se jedná o tzv. speciální a přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním. Přípravný stupeň umožňuje potřebnou přípravu při vzdělávání dětí s těžším mentálním postižením a autismem. Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním jsou zřizovány při základních školách a umožňují připravit děti pro úspěšné zahájení zákonné povinné školní docházky. Přípravné třídy mají i sociální funkci, a to především tím, že u konkrétních dětí kompenzují jejich sociální znevýhodnění.

Předškolní vzdělávání je určeno především dětem ve věku od 3 do 5 let, nebo do doby, než nastoupí do základní školy. Docházka dětí do mateřské školy je nepovinná. V České republice je ale podíl dětí oproti okolním zemím vysoký, především u pětiletých dětí.

Předškolního vzdělávání se v České republice účastní vysoké procento dětí. Porovnáme-li počty dětí v předškolním vzdělávání s populací 3–5 letých, tedy počtem dětí, pro které je tento druh vzdělávání určen, činí tento podíl více než 100 %. Překročení 100%ní hranice je způsobeno tím, že do mateřských škol chodí také pětina šestiletých dětí, který se týká odklad povinné školní docházky. Toto neproporcionální zkreslení je také způsobeno tím, že mateřské školy navštěvují i děti mladší tří let. Ve školním roce 2010/11 ve skutečnosti navštěvuje mateřské školy 83,8 % dětí (včetně dětí se speciálními vzdělávacími potřebami) populace 3–5letých.

² Zdroj dat: ČSÚ; Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2065; 1. 1. 2009

Naneštěstí není možné porovnat počet mateřských škol ve školním rokem 2003/04 a 2004/05, a to díky tomu, že se změnila metodika vykazování škol. Od školního roku 2005/06 do školního roku 2007/08 počet těchto škol klesal. Počty mateřských škol se zpočátku snižovaly spolu s poklesem populace 3–5letých dětí, pro kterou jsou tato zařízení určena. Navíc docházelo k přechodu mateřských škol, které byly dříve zálohovanými organizacemi, do právní subjektivity, a v důsledku toho docházelo i ke slučování více mateřských škol pod jedno společné ředitelství. Od školního 2008/09 počet mateřských škol opět roste společně se zvyšujícím se počtem dětí (viz vývoj počtu narozených výše). Ve školním roce 2010/11 je v České republice 4 880 mateřských škol. Největší procento škol ve školním roce 2010/11 tvoří školy zřizované obcemi (tj. 95,0%), neveřejní zřizovatelé se angažují pouze v zanedbatelné míře (3,2%). Zbytek tvoří mateřské školy zřizované MŠMT a kraji (1,8 %), jedná se většinou o školy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Tabulka 1: Mateřské školy – školy, děti/dívky, ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle zřizovatele

Mateřské školy – školy, děti/dívky, ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle zřizovatele

Zřizovatel		2003/04 1)	2004/05 1)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	
Školy ²⁾										
Celkem		5 067	4 994	4 834	4 815	4 808	4 809	4 826	4 880	
v tom	veřejný	4 973	4 899	4 741	4 720	4 706	4 702	4 702	4 723	
	v tom	MŠMT	8	7	8	8	8	8	8	8
		obec	4 794	4 726	4 654	4 631	4 617	4 613	4 614	4 638
		jiný resort	–	–	–	–	–	–	–	–
		kraj	171	166	79	81	81	81	80	77
	soukromý	74	75	72	73	77	82	96	126	
	církev	20	20	21	22	25	25	28	31	
Děti										
Celkem		286 340	286 230	282 183	285 419	291 194	301 620	314 008	328 612	
v tom	veřejný	282 309	282 187	278 176	281 377	287 059	297 069	308 930	322 572	
	v tom	MŠMT	98	101	123	118	113	142	161	157
		obec	277 671	277 664	275 580	278 795	284 495	294 441	306 182	319 789
		jiný resort	–	–	–	–	–	–	–	–
		kraj	4 540	4 422	2 473	2 464	2 451	2 486	2 587	2 626
	soukromý	3 310	3 303	3 238	3 194	3 226	3 615	4 023	4 893	
	církev	721	740	769	848	909	936	1 055	1 147	
Z toho dívky		136 886	136 930	134 727	136 604	139 808	144 502	150 613	157 799	
v tom	veřejný	134 971	134 997	132 793	134 698	137 819	142 295	148 213	154 988	
	v tom	MŠMT	34	32	43	44	36	51	62	59
		obec	133 036	133 101	131 772	133 723	136 855	141 333	147 184	153 968
		jiný resort	–	–	–	–	–	–	–	–
		kraj	1 901	1 864	978	931	928	911	967	961
	soukromý	1 579	1 579	1 571	1 517	1 572	1 773	1 908	2 298	
	církev	336	354	363	389	417	434	492	513	

Komentáře:

Zdroj: databáze ÚIV

¹⁾ Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 včetně škol při zdravotnických zařízeních.

²⁾ Do školního roku 2004/05 jsou školy započteny podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2005/06 je uveden počet škol bez ohledu na počet jejich pracovišť.

Největší počet mateřských jsou školy do 100 žáků (81,0 % škol); více než polovina mateřských škol má zapsáno méně než 50 dětí (54,1 % škol). Tato situace je způsobena především regionálním charakterem mateřských škol a existencí mateřské školy takřka v každé obci. V posledních letech se zvýšil průměrný počet dětí na jednu školu z 56,5 dítěte ve školním roce 2003/04 na 67,3 dítěte ve školním roce 2010/11. K tomu došlo především díky opětovnému růstu počtu dětí. Značný vliv sehrály slučovací procesy jednotlivých školských zařízení, týkajících se i mateřských škol. Především díky slučování se každoročně zvyšoval počet mateřských školy, které navštěvuje více než 150 dětí.

Mateřské školy – školy ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle počtu dětí v mateřské škole

Počet dětí		2003/04 1), 2)	2004/05 1), 2)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Celkem		5 067	4 994	4 834	4 815	4 808	4 809	4 826	4 880
v tom	0–50	3 152	3 079	2 932	2 888	2 843	2 774	2 703	2 638
	51–100	1 315	1 298	1 255	1 248	1 246	1 264	1 273	1 315
	101–150	383	396	416	441	467	493	531	563
	151–200	128	128	132	129	139	149	177	198
	201–250	44	47	56	65	62	74	72	89
	251–300	20	20	14	15	22	21	31	35
	301 a více	25	26	29	29	29	34	39	42
nad 150		217	221	231	238	252	278	319	364

Komentáře:

Zdroj: databáze ÚIV

¹⁾ Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 včetně škol při zdravotnických zařízeních.

²⁾ Do školního roku 2004/05 jsou školy započteny podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2005/06 je uveden počet škol bez ohledu na počet jejich pracovišť.

Počet dětí v mateřských školách klesal do roku 2005/06. Od školního roku 2006/07 roste počet dětí. V roce 2010/11 navštěvuje mateřské školy 328,6 tis. dětí. Podíl tříletých dětí, které navštěvovaly mateřskou školu ve školních letech 2005/06 až 2010/11, vzrostl ze 74,6 % na 75,6 %. Ve školním roce 2010/11 navštěvovalo mateřské školy 86,7 % všech čtyřletých a 91,2 % pětiletých dětí. Od roku 2005/06 se také snižuje podíl dětí s odloženou povinnou školní docházkou navštěvující mateřské školy. Ve školním roce

2005/06 navštěvovalo mateřské školy 22,7 % dětí ve věku 6 let a ve školním roce 2010/11 jich je pouze 20,5 %. Podíl dětí starších 6 let je stabilizovaný.

Počet tříd klesal od roku 2003/04 do roku 2005/06. Pokles byl způsoben tím, že v letech 2003/04 a 2004/05 byly započteny i školy při zdravotnických zařízeních. Od školního roku 2006/07 se začal počet tříd zvyšovat v návaznosti na růst počtu dětí v mateřských školách. Ve školním roce 2010/11 se nacházelo v mateřských školách téměř 14 tis. tříd, přičemž průměrný počet dětí na jednu třídu každoročně mírně roste a to z 22,4 dítěte ve školním roce 2003/04 na 23,5 dítěte ve školním roce 2010/11.

Předškolní vzdělávání – děti v předškolním vzdělávání, podíl na populaci 3–5letých dětí ve školním roce 2003/04 až 2010/11

	2003/04 1)	2004/05 1)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Předškolní vzdělávání celkem	288 688	288 446	284 034	287 434	293 383	303 899	316 671	331 782
Podíl dětí v předškolním vzdělávání k populaci 3–5letých	108,1%	107,1%	103,5%	103,0%	102,5%	102,4%	102,4%	101,7%
Mateřské školy	286 340	286 230	282 183	285 419	291 194	301 620	314 008	328 612
Podíl na populaci 3–5letých	107,2%	106,3%	102,8%	102,3%	101,7%	101,7%	101,5%	100,7%
Přípravný stupeň základní školy speciální	705	657	410	302	260	251	253	248
Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním	1 643	1 559	1 441	1 713	1 929	2 028	2 410	2 922

Komentáře:

Zdroj: databáze ÚIV, ČSÚ

1) Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 včetně MŠ při zdravotnických zařízeních.

Mateřské školy – děti ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle věku

Věk	2003/04 1)	2004/05 1)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Celkem	286 340	286 230	282 183	285 419	291 194	301 620	314 008	328 612
v tom	mladší než 3 roky	23 092	24 709	23 849	22 475	23 710	26 384	30 040
	3leté	71 530	70 717	69 519	72 108	73 997	79 025	87 263
	4leté	83 303	84 296	82 369	84 573	85 867	88 134	92 807
	5leté	85 961	85 193	85 883	85 866	87 273	87 927	90 320
	6leté2)	22 454	21 315	20 093	19 997	19 896	19 699	19 586
	starší než 6 let	.	.	470	400	451	451	447

Podíly na celkovém počtu dětí mateřských škol									
v tom	mladší než 3 roky	8,1%	8,6%	8,5%	7,9%	8,1%	8,7%	9,8%	10,1%
	3leté	25,0%	24,7%	24,6%	25,3%	25,4%	26,2%	25,9%	26,6%
	4leté	29,1%	29,5%	29,2%	29,6%	29,5%	29,2%	29,1%	28,2%
	5leté	30,0%	29,8%	30,4%	30,1%	30,0%	29,2%	28,8%	28,8%
	6leté ²⁾	7,8%	7,4%	7,1%	7,0%	6,8%	6,5%	6,2%	6,2%
	starší než 6 let	.	.	0,2%	0,1%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%

Komentáře:

¹⁾ Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 včetně škol při zdravotnických zařízeních.

²⁾ V letech 2003/04 a 2004/05 děti starší než 5 let.

Zdroj: databáze ÚIV

2.2. Základní vzdělání

Počet základních škol klesá. V roce 2010/11 bylo v České republice 4 123 základních škol, což je o 2 méně než v roce předchozím. V posledních letech také docházelo ke slučování více škol (jak základních, tak i mateřských viz výše) pod jedno společné ředitelství, díky tomu pod jedním právním subjektem (ředitelstvím) může být i více druhů škol.

Povinná školní docházka – počet žáků, odpovídající věková populace ve školním roce 2003/04 až 2010/11

		2003/04 1)	2004/05 1)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	
Povinná školní docházka – žáci celkem		1 040 612	1 001 096	960 034	919 800	888 000	858 627	836 372	830 908	
v tom	žáci základních škol	998 026	958 203	916 575	876 513	844 863	816 015	794 459	789 486	
	v tom	1. stupeň ²⁾	.	.	473 269	462 820	458 046	458 198	460 754	465 380
		2. stupeň ²⁾	.	.	443 306	413 693	386 817	357 817	333 705	324 106
	žáci SŠ a konzervatoří – ročníky odpovídající 6.–9. roč. ZŠ		42 586	42 893	43 459	43 287	43 137	42 612	41 913	41 422
Odpovídající věková populace 6–14letých		1 009 311	972 932	932 667	894 248	867 082	842 030	831 034	834 721	
Podíl žáků plnících povinnou šk. docházku na populaci 6–14letých		103,1%	102,9%	102,9%	102,9%	102,4%	102,0%	100,6%	100,5%	

Komentáře:

Zdroj: databáze ÚIV, ČSÚ

¹⁾ Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 včetně ZŠ při zdravotnických zařízeních.

²⁾ Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 údaje za jednotlivé stupně ZŠ neuvádíme, neboť systém ročníků na základních školách speciálních (do školního roku 2004/05 v pomocných školách) byl jiný a jednoznačně nelze školy, třídy a žáky k tomuto stupni přiřadit.

Průměrná velikost základní školy (ZŠ) dlouhodobě klesá. V roce 2010/11 činil průměrný počet žáků na školu 191,5 žáka, přičemž v roce předcházejícím to bylo 192,6 žáka. Klesající tendence jsou zaznamenány také u průměrné velikosti na 2. stupni základních škol. Na 1. stupni ZŠ průměrná velikost od roku 2007/08 mírně stoupla, neboť příznivý demografický vývoj měl vliv na rostoucí počet žáků.

ZŠ – školy, žáci/dívky ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle zřizovatele

Zřizovatel		2003/04 1)	2004/05 1)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	
Školy²⁾										
Celkem		4 838	4 765	4 474	4 197	4 155	4 133	4 125	4 123	
v tom	veřejný	4 704	4 630	4 358	4 100	4 057	4 025	4 013	4 003	
	v tom	MŠMT	77	79	74	48	48	49	49	51
		obec	3 938	3 851	3 785	3 728	3 700	3 674	3 665	3 655
		jiný resort	–	–	–	–	–	–	–	–
		kraj	689	700	499	324	309	302	299	297
	soukromý	92	92	80	61	62	68	72	80	
	církev	42	43	36	36	36	40	40	40	
Žáci										
Celkem		998 026	958 203	916 575	876 513	844 863	816 015	794 459	789 486	
v tom	veřejný	988 847	948 893	907 257	866 951	835 104	805 526	783 542	778 096	
	v tom	MŠMT	1 602	1 572	1 522	1 522	1 547	1 601	1 622	1 540
		obec	954 333	915 456	879 090	839 736	808 850	779 799	758 272	754 212
		jiný resort	–	–	–	–	–	–	–	–
		kraj	32 912	31 865	26 645	25 693	24 707	24 126	23 648	22 344
	soukromý	4 578	4 565	4 647	4 842	5 007	5 289	5 710	6 129	
	církev	4 601	4 745	4 671	4 720	4 752	5 200	5 207	5 261	
Z toho dívky		482 082	462 728	442 206	422 041	406 776	392 745	382 748	381 028	
v tom	veřejný	477 949	458 460	437 950	417 735	402 428	388 040	377 844	375 871	
	v tom	MŠMT	488	493	472	472	465	521	516	463
		obec	463 892	444 908	426 961	407 208	392 394	378 237	368 225	366 767
		jiný resort	–	–	–	–	–	–	–	–
		kraj	13 569	13 059	10 517	10 055	9 569	9 282	9 103	8 641
	soukromý	1 888	1 938	1 982	2 024	2 095	2 209	2 390	2 600	
	církev	2 245	2 330	2 274	2 282	2 253	2 496	2 514	2 557	

Komentáře:

Zdroj: databáze ÚIV

¹⁾ Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 včetně ZŠ při zdravotnických zařízeních.

²⁾ Do školního roku 2004/05 jsou školy započteny podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2005/06 je uveden počet škol bez ohledu na počet jejich pracovišť.

Většina základních škol má méně než 250 žáků, v roce 2010/11 je to 70,9 % škol, téměř polovina škol (47,0 %) má dokonce do 100 žáků. Naprostá většina základních škol – 97,1 % – jsou školy veřejné. Tuto situaci podrobněji popisuje následující tabulka uvádějící vývoj počtu ZŠ podle počtu žáků v jednotlivých školách v letech 2003 až 2011.

ZŠ – školy ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle počtu žáků

Počet žáků	2003/04 1), 2)	2004/05 1), 2)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Celkem školy	4 838	4 768	4 474	4197	4 155	4 133	4 125	4 123
v tom školy s počtem žáků	do 50	.	1 352	1260	1 269	1 292	1 291	1 425
	51–100	.	353	345	334	496	511	512
	101–150	.	331	329	327	393	396	372
	151–200	.	402	377	373	376	379	383
	201–250	.	283	252	246	221	223	233
	251–300	.	218	244	235	231	255	240
	301–350	.	260	262	238	220	218	213
	351–400	.	232	205	213	216	205	190
	401–450	.	247	241	235	185	179	168
	451–500	.	208	180	189	141	153	132
	501–550	.	178	157	160	128	104	82
	551–600	.	112	101	106	95	84	76
	601–650	.	96	102	100	56	52	48
	651–700	.	82	57	53	40	41	31
	701–750	.	54	39	34	21	14	6
	751–800	.	33	28	26	10	7	7
	801–850	.	15	3	5	2	7	2
	851–900	.	9	5	4	4	4	3
901–950	.	2	7	5	4	1	–	
951–1 000	.	3	1	1	–	–	–	
nad 1 000	.	4	2	2	2	1	–	

Komentáře:

Zdroj: databáze ÚIV

¹⁾ Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 včetně ZŠ při zdravotnických zařízeních.

²⁾ Do školního roku 2004/05 jsou školy započteny podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2005/06 je uveden počet škol bez ohledu na počet jejich pracovišť. Počty škol do školního roku 2004/05 podle velikosti nejsou uvedeny vzhledem k nekonzistenci vykazování počtu škol.

Počet žáků ZŠ se mění v závislosti na velikosti odpovídající věkové populace, tedy na počtu dětí ve věku 6–14 let. Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 jsou uvedeny počty žáků včetně škol při zdravotnických zařízeních (viz. výše). V následujícím školním roce 2005/06

navštěvovalo základní školy 916,6 tis. žáků, tj. 98,3 % populace 6–14letých, ve školním roce 2010/11 je na základních školách 789,5 tis. žáků, tj. 94,6 % populace 6–14letých. Je zřejmé, že v mezidobí 5 let (od 2005/06 do 2010/11) došlo k poklesu počtu dětí ve věku 6–14 let, jichž se povinná školní docházka týká, o více než 127 tis. Ve školním roce 2010/11 navštěvovalo základní školy o 13,9 % žáků méně než ve školním roce 2005/06. Počtu žáků 1. stupně v letech 2003/04 až 2010/11 odpovídá vývoji populace dětí věku 6–10 let. Vývoj počtu žáků 1. stupně měl klesající tendenci do školního roku 2007/08, v dalších letech docházelo k mírnému nárůstu počtu žáků především vlivem příznivějšího demografického vývoje. Meziroční nárůst žáků 1. stupně ve školním roce 2010/11 byl 1 %. Stále klesající počet žáků 2. stupně základních škol je způsoben poklesem velikosti dané věkové populace dětí ve věku 11–14 let, značnou roli sehrávají odchody nadanějších žáků na víceletá gymnázia před ukončením základní školy.

ZŠ – žáci, kteří odešli ze základní školy ve školním roce 2003/04 až 2010/11

	2003/04 1)	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Žáci, kteří ukončili školní docházku								
1.–10. ročník celkem ²⁾	118 500	114 788	117 921	110 210	109 011	102 361	88 590	.
z toho dívky	57 197	55 172	56 609	52 415	52 243	48 671	41 843	.
1.–7. ročník ²⁾	2 550	1 867	1 086	934	889	889	782	.
z toho dívky	1 066	701	430	400	353	351	287	.
8. ročník	4 143	3 768	4 236	3 631	3 747	3 942	3 711	.
z toho dívky	1 399	1 327	1 504	1 199	1 266	1 301	1 240	.
9.–10. ročník	111 807	109 153	112 599	105 645	104 375	97 530	84 097	.
z toho dívky	54 558	53 144	54 675	51 216	50 624	47 019	40 316	.
Odchody do víceletých středních škol a osmiletých konzervatoří								
Celkem	11 195	11 953	11 562	11 589	11 253	11 180	10 945	.
z toho dívky	6 193	6 672	6 429	6 427	6 342	6 155	5 900	.

Komentáře:

1) Bez základních škol speciálních, dříve pomocných škol.

2) Bez žáků, kteří odešli do víceletých středních škol a osmiletých konzervatoří.

Zdroj: databáze ÚIV

Pokles počtu žáků ZŠ má za následek pokles počtu tříd a pokles průměrného počtu žáků ve třídě. V posledních čtyřech letech se počet žáků stabilizoval kolem 20 žáků na třídu. Od školního roku 2009/10 se počet žáků na třídu snížil na 18,9 žáka, přičemž v následujícím školním roce 2010/11 zůstal tento ukazatel nezměněn. Počet žáků na jednu třídu 1. stupně ZŠ ve školním roce 2010/11 byl 18,8 žáka, tato hodnota je v posledních čtyřech letech stabilní, a lze očekávat spíše rostoucí trend. Na 2. stupni základních škol počet žáků na třídu klesal výrazněji. Pro porovnání například ve školním roce 2005/06 na jednu třídu 2. stupně 21,2 žáků, ale ve školním roce 2010/11 se tento indikátor snížil na 19,0 žáků na třídu.,

ZŠ – nově přijatí do 1. ročníku ve školním roce 2003/04 až 2010/11

		2003/04 1)	2004/05 1)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Nově přijatí do 1. ročníku základní školy									
Celkem		.	.	91 839	91 712	91 436	92 595	93 789	95 507
v tom	mladší 6 let	.	.	839	1 277	1 046	1 216	1 060	958
	6letí	.	.	67 828	68 700	69 235	70 227	71 361	73 122
	starší 6 let	.	.	23 172	21 735	21 155	21 152	21 368	21 427

Komentáře:

¹⁾ Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 nejsou údaje o nově přijatých do 1. ročníku dostupné v potřebném členění.

Zdroj: databáze ÚIV, ČSÚ

Výdaje na základní vzdělávání v roce 2010 činily takřka 52,3 mld. Kč, což představuje 33,2 % z výdajů na školství. V porovnání s předchozím rokem se jednalo o jednocentní pokles výdajů na základní školství. V roce 2010 došlo k meziročnímu snížení výdajů na vzdělávání, a to o cca 1 mld. Kč. Nárůst výdajů na školství v roce 2003 a 2004 oproti předchozím letům nebyl způsoben skutečným navýšením výdajů, ale především v mnoha případech chybným zaúčtováním stravování žáků při základních školách na paragraf tzv.

Základních škol.³ Do výdajů na základní vzdělávání (základní školy) byly v minulosti započítávány i výdaje na družiny a kluby. Rozpočtová skladba nám v tomto případě umožňuje jednotlivé výdaje sledovat samostatně, sledujeme-li však delší časový úsek, je nutné výdaje na družiny a kluby i nadále započítávat do celkových výdajů na základní vzdělávání, ne vždy totiž dochází k jejich přesnému oddělení od výdajů na vzdělávání v základních školách.⁴ Celkové výdaje na ZŠ tvořily v roce 2010 1,4 % HDP.

ZŠ – žáci – podle ročníků ve školním roce 2003/04 až 2010/11

		2003/04 1)	2004/05 1)	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Žáci celkem		998 026	958 203	916 575	876 513	844 863	816 015	794 459	789 486
Žáci na 1. stupni 2)		.	.	473 269	462 820	458 046	458 198	460 754	465 380
v tom	1. ročník	.	.	92 885	92 673	92 437	93 633	94 804	96 517
	2. ročník	.	.	90 779	91 408	91 359	91 198	92 253	93 561
	3. ročník	.	.	92 054	90 483	91 284	91 133	90 919	92 131
	4. ročník	.	.	95 930	91 905	90 418	91 155	91 084	90 883
	5. ročník	.	.	101 040	95 732	91 885	90 461	91 020	91 090
	6. ročník	.	.	581	619	663	618	674	1 198
Žáci na 2. stupni 3)		.	.	443 306	413 693	386 817	357 817	333 705	324 106
v tom	6. ročník	.	.	105 566	91 696	86 426	82 985	81 475	81 632
	7. ročník	.	.	112 495	105 816	92 234	86 866	83 173	82 061
	8. ročník	.	.	111 279	109 498	102 904	89 490	84 098	80 415
	9. ročník	.	.	113 599	106 262	104 681	97 858	84 306	79 302
	z toho v 10letém vzděl. prog.	.	.	446	587	649	618	716	900
10. ročník	.	.	367	421	572	619	653	696	
Z toho dívky		482 082	462 728	442 206	422 041	406 776	392 745	382 748	381 028
Dívky na 1. stupni 2)		.	.	229 244	224 264	221 913	222 245	223 589	225 831
v tom	1. ročník	.	.	45 050	44 609	44 622	45 614	46 090	46 931
	2. ročník	.	.	44 200	44 469	44 096	44 078	45 049	45 518
	3. ročník	.	.	44 679	44 066	44 350	44 013	43 957	44 987
	4. ročník	.	.	46 378	44 642	44 023	44 294	43 973	43 929
	5. ročník	.	.	48 716	46 236	44 575	44 022	44 252	43 996
	6. ročník	.	.	221	242	247	224	268	470
Dívky na 2. Stupni 3)		.	.	212 962	197 777	184 863	170 500	159 159	155 197
to	6. ročník	.	.	50 443	43 521	41 029	39 603	39 113	39 308

³ Zdroj: Ústav pro informace a vzdělávání; Statistická ročenka školství – Ekonomické ukazatele, 2010

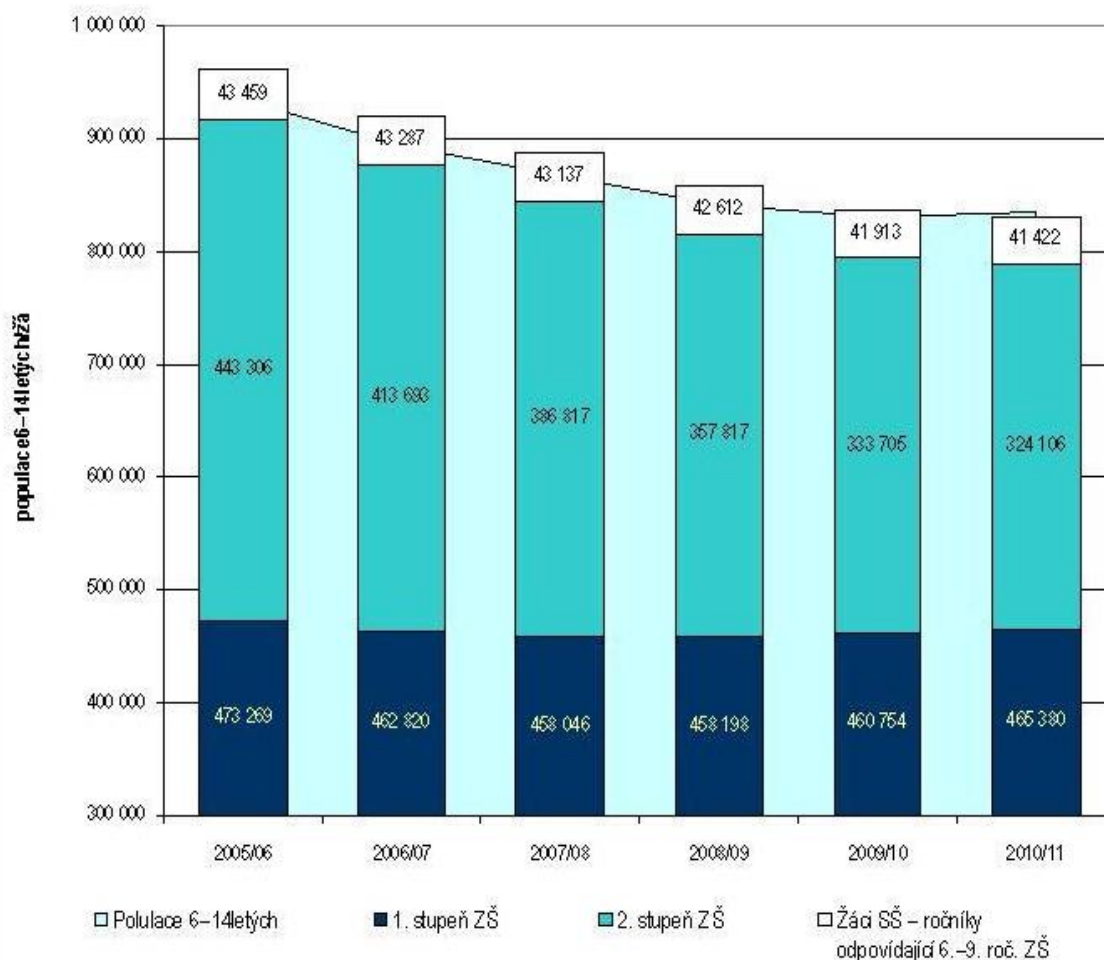
7. ročník	.	.	54 134	50 485	43 770	41 163	39 609	39 398
8. ročník	.	.	52 851	52 490	48 911	42 265	39 662	38 182
9. ročník	.	.	55 390	51 093	50 955	47 229	40 515	38 025
z toho v 10letém vzděl. programu	.	.	194	202	250	250	263	334
10. ročník	.	.	144	188	198	240	260	284

Komentáře:

Zdroj: databáze ÚIV

- 1) Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 údaje za jednotlivé ročníky ZŠ neuvádíme, neboť systém ročníků na základních školách speciálních (do šk. roku 2004/05 v pomocných školách) byl jiný.
- 2) Žáci v 1.–5. ročníku 9letého vzdělávacího programu a žáci v 1.–6. ročníku 10letého vzdělávacího programu.
- 3) Žáci v 6.–9. ročníku 9letého vzdělávacího programu a žáci v 7.–10. ročníku 10letého vzdělávacího programu.

Graf 2: Povinná školní docházka – počty žáků na pozadí odpovídající věkové populace 6–14letých ve školním roce 2005/06 až 2010/11

Zdroj: databáze ÚIV

2.3. Střední školy

Střední školy (SŠ) nabízejí absolventů základních škol střední vzdělávání, střední vzdělávání s výučním listem, střední vzdělávání s maturitní zkouškou, zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem, zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou a pro absolventy, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v délce 3 roky tzv. nástavbové studium. Veškeré vzdělání je poskytováno jak v denní, tak v ostatních formách vzdělávání (večerní, dálkové, distanční nebo externí).

Všeobecné vzdělávání na SŠ zabezpečují školy vyučující gymnaziální obory. V současnosti mají tyto školy dvojí podobu – první je čtyřletá forma, do které odcházejí absolventi základních škol po úspěšném dokončení 9. ročníku, a víceletou (osmiletou a šestiletou) pro nadanější žáky z nižších ročníků základních škol. Zvláštním druhem škol vyučujících gymnaziální obory jsou tzv. bilingvní gymnázia, která nabízejí výuku některých předmětů v cizím jazyce.

Odborné vzdělávání na středoškolské úrovni nabízejí především školy poskytující střední vzdělávání s maturitní zkouškou včetně nástavbového studia, střední vzdělávání s výučním listem a střední vzdělávání. Mezi školy poskytující odborné střední vzdělávání jsou vzhledem k oborové klasifikaci zařazena i lycea, přestože poskytují pouze všeobecné vzdělávání na středoškolské úrovni.

Odborné střední vzdělávání zabezpečují školy v oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou, v oborech středního vzdělání a oborech středního vzdělání s výučním listem. Všeobecné střední vzdělávání poskytují školy vyučující obory gymnázií se čtyřletým programem a vyšší ročníky škol s víceletým programem. Podíl žáků středního vzdělávání na populaci 15–18letých vzdělávajících se na středoškolské úrovni v denní formě vzdělávání od školního roku 2003/04 do školního roku 2010/11 vzrostl, a to z 90,7 % na 96,6 %. Nárůst je způsoben především díky snižující se populaci 15–18letých. Tento vývoj podrobněji dokumentuje následující tabulka, v níž je zachycen i celkový počet studentů na středních školách vč. gymnázií. Jak je patrné, od školního roku 2008/09 stále klesá počet žáků středních škol, na které se váže maturitní zkouška. To je způsobeno již výše zmíněnou situací v podobě poklesu porodnosti v 90. letech. Pokles však zaznamenaly i jiné formy středoškolského vzdělávání. Pokles žáků ve středním stupni vzdělávání s výučním listem doznal dramatického poklesu. V letech 2003/04 se celkový počet žáků snížil o více než 40 tis. Což následně vedlo i k poklesu počtu vzdělávacích zařízení a v neposlední řadě i k poklesu pestrosti nabídky vzdělávacích oborů.

Střední vzdělávání – žáci, podíl na odpovídající věkové populaci ve školním roce 2003/04 až 2010/11

	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Žáci v oborech středního vzdělávání s mat. zkouškou	372 100	378 445	383 150	389 629	389 881	390 460	385 737	368 678
z toho nižší stupeň víceletých gymnázií	42 190	42 514	43 114	42 965	42 829	42 330	41 639	41 152
Žáci ve stř. vzděl. a stř. vzděl. s výučním listem	149 299	143 644	137 458	131 419	123 827	116 738	114 032	108 646
Žáci v ročnících odpovídajících střední škole celkem	479 209	479 575	477 491	477 994	471 009	464 749	457 908	436 172
Podíl na populaci 15–18letých	90,7%	91,9%	91,7%	91,9%	92,1%	91,9%	94,7%	96,6%

Komentáře:

Data za denní formu vzdělávání a bez zkráceného a nástavbového studia.

Zdroj: databáze ÚIV

Počty středních škol za období 2003–2011 jsou nesrovnatelné, a to především díky tomu, že do školního roku 2005/06 byly školy započteny podle počtu jednotlivých pracovišť a od školního roku 2006/07 je uveden počet škol bez ohledu na počet jejich pracovišť. Tato situace je patrná v následující tabulce popisující vývoj počtu středoškolských vzdělávacích zařízení. Počet středních škol v období 2006/07–2010/11 poklesl o 59 škol. Tento výrazný pokles je způsoben organizačními změnami, a to především díky tomu, že některé školy byly sloučeny pod jeden právní subjekt vykonávající činnost školy resp. jedno ředitelství. V rámci těchto právních subjektů vykonávajících činnost škol mohou být vyučovány různé druhy vzdělávání (např. střední vzdělávání s maturitní zkouškou všeobecného i odborného charakteru, střední vzdělávání s výučním listem apod.), ale střední škola je vykazována pouze jednou. Ve školním roce 2010/11 je v České republice 1 423 středních škol.

Střední školy – školy ve školním roce 2003/04 až 2010/11 v ČR

Území	2003/04 1)	2004/05 1)	2005/06 1)	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Česká republika	2 006	1 966	2 004	1 482	1 447	1 438	1 433	1 423

Komentáře:

¹⁾ Do školního roku 2005/06 jsou školy započteny podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2006/07 je uveden počet škol bez ohledu na počet jejich pracovišť.

Zdroj: databáze ÚIV

Dalšími poskytovateli středního stupně vzdělání jsou soukromé a církevní školy, ty se podílí na celkovém počtu středních škol 25,3 %, přičemž 22,8-mi % školy soukromé a 2,5

% školy církevní. Od školního roku 2003/04 do školního roku 2010/11 se podíl těchto vzdělávacích institucí na celkovém vzdělávání středního stupně zvýšil o 5,4 procentního bodu. Následující tabulka ukazuje počet žáků středního stupně vzdělávání v jednotlivých letech od školního roku 2003/04 do 2010/11.

Střední školy – žáci ve školním roce 2003/04 až 2010/11

Střední školy	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Česká republika	576 615	579 505	577 605	576 585	569 267	564 326	556 260	532 918

Zdroj: databáze ÚIV

Zájem o vzdělávání na středních školách je stále především u denní formy středního vzdělávání se závěrečnou maturitní zkouškou, s výučním listem. Ve školních letech od 2006/07–2008/09 narůstal podíl přihlášených v 1. kole přijímacího řízení převážně v oborech ukončených maturitní zkouškou na veřejných středních školách. Podíl přihlášených na obory ukončené maturitní zkouškou vzrostl ze 74,1 % na 80,8 %. Nezanedbatelný podíl na celkovém počtu přihlášených do denní formy vzdělávání s maturitní zkouškou mají zájemci o vzdělávání na veřejných víceletých gymnáziích, kterých je 14,1 % z celkového počtu uchazečů o vzdělávání s maturitní zkouškou na veřejné střední škole v roce 2005/06 a 13,4 % v roce 2008/09. V posledních letech tento podíl zastoupení středoškolského vzdělání, které není ukončeno maturitní zkouškou, stagnuje, případně se mírně snižuje. Např. v roce 2005/06 byl z celkového podíl uchazečů o tuto formu vzdělávání (bez maturitní zkoušky) 32,9 % a v roce 2008/09 to bylo již 28,9 %. Zásadní změnu způsobila změna způsobu přihlašování na střední školy, neboť do školního roku 2008/09 v rámci prvního kola přijímacího řízení mohli žáci podat přihlášku pouze na jednu školu, ve školním roce 2009/10 byl systém přijímacího řízení změněn a žáci mohli podat 3 přihlášky. Proto nejsou údaje s minulými léty od školního 2009/10 srovnatelné. Vývoj počtu nově přijatých v jednotlivých letech od školního roku 2003/04 podrobně popisuje následující tabulka.

Střední školy – nově přijatí ve školním roce 2003/04 až 2010/11

Zřizovatel	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Nově přijatí								
Celkem	168 873	167 054	162 804	166 019	160 978	158 824	153 897	138 874
v tom								
všeobecné vzdělávání v oborech gymnázií	26 546	26 777	27 538	27 718	26 738	26 544	25 256	23 677
odborné vzdělávání bez lyceí	139 168	136 457	129 952	132 232	127 638	125 753	122 758	110 115
lycea	3 159	3 820	5 314	6 069	6 602	6 527	5 883	5 082

Zdroj: databáze ÚIV

Střední školy, denní forma vzdělávání – třídy ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle druhu vzdělávání a zřizovatele

Druh vzdělávání	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Celkem	21 909	21 879	21 797	21 805	21 726	21 640	21 540	21 176
Střední vzdělávání 1)	40	37	242	227	215	220	231	248
Střední vzdělávání s výučním listem 1), 2)	5 419	5 163	6 370	6 164	5 929	5 682	5 497	5 390
Střední vzdělávání s maturitní zkouškou 1), 2)	15 004	13 967	14 301	14 561	14 739	14 899	14 982	14 713
Nástavbové studium 1)	886	899	884	853	843	839	830	825

Komentáře:

- 1) Ve školním roce 2003/04 a 2004/05 je počet tříd uveden bez škol zřízených pro žáky se SVP.
- 2) Včetně zkráceného studia.

Zdroj: databáze ÚIV

Ve školním roce 2010/11 se vzdělávalo na středních školách 532,9 tis. žáků, tj. o 43,7 tis. (o 7,6 %) méně než ve školním roce 2003/04. Ve srovnání se školním rokem 2003/04 se dá říci, že počet žáků zůstával stejný pouze v gymnaziálních oborech, a to do školního roku 2009/10. Avšak i v těchto oborech došlo ve školním roce 2010/11 ke snížení počtu žáků.

Střední školy – žáci, nově přijatí a absolventi ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle formy vzdělávání a zřizovatele

Forma vzdělávání	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11

Žáci								
Celkem	576 615	579 505	577 605	576 585	569 267	564 326	556 260	532 918
Denní forma vzdělávání	542 937	543 587	542 027	541 770	533 940	527 045	519 468	496 966
Ostatní formy vzdělávání	33 678	35 918	35 578	34 815	35 327	37 281	36 792	35 952
Nově přijatí								
Celkem	168 873	167 054	162 804	166 019	160 978	158 824	153 897	138 874
Denní forma vzdělávání	153 922	151 803	149 565	152 124	146 147	143 046	139 620	124 751
Ostatní formy vzdělávání	14 951	15 251	13 239	13 895	14 831	15 778	14 277	14 123
Absolventi								
Celkem	131 303	132 886	132 644	130 282	125 493	123 151	116 446	.
Denní forma vzdělávání	124 903	126 270	124 633	122 239	118 420	115 506	109 080	.
Ostatní formy vzdělávání	6 400	6 616	8 011	8 043	7 073	7 645	7 366	.

Od roku 2008 nejsou k dispozici údaje o dotacích soukromým školám v potřebném členění.

Zdroj: databáze ÚIV

Při porovnání školních let 2003/04 a 2010/11 došlo u gymnaziálních oborů k poklesu o 2,9 %. U oborů odborného vzdělání však došlo k poklesu žáků o 9,1 %. Posledních 8 let pokračoval i trend, při němž se změnil podíl jednotlivých druhů vzdělávání v odborném vzdělávání. Ve školním roce 2003/04 se ve středním vzdělávání nacházelo 0,7 % žáků, ve středním vzdělávání s výučním listem 34,1 % žáků, ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou 55,1 % žáků a v nástavbovém studiu 10,1 % žáků. Ve školním roce 2010/11 se podíl žáků ve středním vzdělávání (0,5 %) a v nástavbovém studiu (11,0 %) příliš nezměnil. Podrobnou strukturu žáků, nově přijatých a absolventů uvádí následující tabulka.

Střední školy, denní forma vzdělávání – žáci, nově přijatí a absolventi ve školním roce 2003/04 až 2010/11

Zřizovatel		2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Žáci									
Celkem		542 937	543 587	542 027	541 770	533 940	527 045	519 468	496 966
v tom	střední vzdělávání	2 790	2 586	2 296	1 852	1 692	1 675	1 802	1 962
	střední vzdělávání s výučním listem 1)	146 509	141 058	135 162	129 567	122 135	115 063	112 230	107 036
	střední vzdělávání s maturitní zkouškou 1)	372 100	378 445	383 150	389 629	389 881	390 460	385 737	368 709

	nástavbové studium	21 538	21 498	21 419	20 722	20 232	19 847	19 699	19 259
Nově přijatí									
Celkem		153 922	151 803	149 565	152 124	146 147	143 046	139 620	124 751
v tom	střední vzdělávání	1 559	1 411	1 243	905	881	883	943	1 010
	střední vzdělávání s výučním listem 1)	51 338	49 040	46 507	45 488	42 093	39 898	39 906	35 434
	střední vzdělávání s maturitní zkouškou 1)	89 081	89 695	90 092	94 557	91 767	91 357	87 457	77 706
	nástavbové studium	11 944	11 657	11 723	11 174	11 406	10 908	11 314	10 601
Absolventi									
Celkem		124 903	126 270	124 633	122 239	118 420	115 506	109 080	.
v tom	střední vzdělávání	810	852	717	653	558	522	458	.
	střední vzdělávání s výučním listem 1)	42 430	40 752	38 559	35 822	33 547	31 082	27 558	.
	střední vzdělávání s maturitní zkouškou 1)	73 331	75 851	77 084	77 622	76 946	76 636	74 812	.
	nástavbové studium	8 332	8 815	8 273	8 142	7 369	7 266	6 252	.

Komentáře:

¹⁾ Údaje za střední vzdělávání s výučním listem a za střední vzdělávání s maturitní zkouškou jsou včetně zkráceného studia

Zdroj: databáze ÚIV

K výrazné změně došlo v podílu žáků středního vzdělávání s maturitní zkouškou (60,9 %) a středního vzdělávání s výučním listem (27,6 %). Zvyšující se podíl žáků v oborech středního vzdělávání s maturitní zkouškou je způsoben nejen snižujícím se zájmem o obory středního vzdělávání s výučním listem, ale také faktem, že do oborů s maturitní zkouškou jsou přijímáni i žáci s horším prospěchem, neboť se školy snaží naplnit svoji kapacitu. Školy tato opatření provádějí především z důvodu nepříznivého demografického vývoje, díky němuž se na střední školy hlásí méně dětí, zatímco kapacita škol zůstává stejná.

Z hlediska zřizovatele se ve školním roce 2010/11 převážná část žáků vzdělává ve veřejných školách, tj. školách krajů, obcí, MŠMT, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra (celkem 84,7 %). V soukromých školách je 13,6 % žáků a v církevních školách se nachází 1,7 % žáků. Od školního roku 2005/06 dochází k úbytku žáků ve školách veřejných, od školního roku 2008/09 na církevních a od školního roku 2009/10 také na soukromých školách.

Z hlediska druhu vzdělávání byl ve školním roce 2010/11 podíl nově přijatých do 1. ročníků oborů ukončených maturitní zkouškou 58,1 % (v tomto případě se jedná o studenty bez nástavbového studia). Podíl nově přijatých do 1. ročníků oborů bez maturitní zkoušky, tedy do oborů středního vzdělání s výučním listem a do oborů středního vzdělání, byl v roce 2010/11 26,7 % a do nástavbového studia 15,2 %. Podíl nově přijatých žáků do 1. ročníků denní formy vzdělávání na střední školy je 89,8 %, do ostatních forem vzdělávání střední školy přijaly do 1. ročníků 10,2 % žáků všechno nově přijatých.

Podíl absolventů oborů s ukončením maturitní zkouškou na celkovém počtu absolventů středních škol vzrostl z 56,8 % ve školním roce 2003/04 na 65,5 % ve školním roce 2009/10 a podíl absolventů oborů bez maturitní zkoušky, které představuje střední vzdělávání s výučním listem a středního vzdělávání, se snížil z 33,3 % ve školním roce 2003/04 na 24,4 % ve školním roce 2009/10. Tato změna je způsobena především výše zmíněným demografickým vývojem, který ovlivňuje výběrový charakter středních škol. Zároveň také dlouhodobě roste požadavek zaměstnavatelů resp. Trhu práce na rostoucí kvalifikaci a tedy i stupeň vzdělání pracovníků. Naneštěstí se struktura těchto profesí pozvolna přesouvala do oblasti humanitních oborů. Tento jev pomalu způsobuje nedostatek specifických především technických profesí na trhu práce ČR. Jako příklad můžeme uvést odchod žáků pokračovat v dalším studiu, kdy například ve školním roce 2009/10 byl podíl absolventů nástavbového studia 10,1 %, což představuje mírný nárůst o 0,3 procentního bodu proti školnímu roku 2003/04.

Střední školy – žáci ve školním roce 2003/04 až 2010/11

Zřizovatel	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Žáci								

Celkem		576 615	579 505	577 605	576 585	569 267	564 326	556 260	532 918
v tom	všeobecné vzdělávání v oborech gymnázií	143 288	143 511	144 605	146 354	146 370	146 021	143 851	139 066
	odborné vzdělávání bez lyceí	425 330	425 387	418 816	412 729	401 650	394 451	388 129	370 740
	Lycea	7 997	10 607	14 184	17 502	21 247	23 854	24 280	23 112

Zdroj: databáze ÚIV

Z předchozí tabulky Střední školy – žáci ve školním roce 2003/04 až 2010/11 je patrné, že se celkový počet žáků středních škol snížil z 576 615 na 532 918, což představuje pokles o 7,6 % mezi školními roky 2003/04 a 2010/11. K nejmenšímu poklesu, jak je již výše zmíněno k nemenšímu poklesu došlo i u gymnaziálních oborů, kde počet žáků poklesl oproti roku 2003/04 až ve školním roce 2010/11 o 2,9% (tj. o 4222 žáků). Tato situace byla způsobena především nepříznivým demografickým vývojem, který byl kompenzován rostoucím zájmem o tento druh vzdělávání. K obdobnému trendu došlo i u vzdělávacích oborů v podobě lyceí.

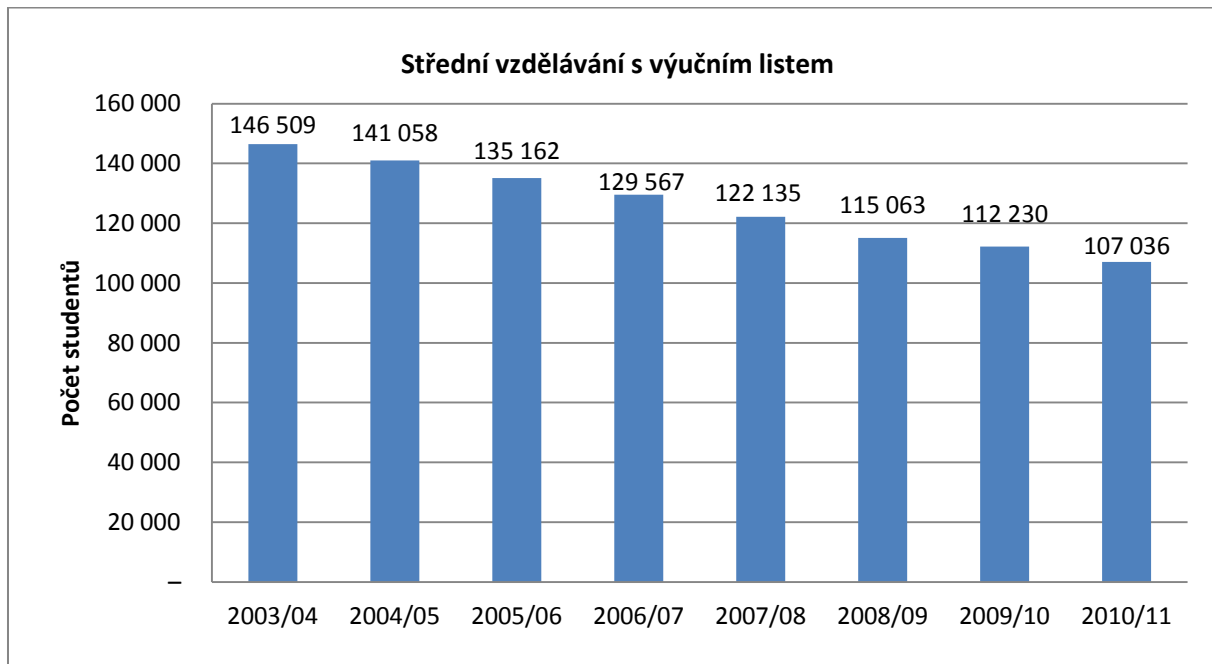
Počet absolventů v jednotlivých formách středního vzdělávání koresponduje se zájmem o jednotlivé formy. Z následující tabulky je zřejmé, že počet absolventů gymnaziálních oborů se nezměnil. Naopak v oblasti odborného vzdělávání došlo k takřka 18% poklesu podílu absolventů. Zcela opačným trend se projevil v oblasti lyceí, kde se počet absolventů zvýšil více než 5krát. Je potřeba zmínit, že lycea se na středním vzdělávacím stupni podílejí pouze 4,3 %, což představuje jen malou část středního stupně vzdělávání. Podrobněji vývoj absolventů popisuje následující tabulka, jež uvádí počty absolventů v jednotlivých letech.

Střední školy – absolventi ve školním roce 2003/04 až 2010/11

Zřizovatel		2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Absolventi									
Celkem		131 303	132 886	132 644	130 282	125 493	123 151	116 446	.
v tom	všeobecné vzdělávání v oborech gymnázií	24 815	25 449	24 160	24 351	24 445	24 701	24 381	.
	odborné vzdělávání bez lyceí	105 502	105 793	106 387	102 913	97 550	93 754	86 906	.
	lycea	986	1 644	2 097	3 018	3 498	4 696	5 159	.

Zdroj: databáze ÚIV

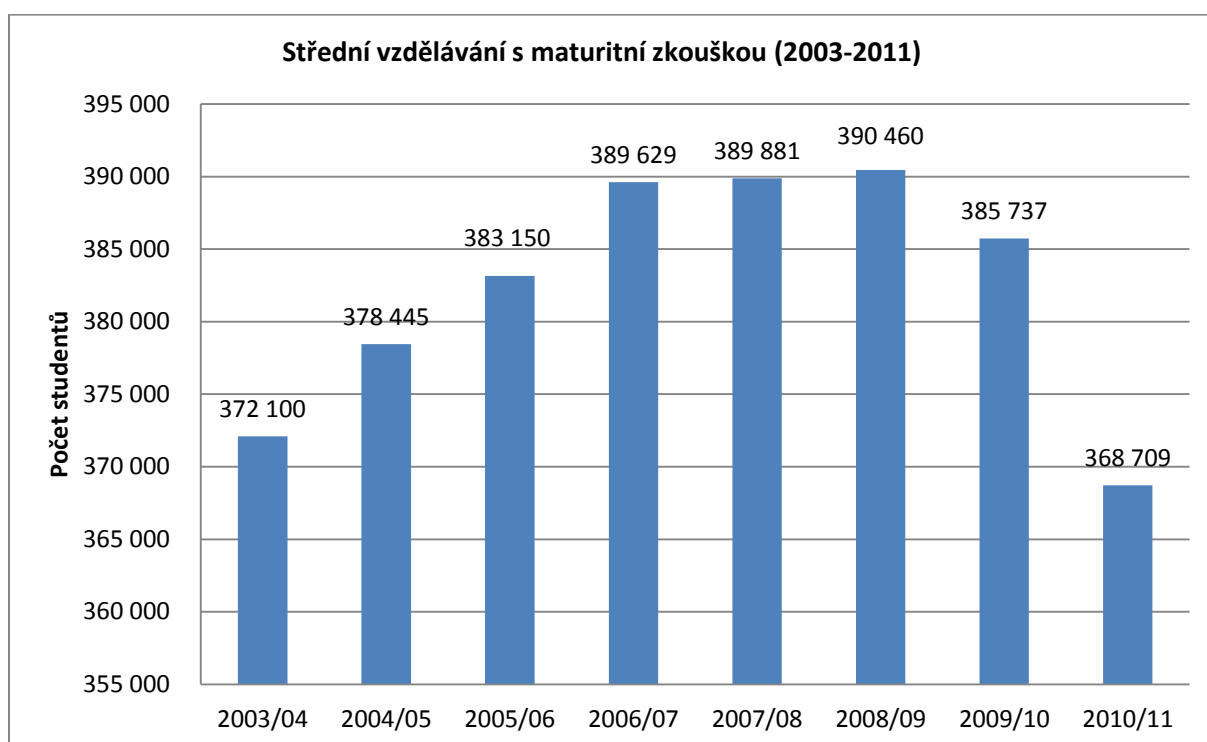
Střední školství se v posledních letech potýká především s úbytkem zájmu žáků o střední vzdělávání s výučním listem. Tuto situaci znázorňuje následující graf, z něhož je patrné, že mezi školními roky 2003/04 až 2010/11 klesl počet žáků této formy vzdělávání takřka o 40 tisíc. Problém klesajícího zájmu o tuto formu vzdělávání je, jak již výše bylo zmíněno, způsoben především změnou demografické struktury obyvatelstva ale také i stále rostoucími nároky trhu práce.

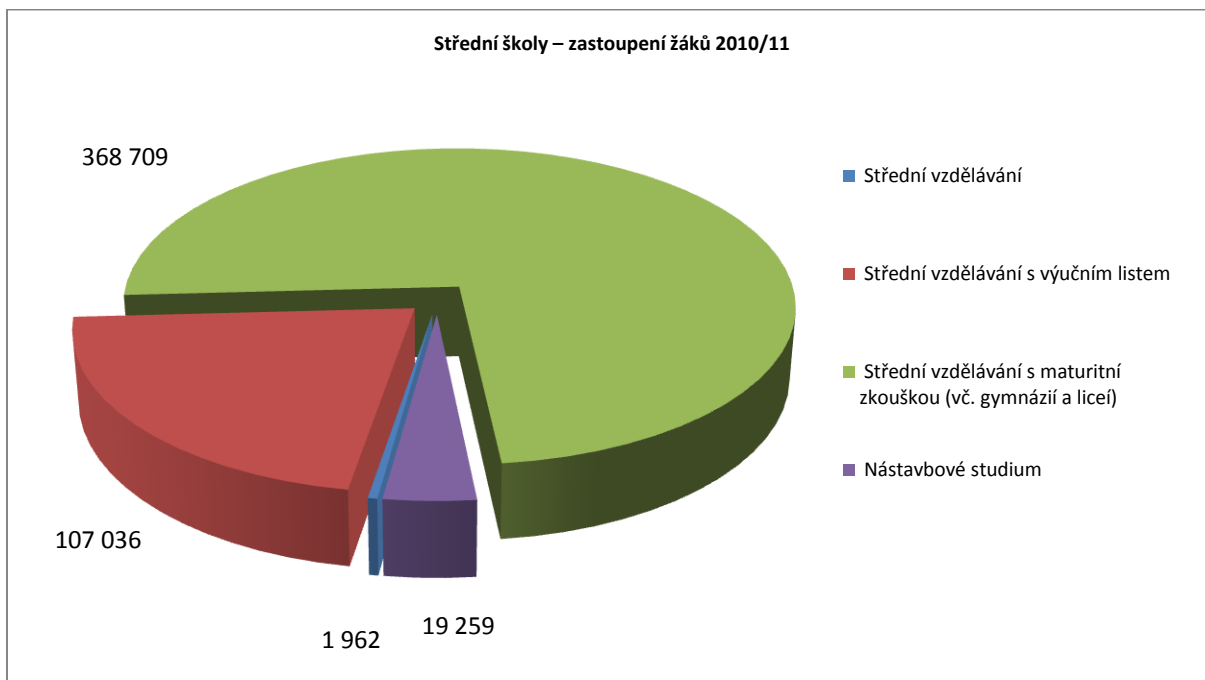
Zdroj dat: ÚIV

V návaznosti na předcházející graf je zřejmé, že odliv žáků z oborů s výučním listem vede i nárůstu zájmu o střední vzdělání s maturitní zkouškou. Z grafu níže je patrné, že tomu tak skutečně bylo. Je patrné, že mezi školními roky 2003/04 a 2008/09 se počet žáků navštěvujících obory s maturitní zkouškou zvýšil o více než 28 tisíc. Problémem současnosti a především posledních 3 let je nedostatek absolventů základního stupně vzdělávání. T vede k výraznému propadu počtu žáků a tedy i k poklesu úrovně kvality vzdělávání, kdy jsou na jednotlivé školy přijímáni žáci, kteří nemají takové předpoklady pro kvalitní

zvládnutí studia, jako měli jejich předchůdci z let minulých. Jistý stupeň konkurence mezi žáky středního stupně vzdělávání umožnil udržení kvality vzdělávání i přes klesající výdaje v této oblasti ve vztahu k HDP. Vzhledem ke stále klesajícím výdajům, způsobeným v posledních letech především úspornými opatřeními je důležité snažit se udržet kvalitu a standart vzdělávání i nadále následujících let. K tomu může dojít i za cenu omezení počtu studijních oborů se závěrečnou maturitní zkouškou, k čemuž s největší pravděpodobností dříve či později dojde a to na základě klesajícího počtu potencionálních žáků (tj. žáků základních škol).

Zdroj dat: ÚIV

Zdroj dat: ÚIV

Okrajově je již zmíněno, že se střední školství se v posledních letech potýká s úbytkem zájmů studentů. Tuto situaci blíže popisuje následující tabulka, která ukazuje vývoj počtu nově přijatých studentů do prvního ročníku středních a vyšších odborných škol.

Střední školy – nově přijatí ve školním roce 2003/04 až 2010/11

Forma vzdělávání	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
	168 873	167 054	162 804	166 019	160 978	158 824	153 897	138 874

Zdroj: databáze ÚIV

Z tabulky je patrné, že ve školním roce 2003/04 se do prvních ročníků vzdělávání ve středních školách (SŠ) se přihlásilo 168 783 studentů. V následujících školních letech počet studentů osciloval v rozmezí 162 – 168 tisíc studentů. Ke zlomu došlo ve školním roce 2007/08, kdy každoročně klesá počet studentů středních škol. K největšímu klesu nově přijatých studentů došlo ve školním roce 2010/11 kdy došlo k takřka k 15 tisícovému poklesu oproti předcházejícímu školnímu roku.

2.3.1. Shrnutí

Od školního roku 2002 se pozvolna zvyšoval podíl žáků vstupujících do maturitních oborů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou bez odborného výcviku, ve školním roce 2010 došlo poprvé k malému poklesu tohoto podílu, a to na hodnotu nepatrně převyšující 36 %. Celkový podíl žáků vstupujících do oborů poskytujících výuční list po mnoha letech postupného poklesu stoupl v roce 2009 na 31 % a i nadále se pohybuje na této úrovni.

Podíl žáků procházejících gymnaziálním vzděláváním narostl již před rokem 2000, a to asi na 19 %, v dalších tento podíl kolísal mezi 19 % a 20 %, v roce 2010 překonal poprvé hranici 20 %, ale ovšem o pouhých 0,2 p. b.

Podíl žáků přijatých do oborů středního vzdělání s maturitní zkouškou zahrnujících odborný výcvik, dříve tyto obory byly označovány, jako studijní obory SOU, postupně rostl z 5,5 % podílu v 90. letech až k hodnotě 7,7 % v roce 2008. Po roce 2008 však došlo ke zlomu a podíl postupně klesá, a to na podíl 7,1 % ze všech nově přijatých na střední školy v roce 2010/11. Podíl žáků v oborech, které poskytují střední vzdělání bez maturitní zkoušky, je minimální a v posledních letech jej tvoří hlavně žáci praktických škol.

Školní rok 2010/11, ke kterému se především vztahují uváděné údaje o vývoji vzdělanostní a oborové struktury, je oproti minulým letům výrazně odlišný.

Jedná se především o první rok, ve kterém se v počty nově přijatých výrazně odráží v poklesu populace. Pokles nově přijatých na úrovni prvních ročníků všech forem středních škol je téměř 15 tisíc žáků oproti roku předcházejícímu, což představuje 11,5 % přijímaných. Smutnou skutečností je, že obdobný pokles nastane i v dalších dvou letech, což výrazně ovlivní soustavu středních škol. Proto je nutné začít už na prvních stupních vzdělávací soustavy a celý systém přizpůsobit potřebám trhu za účelem posílení konkurenceschopnosti podniků.

2.3.1.1. Školy vyučující obory gymnázií

Vzdělávání na středních školách vyučujících obory gymnázií má charakter všeobecného vzdělávání a slouží především jako příprava ke studiu na vysoké nebo vyšší odborné škole. V období 2003/04–2009/10 se počet škol vyučujících gymnaziální obory zvyšoval. Avšak ve školním roce 2010/11 se počet škol poprvé snížil a v České republice se nacházelo 372 škol, z toho 313 škol vyučuje čtyřleté, 67 škol šestileté a 280 škol osmileté gymnaziální obory. Zřizovatelem téměř tři čtvrtin škol je kraj (tj. 270 škol), dalších 72 zřizují soukromé instituce (72 škol) církevní instituce (20 škol) a obce (10 škol), jiné resorty gymnázia nezřizují.

Ve školním roce 2003/04 připadalo na jednu školu průměrně 411,7 žáků (v denní formě vzdělávání 409,3 žáků). Toto však je průměrný údaj za celou školu, průměrné počty žáků se liší podle délek vzdělávání. Ve školním roce 2010/11 průměrná velikost školy poklesla na 373,8 žáků, příp. na 371,4 žáků v denní formě vzdělávání. Ve školním roce 2003/04 byl průměrný počet žáků na školu ve víceletých oborech gymnázií 282,8 žáků a průměrná velikost škol vyučujících čtyřleté obory gymnázií byla 187,2 žáků na školu. Ve školním roce 2010/11 je průměrný počet žáků na školu ve srovnání se školním rokem 2003/04 celkově nižší. U škol vyučujících víceleté obory gymnázií se jedná o snížení na 266,1 žáků na školu, v případě čtyřletých oborů gymnázií se jedná o snížení na 176,5 žáků. Proti předchozímu školnímu roku 2009/10 se průměrné počty žáků snížily, především u žáků 4letého vzdělávání.

Zájem o vzdělávání na gymnaziálních oborech vzhledem od školního roku 2009/10 není možné srovnávat s předchozími školními roky. Důvodem je změna způsobu přijímacího řízení zavedena ve školním roce 2009/10, kdy do té doby v rámci prvního kola přijímacího řízení mohli žáci podat přihlášku pouze na jednu školu, ve školním roce 2009/10 byl systém přijímacího řízení změněn a žáci mohli podat nejvýše tři přihlášky, údaje s minulými léty jsou tedy nesrovnatelné.

Ve školním roce 2003/04 se na školách vyučujících gymnaziální obory vzdělávalo 143,3 tis. žáků, tedy méně než na počátku ve školním roce 2003/04. Meziročně ve srovnání se školním rokem 2009/10 došlo k poklesu žáků o 3,3 % (tedy téměř o 5 tis. žáků na 139,1 tis. žáků).

Vývoj počtu žáků se liší podle délky vzdělávání. Počet žáků ve čtyřletých oborech vzdělání je ve školním roce 2010/11 téměř na stejné úrovni, jako ve školním roce 2003/04 (55,3 tis.) Meziročně (oproti roku 2009/10) se tento počet žáků ve školním roce 2010/11 snížil o 5,1 %. Žáci 4leté délky vzdělávání tvoří téměř dvě pětiny všech žáků vzdělávajících se v gymnaziálních oborech (39,7 %).

Kromě veřejných škol vyučujících obory gymnázií (tedy škol zřizovaných obcemi a kraji) se mohou žáci vzdělávat na soukromých a církevních školách. Ve školním roce 2003/04 tvořili žáci neveřejných škol 12 % všech žáků vzdělávajících se v oborech gymnázií (z toho 7,6 % žáci soukromých škol; 4,4 % žáci církevních škol) a ve školním roce 2010/11 zaujímají 12,5 % (7,6 % žáci soukromých škol a 4,9 % žáci škol církevních).

Počet nově přijatých žáků do 1. ročníků gymnaziálních oborů příliš neměnil. K významnějšímu poklesu počtu těchto žáků dochází až v posledním školním roce, tj. ve školním roce 2010/11. Ve školním roce 2003/04 činil počet nově přijatých do 1. ročníků gymnázií 26,5 tis., ve školním roce 2010/11 je přijato do prvních ročníků již pouze 23,7 tis. žáků. Počty přijatých žáků do čtyřletých oborů vzdělání činí 12,4 tisíc (ve školním roce 2003/04 bylo přijato 14,8 tis. žáků). Počty přijatých žáků do víceletých oborů vzdělání za sledované období stagnují, v letošním školním roce 2010/11 nastoupilo do 1. ročníků 11,3 tis. žáků. Téměř 90 % žáků nastupuje ve sledovaném období do 1. ročníků veřejných škol (krajských a obecních). Ve školním roce 2010/11 nastoupilo do 1. ročníku gymnaziálních oborů 89,0 % žáků veřejných škol; 6,3 % soukromých a 4,7 % církevních škol.

Počet absolventů oborů gymnázií stagnuje. Největší počet absolventů těchto oborů (25,4 tis.) byl ve školním roce 2004/05. Ve školním roce 2009/10 absolvovalo v gymnaziálních oborech celkem 24,4 tis. žáků. Z toho 14,2 tis. absolventů bylo ze čtyřletých gymnaziálních oborů a 10,2 tis. absolventů z víceletých gymnaziálních oborů.

Následující graf znázorňuje poměrové ukazatele středního stupně vzdělávání gymnaziálních oborů podle zřizovatele. Z grafu je patrně, že největší podíl studentů mají školy veřejné, tedy spravované obcemi a kraji. Naopak nejmenší podíl studentů na školu představují soukromé školy gymnaziálního typu. U církevních gymnázií počet žáků na jednu školu v průběhu let stagnuje.

O stávajícím resp. klesajícím vývoji středních škol odpovídající gymnáziím vypovídá i následující tabulka, kde jsou uvedeni nově přijatí, žáci a absolventi. Z tabulky je opět zřejmé, že se počet studentů gymnaziálních oborů snižuje především v posledních dvou resp. třech letech.

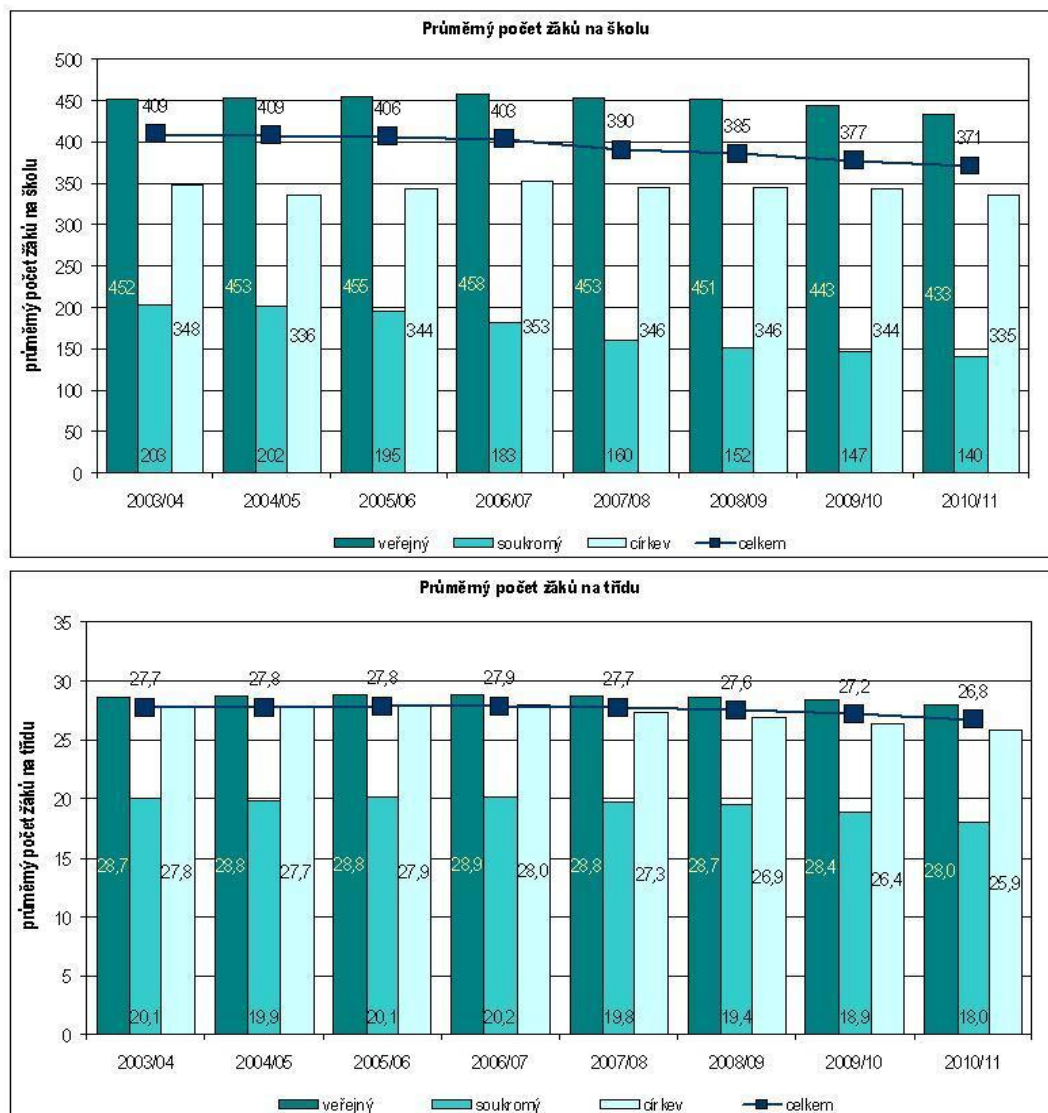
SŠ obory odpovídající gymnáziím – žáci, nově přijatí a absolventi ve školním roce 2003/04 až 2010/11

SŠ obory odpovídající gymnáziím: Žáci, Nově přijatí, Absolventi	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Žáci								
Celkem	143 288	143 511	144 605	146 354	146 370	146 021	143 851	139 066
Nově přijatí								
Celkem	26 546	26 777	27 538	27 718	26 738	26 544	25 256	23 677
Absolventi								
Celkem	24 815	25 449	24 160	24 351	24 445	24 701	24 381	.

Zdroj: databáze ÚIV

V druhé části grafu je uveden průměrný počet žáků na třídu. I zde je patrný pokles žáků v jednotlivých třídách, především v posledních dvou letech se podíl žáků na jednu třídu stále snižuje. Nelze očekávat, že se tato situace nebude nejméně v následujících několika dalších letech měnit.

Graf 3: Obory gymnázií, denní forma vzdělávání – poměrové ukazatele podle zřizovatele ve školním roce 2003/04 až 2010/11; Zdroj: databáze ÚIV

2.3.1.2. Odborné vzdělávání ve středních školách

Odborné střední vzdělávání je v naší vzdělávací soustavě nedílnou součástí středního školství. Školy poskytující odborné vzdělávání připravují žáky na povolání v oblasti ekonomické, technické, zemědělské, zdravotnické, pedagogické, sociálně-správní, umělecké a v dalších odvětvích. Po úspěšném složení maturitní zkoušky mají absolventi možnost pokračovat ve studiu na vyšších odborných a vysokých školách. Absolventi oborů vzdělání ukončených výučním listem mají možnost dále se vzdělávat v nástavbovém studiu a získat tak střední vzdělání s maturitní zkouškou.

V současné době (ve školním roce 2010/11) je v České republice 1 107 škol poskytujících odborné střední vzdělávání, tedy o 54 škol méně ve srovnání se školním rokem 2006/07. Do školního roku 2005/06 se počty škol vykazovaly podle počtu jednotlivých pracovišť, od školního roku 2006/07 je uveden počet škol, resp. právních subjektů bez ohledu na počet jejich pracovišť. Z důvodu této změny nelze počty škol v celé časové řadě (2003/04 až 2009/10) srovnávat. Ve školním roce 2010/11 ze škol poskytujících odborné vzdělávání je 74,0 % škol veřejných a 26,0 % škol má zřizovatele soukromníka nebo církev. Výuku v denní formě vzdělávání umožňuje 1 100 škol a v ostatních formách vzdělávání 421 škol.

Většina škol poskytujících odborné střední vzdělání nabízí žákům zejména střední vzdělávání s maturitní zkouškou a střední vzdělávání s výučním listem. Na školách se vyučují i obory středního vzdělání. Žáci mohou také využít vzdělávací program zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou a zkráceného studia pro získání středního vzdělání s výučním listem. Ke zkrácenému studiu pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou se mohou hlásit také uchazeči, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou v jiném oboru vzdělání. Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem je určeno pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou, od roku 2009 i pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s

výučním listem. V neposlední řadě školy zajišťují také nástavbové studium pro absolventy středního vzdělání s výučním listem.

Ve školním roce 2006/07 navštěvovalo jednu školu poskytující odborné střední vzdělání v průměru 370,6 žáka (v denní formě vzdělávání 343,4 žáka). Průměrný počet žáků na jednu školu pro všechny formy vzdělávání se v roce 2010/11 snížil na 355,8 žáka (u denní formy vzdělávání se snížil na 326,2 žáka).

Počet žáků středních škol, které poskytují odborné vzdělání, se dlouhodobě snižuje. Především vlivem, již zmíněného nepříznivého demografického vývoje. Ve školním roce 2003/04 bylo v uvedených školách vzdělávalo celkem 433,3 tis. žáků (v denní formě studia vzdělávání 400,5 tis. žáků). Ve školním roce 2010/11 se již počet žáků snížil na 393,9 tis. V porovnání se školním rokem 2003/04 celkový počet žáků poklesl o 9,1 %. V denní formě vzdělávání bylo 358,8 tis. žáků, což bylo dokonce o 10,4 % méně než ve školním roce 2003/04. S poklesem počtu žáků se snižuje i průměrný počet žáků na jednu třídu (tento jev je patrný u všech forem středního stupně vzdělávání). Ve školním roce 2003/04 bylo na jednu třídu 23,9 žáka, oproti tomu v posledním školním roce 2010/11 to bylo již pouze 22,4 žáka na třídu.

Stejně jako u středních škol gymnaziálních jsou i v této oblasti soukromé a církevní školy poskytující odborné střední vzdělávání, jsou však nezanedbatelnou součástí odborného středního školství. Ve školním roce 2010/11 se v nich nacházelo pouze 16,3 % žáků. V denní formě vzdělávání podíl žáků soukromých a církevních škol v současné době činí 13,9 %, v ostatních formách vzdělávání dokonce 40,8 %.

Počet žáků přijatých do 1. ročníku do denní formy odborného vzdělávání na středních odborných školách se snižoval od školního roku 2007/08 především v důsledku klesající demografické křivky. V roce 2010/11 bylo nově přijato do prvních ročníků 115,2 tis. žáků (oproti roku 2003/04 poklesl o 19,1 %), z toho do denní formy vzdělávání 101,2 tis. žáků

(oproti roku 2003/04 pokles 20,7 %). Z hlediska druhu vzdělávání je ve školním roce 2010/11 do 1. ročníků nově přijato 0,5 % žáků do oborů středního vzdělání, 27,6 % žáků do oborů středního vzdělání s výučním listem, 60,9 % žáků do oborů s maturitní zkouškou a 11,0 % do oborů nástavbového studia. Zajímavé je porovnání nově přijatých žáků do 1. ročníků se školním rokem 2003/04, kdy podíl jednotlivých druhů vzdělávání činil: 0,7 % obory středního vzdělání, 34,1 % obory středního vzdělání s výučním listem, 55,1 % obory středního vzdělání s maturitní zkouškou a 10,1 % nástavbové studium. Vývoj počtu nově přijatých, žáků a absolventů středních škol s odborným vzděláváním je uveden v následující tabulce v absolutních počtech. Je patrné, že v mezidobí školních let 2003/04 až 2010/11 došlo v oblasti školství k poklesu celkového počtu žáků o takřka 40 tisíc. Podrobnější členění žáků a absolventů je uvedeno v tabulce SŠ – odborné vzdělávání (podrobné členění).

SŠ – odborné vzdělávání – žáci, nově přijatí a absolventi ve školním roce 2003/04 až 2010/11

SŠ – odborné vzdělávání: Žáci, Nově přijatí, Absolventi	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Žáci								
Celkem	433 327	435 994	433 000	430 231	422 897	418 305	412 409	393 852
Nově přijatí								
Celkem	142 327	140 277	135 266	138 301	134 240	132 280	128 641	115 197
Absolventi								
Celkem	106 488	107 437	108 484	105 931	101 048	98 450	92 065	.

Zdroj: databáze ÚIV

Z následující tabulky je patrné, že se během posledních let došlo k dramatické proměně struktury, jak nově přijatých tak i absolventů SŠ poskytujících odborné vzdělávání. Příkladem může být vývoj středního vzdělání s výučním listem, kde se celkový počet žáků snížil takřka o 40tis. oproti tomu vývoj žáků středního vzdělávání s maturitou se i přes nepříznivý vývoj demografické křivky je stále tis. 40. I v této oblasti je potřeba předpokládat, že počet žáků i bude klesat. Obdobný průběh je u počtu absolventů, kde dramaticky ubylo žáků ukončujících střední stupeň vzdělání výučním listem a naopak vzrostl počet žáků ukončujících střední stupeň vzdělání maturitou o více než 4%.

SŠ – odborné vzdělávání (podrobné členění) – žáci, nově přijatí a absolventi ve školním roce 2003/04 až 2010/11

Druh vzdělání		2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Žáci									
Celkem		433 327	435 994	433 000	430 231	422 897	418 305	412 409	393 852
v tom	střední vzdělávání	2 829	2 648	2 381	1 988	1 749	1 795	1 917	2 107
	střední vzdělávání s výučním listem 1)	147 891	142 697	136 603	130 847	123 550	116 401	113 609	108 529
	střední vzdělávání s maturitní zkouškou 1)	238 986	245 566	248 761	254 156	254 105	255 050	252 363	240 009
	nástavbové studium	43 621	45 083	45 255	43 240	43 493	45 059	44 520	43 207
Nově přijatí									
Celkem		142 327	140 277	135 266	138 301	134 240	132 280	128 641	115 197
Absolventi									
Celkem		106 488	107 437	108 484	105 931	101 048	98 450	92 065	.
v tom	střední vzdělávání	823	861	741	676	616	540	498	.
	střední vzdělávání s výučním listem 1)	42 965	41 259	39 003	36 295	34 003	31 552	27 881	.
	střední vzdělávání s maturitní zkouškou 1)	49 790	51 687	54 558	54 929	54 086	53 619	51 876	.
	nástavbové studium	12 910	13 630	14 182	14 031	12 343	12 739	11 810	.

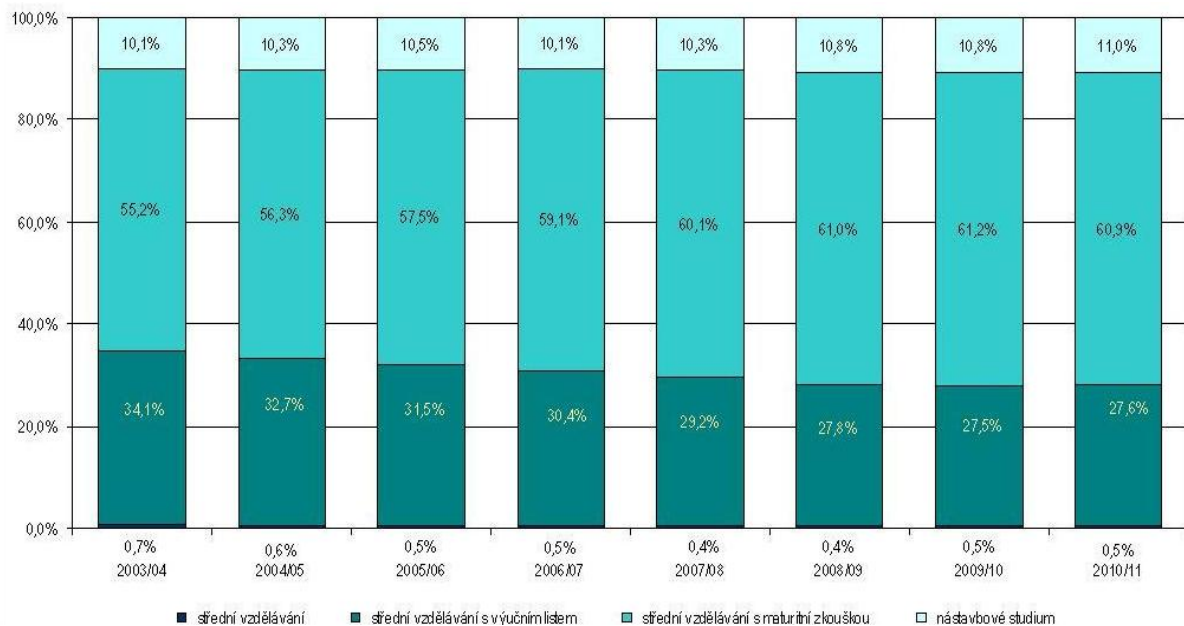
Komentáře:

¹⁾ Údaje za střední vzdělávání s výučním listem a za střední vzdělávání s maturitní zkouškou jsou včetně zkráceného studia.

Zdroj: databáze ÚIV

S výše uvedenými fakty zákonitě dochází i k úbytku počtu absolventů v odborně zaměřených středních školách. Ve školním roce 2009/10 absolvovalo 92,1 tis. žáků, což je o 13,5 % méně než ve školním roce 2003/04. V porovnání se školním rokem 2003/04 došlo v podstatě k úbytku absolventů především denní formě vzdělávání, a to o 15,3 tis. (což představuje úbytek o 15,3 %). U ostatních forem vzdělávání počet absolventů ve srovnání se školním rokem 2003/04 vzrostl, a to dokonce o 14,4 %.

Graf 4: SŠ – odborné vzdělávání – struktura žáků ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle druhu vzdělávání; Zdroj: ÚIV

2.3.1.3. Odborné vzdělávání ve středních školách (bez nástavbového studia)

Počet škol poskytujících odborné středoškolské vzdělávání dlouhodobě klesá. Ve školním roce 2003/04 až 2005/06 se školy uváděly jako počet pracovišť, zatímco od školního roku 2006/07 se vykazuje počet škol, resp. právních subjektů bez ohledu na počet jejich pracovišť. Ve školním roce 2010/11 v České republice působilo celkem 1 106 škol, ve srovnání se školním rokem 2006/07 se počet škol snížil o 4,0 %. Pokles je způsoben slučováním škol do větších celků, dále nepříznivým demografickým vývojem a rušením škol.

Odborné vzdělávání ve středních školách nabízí především střední vzdělávání s maturitní zkouškou, střední vzdělávání s výučním listem, střední vzdělávání. V denní formě vzdělávání se ve školách poskytujících odborné střední vzdělávání (bez nástavbového studia) vzdělává 67,9 % žáků ve středním vzdělávání s maturitní zkouškou a 31,5 % žáků

ve středním vzdělávání s výučním listem. Kromě těchto druhů vzdělávání nabízejí školy i střední vzdělávání (jedná se především o praktické školy).

Střední školy, které poskytují střední vzdělání s výučním listem v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru vzdělání uskutečňovat také zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou, a od roku 2009 i pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem. Střední školy, které poskytují střední vzdělání s maturitní zkouškou v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru vzdělání uskutečňovat také zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou. Ke zkrácenému studiu pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou se mohou hlásit uchazeči, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou v jiném oboru vzdělání.

Do odborného středoškolského vzdělávání zahrnujeme také lycea. Lycea představují čtyřletý obor ukončený maturitní zkouškou. Lyceální studium je obecně odborné s vyšším podílem všeobecného vzdělávání. V lyceích se ve školním roce 2010/11 vzdělávalo 23,1 tis. žáků, což je trojnásobek oproti počtu žáků ve školním roce 2003/04. Ze všech žáků odborného středního vzdělávání zaujímají žáci lyceí 6,6 %.

Počet žáků odborného vzdělávání ve středních školách se zvyšoval pouze do školního roku 2005/06, od školního roku 2006/07 se trvale počet žáků snižuje. Ve školním roce 2010/11 se vzdělává v odborně zaměřených oborech celkem 350,6 tis. žáků (v denní formě vzdělávání 339,6 tis. žáků). Z hlediska druhu vzdělání dochází k trvalému poklesu žáků pouze především středním vzdělávání a ve středním vzdělávání s výučním listem. Počet žáků, kteří se vzdělávají v oborech vzdělání s maturitní zkouškou, roste až do školního roku 2008/09 a k jejich poklesu dochází teprve od školního roku 2009/10, ve školním roce 2010/11 dochází k dalšímu meziročnímu poklesu žáků, a to o 4,9 %.

Spolu s vývojem počtu žáků odborného vzdělávání ve středních školách se mírně snižuje i průměrná velikost škol. Zatímco v roce 2006/07 se vzdělávalo na jedné škole v denní formě vzdělávání v průměru 327,2 žáka, ve školním roce 2010/11 to je 309,0 žáků na školu.

Podobnou tendenci, jakou vykazuje počet žáků, kopíruje i ve vývoji počtu tříd, což se následně odráží i v průměrné velikosti třídy. Průměrný počet žáků ve třídě ve školním roce 2003/04 byl 23,8 a ve školním roce 2010/11 se počet snížil na 22,3 žáka na třídu v denní formě vzdělávání.

Počet žáků nově přijatých do oborů odborného vzdělávání denní formy vzdělávání poklesl od školního roku 2003/04 o 21,1 %. Svůj podíl na tom nese hlavně nepříznivý demografický vývoj a celkově menší zájem o obory středního vzdělání s výučním listem.

SŠ – odborné vzdělávání (bez nástavbového studia) – žáci, nově přijatí a absolventi ve školním roce 2003/04 až 2010/11

Druh vzdělání		2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Žáci									
Celkem		389 706	390 911	387 745	386 991	379 404	373 246	367 889	350 645
v tom	střední vzdělávání	2 829	2 648	2 381	1 988	1 749	1 795	1 917	2 107
	střední vzdělávání s výučním listem 1)	147 891	142 697	136 603	130 847	123 550	116 401	113 609	108 529
	střední vzdělávání s maturitní zkouškou 1)	238 986	245 566	248 761	254 156	254 105	255 050	252 363	240 009
Nově přijatí									
Celkem		119 182	117 488	113 620	117 346	111 829	109 551	106 641	94 077
Absolventi									
Celkem		93 578	93 807	94 302	91 900	88 705	85 711	80 255	.
v tom	střední vzdělávání	823	861	741	676	616	540	498	.
	střední vzdělávání s výučním listem 1)	42 965	41 259	39 003	36 295	34 003	31 552	27 881	.
	střední vzdělávání s maturitní zkouškou 1)	49 790	51 687	54 558	54 929	54 086	53 619	51 876	.

Komentáře:

¹⁾ Údaje za střední vzdělávání s výučním listem a za střední vzdělávání s maturitní zkouškou jsou včetně zkráceného studia.

Zdroj: databáze ÚIV

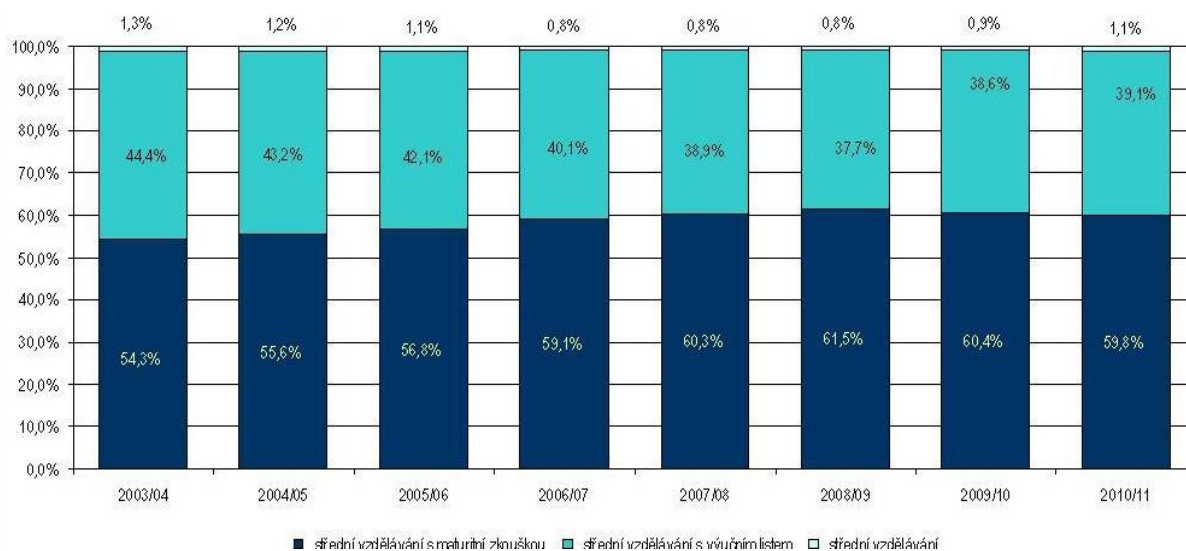
Počet absolventů odborného středního vzdělávání od školního roku 2003/04 dlouhodobě klesá. Ve školním roce 2003/04 absolvovalo školy poskytujících odborné střední

vzdělávání 93,6 tis. žáků. Ve školním roce 2009/10 absolvovalo jen 80,3 tis. žáků. Z celkového počtu žáků absolvovalo SŠ odborného vzdělávání 27,9 tis. v oborech s výučním listem, 51,9 tis. v oborech středního vzdělání s maturitou a 498 v oborech středního vzdělání.

Do školního roku 2008/09 v rámci prvního kola přijímacího řízení mohli žáci podat přihlášku pouze na jednu školu. Ve školním roce 2009/10 se změnil systém přijímacího řízení, žáci měli možnost podat tři přihlášky, proto jsou údaje s minulými léty zcela nesrovnatelné (viz. výše).

Následující graf znázorňuje podíl jednotlivých skupin nově přijatých žáků podle druhu vzdělávání. Z grafu je patrná stále rostoucí trend zájmu o střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou a naopak stále klesající zájem o střední vzdělání s výučním listem. Samotná oblast středního vzdělání tvoří pouze zanedbatelnou část celkového počtu studentů.

Graf 5: SŠ – Odborné vzdělávání (bez nástavbového studia), denní forma vzdělávání – struktura nově přijatých do 1. ročníku ve školním roce 2003/04 až 2010/11 – podle druhu vzdělávání; Zdroj: ÚIV

2.3.1.4. Střední školy vyučující obory nástavbového studia

Obory nástavbového studia jsou určeny především pro absolventy středního vzdělání s výučním listem a jsou ukončeny maturitní zkouškou. V roce 2003/04 se vzdělávalo v nástavbovém studiu celkem 43,6 tis. žáků a jejich počet každoročně rostl až do školního roku 2008/09, kdy dosáhl 45,1 tisíc žáků. Od školního roku 2010/11 se počet žáků snižuje. Ve školním roce 2010/11 byl celkový počet žáků 43,2 tisíc, což znamená 3% pokles, ve vztahu k předchozímu roku. Větší počet žáků se vzdělává především v ostatních formách vzdělávání tj. dálkové, večerní, distanční a kombinované. Tato skupina žáků tvoří 55,4 % všech žáků vzdělávajících se v nástavbovém studiu. Obory nástavbového studia se ve školním roce 2010/11 vyučují na 431 středních školách, z toho v 339 školách v denní formě vzdělávání a ve 291 školách v ostatních formách vzdělávání (viz. výše).

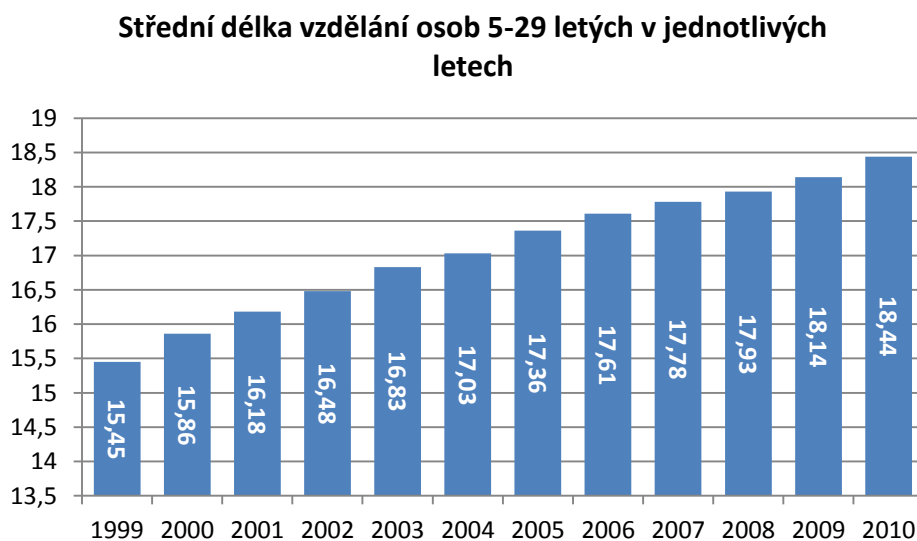
Počet žáků nově přijatých do denní formy vzdělávání v oborech nástavbového studia poklesl od školního roku 2003/04 celkem o 11,2 % na 21,1 tis. žáků. Svůj podíl na tom má i pokles populace a menší zájem o obory středního vzdělání ukončené výučním listem, neboť právě absolventi těchto oborů často pokračují v nástavbovém studiu. Poklesl rovněž i počet nově přijatých v ostatních formách vzdělávání, oproti školnímu roku 2003/04 to činí 6,1 %.

Počet absolventů nástavbového studia od školního roku 2003/04 mírně klesá. Ve školním roce 2003/04 absolvovalo v oborech nástavbového studia 12,9 tis. žáků. Ve školním roce 2009/10 absolvovalo 11,8 tis. žáků (z toho 6,3 tis. v denní formě vzdělávání a 5,6 tis. v ostatních formách vzdělávání). Nástavbové studium slouží především pro žáky, kteří ukončili střední stupeň vzdělávání s výučním listem a rozhodli se zvýšit stupeň svého vzdělání, zároveň je však jistou formou, která umožňuje zvýšit si vzdělání resp. kvalifikaci za předpokladu odborného vzdělání ukončeného maturitou i pro již pracující. Proto tato forma vzdělávání z velké části využívá i jiné než denní formy studia.

2.4. Humanitní a technické obory vzdělání na SŠ a VOŠ

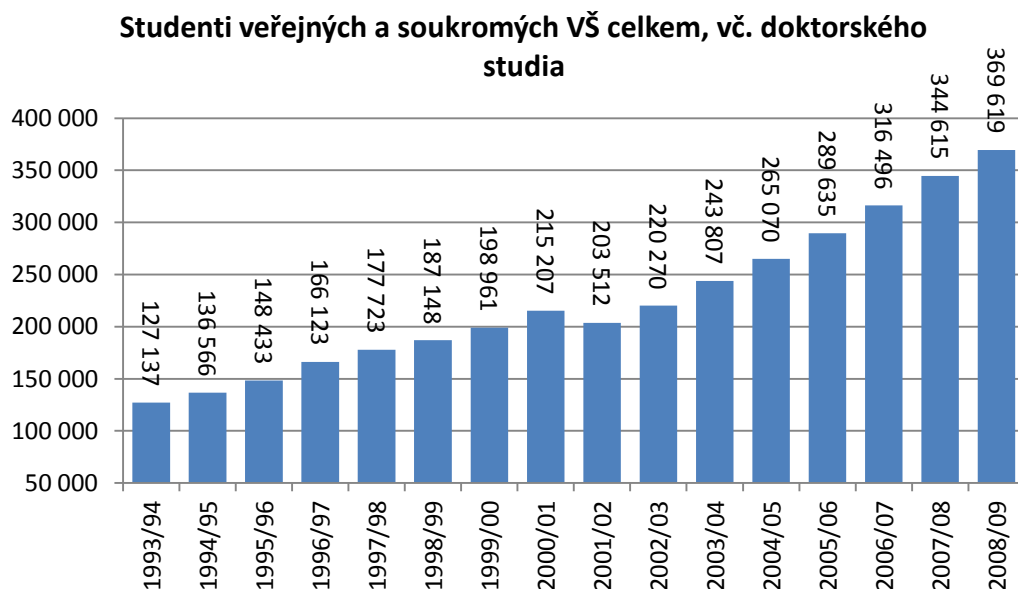
Zvyšování zájmu o maturitní studium a včetně nastavbové části s maturitní zkouškou a zvyšující se účast na programech terciárního vzdělávání se projevuje na střední délce vzdělávání, která se postupně zvyšuje. Zároveň dochází ke změnám vzdělanostní struktury obyvatelstva a k poklesu podílu osob, které opouští vzdělávací systém jen se základním vzděláním, a naopak narůst podílu osob s ukončeným středoškolským a také vysokoškolským vzděláním. Vyčerpávajícím způsobem je možné vzdělanostní strukturu populace zjistit jen při Sčítání lidu, domů a bytů. Následující subkapitola se věnuje právě této problematice.

Následující graf znázorňuje vývoj střední délky vzdělání České populace ve věku 5-29 let. Z grafu je patrné, že za posledních 11 let se střední délka vzdělání zvýšila takřka o 3 roky. Tato skutečnost lně koresponduje s trendem stále rostoucího zájmu o maturitní vzdělání a následně i s rostoucím počtem vysokoškolských studentů.

Zdroj dat: OECD a výpočty MPO

Následující graf znázorňuje právě vývoj počtu vysokoškolských studentů vč. soukromých škol a také vč. studentů doktorského studia. Je patrné, že od vzniku samostatné České republiky se počet vysokoškolsky vzdělaných studentů zvýšil takřka 3 krát. Problémem českého vzdělávacího systému však není růst počet vysokoškoláků ale stále klesající podíl technických oborů, které jsou pro udržitelnost a konkurenceschopnost české ekonomiky nepostradatelné.

Zdroj: ČSÚ; Vysoké školy v České republice

Poznámky:

Do roku 1999/2000 pouze veřejné vysoké školy, od roku 2000/2001 veřejné a soukromé

Do roku 2000/01 jsou uváděny údaje o počtech studií, od roku 2001/02 pak počty studentů – fyzických osob.

Výše bylo zmíněno, že konkurenceschopnost ekonomiky je závislá na struktuře vzdělanosti. K tomuto účelu slouží v České republice tzv. Klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV) podle metodiky ČSÚ.⁵ Na základě podrobné studie byly pro potřeby této analýzy vyčleněny tři kategorie oborů a to:

⁵ Více na: [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_kmenovych_oboru_vzdelani_\(kkov\)](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_kmenovych_oboru_vzdelani_(kkov)); viz příloha KKOV

- **Humanitní obory:** skupiny oborů vzdělání KKOV (16; 43; 53; 61; 63; 64; 68; 69; 75; 78; 82; 91)⁶
- **Technické obory:** skupiny oborů vzdělání KKOV (18; 21; 23; 26; 28; 29; 31; 32; 33; 34; 36; 37)⁷
- **Ostatní obory:** skupiny oborů vzdělání KKOV (00; 39; 41; 65; 66; 72; 79)⁸

Na základě podrobného rozčlenění jednotlivých skupin oborů do jednotlivých kategorií jsou dále zpracovány výstupy.

Ve školním roce 2005/06 bylo na SŠ a VOŠ přijato celkem 174 175 žáků. Z tohoto celkového počtu bylo 1290 (0,7 %) žáků přijato na střední vzdělání, 47 068 (27,0 %) žáků na střední vzdělání s výučním listem, 92 800 (53,3 %) žáků na studium středního stupně vzdělání s maturitní zkouškou, 21 646 (12,4 %) na nástavbové studium a 11 341 (6,5 %) na vyšší odborné vzdělání. Oproti tomu ve školním roce 2009/10 bylo na SŠ a VOŠ přijato celkem 165 516 žáků. Z tohoto celkového počtu bylo 1010 (0,6 %) žáků přijato na střední vzdělání, 40 178 (24,3 %) žáků na střední vzdělání s výučním listem, 90 458 (57,7 %) žáků na studium středního stupně vzdělání s maturitní zkouškou, 22 000 (13,3 %) na nástavbové studium a 11 870 (7,2 %) na vyšší odborné vzdělání. Z předchozího je patrné, že došlo především k odklonu od středního vzdělání s výučním listem, kdy došlo k poklesu o 6890 žáků tj. o 3,7 %. Poklesl i počet žáků navštěvující střední školy s maturitní zkouškou a to absolutně o 2342, avšak v důsledku celkového poklesu žáků vlivem nepříznivého vývoje demografické křivky se celkový podíl zvýšil mezi vybranými roky o 1,1%. Zcela jinak tomu bylo o střední vzdělání v podobě nástavbového studia, kdy došlo k nárůstu počtu žáků o 356 (1,1 %) a u vyššího odborného vzdělávání kde se počet studentů mezi školními roky 2005/06 a 2009/10 zvýšil absolutně o 529 (0,7 %).

⁶ Podrobněji viz. sekce příloha

⁷ Podrobněji viz. sekce příloha

⁸ Podrobněji viz. sekce příloha

Při podrobném studiu jednotlivých skupin oborů vzdělávání musíme zohlednit stále klesající demografickou křivku věkové populace představující potenciální žáky středního stupně vzdělávání. Proto budou následující data vyjadřující zájem o jednotlivé skupiny oborů vyjádřeny v procentech (tedy jako podíl na celkovém počtu studentů SŠ a VOŠ).

Následující graf jasně ukazuje zastoupení jednotlivých skupin oborů ve školních letech 2005/06 až 2009/10. Z grafu je patrné, že i při zohlednění stále klesajícího počtu studentů, stále více studentů preferuje obory zaměřené na humanitní vědy (viz. výše rozdělené skupiny). Především je patrný nárůst zájmu studentů o humanitní obory, který se projevuje rostoucím podílem počtu nově přijatých studentů na SŠ a VOŠ. Ve vybraném časovém úseku průběžně klesalo zastoupení ostatních skupin vzdělávacích oborů. K nejvyššímu poklesu došlo mezi školními roky 2006/07 a 2007/08 kdy podíl těchto oborů poklesl o 0,7%, což v absolutních číslech odpovídá cca 1176 žákům ve vztahu k počtu studentů v roce 2009/10. K opačnému trendu dochází již dlouhodobě ve skupině humanitních oborů. V této skupině oborů došlo k procentuálnímu nárůstu v průběhu let 2005/06 až 2009/10 o 5,3 %. Pro lepší představivost nárůst počtu humanitních oborů o 5,3 % představuje v absolutních číslech 8907 žáků z celkového počtu nově přijatých žáků na SŠ a VOŠ v roce 2009/10. Nejhůře vycházejí technické obory, jejichž podíl se každoročně snižuje. Ve školním roce 2005/06, kdy již nastoupil trend rostoucí poptávky ze strany žáků po humanitních oborech, zastupovala technické vzdělávací obory 31 % z celkového počtu oborů. O pět let později ve školním roce 2009/10 se podíl těchto oborů snížil z 31% na 28,7 % ve školním roce 2009/10. došlo tedy k poklesu zájmu o technické obory vzdělávání na SŠ a VOŠ o 2,3 %. Pod 2,3 % poklesem ve školním roce je potřeba chápat takřka čtyř tisícový pokles pracovní síly za následující 4 roky. Budeme-li tento trend pokračovat i nadále a podle nejnovějších dat z let 2010/11 tomu nebylo

jinak⁹, a lze tady očekávat stále větší propad v oblasti zájmu žáků o technické obory vzdělávání SŠ a VOŠ.

Podíl jednotlivých skupin vzdělávacích oborů ve letech 2005/06 - 2009/2010

Zdroj: ČSU, výpočty MPO

Naneštěstí jsou to právě technické obory, které značnou měrou ovlivňují chod české ekonomiky. V návaznosti na rostoucí zájem o humanitní obory a mnohdy až idylickými představami mnohých žáků a studentu SŠ a VOŠ, že jejich budoucí kariéra bude spjata se státní správou, je nutnost reagovat. Významnost jednotlivých oborů vzdělání a tedy i lze vyjádřit pomocí podílu odvětví na hrubé přidané hodnotě v České republice. Následující

⁹ Práce byla zpracována v době, kdy probíhaly opravné termíny státních maturit ve školním roce 2010/11, proto nejsou pro toto období konkrétní data.

tabulka udává podíl jednotlivých odvětví na hrubé přidané hodnotě v České republice. Z tabulky je patrné, že dlouhodobě zaujímá nejvýznamnější roli kategorie D (Zpracovatelský průmysl), dále pak kategorie K (Nemovitosti, služby pro podniky, výzkum, vývoj), G (obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží) a kategorie I (doprava, skladování, pošty a telekomunikace. Stále významnější roli v odvětvové struktuře České republiky sehrává odvětví kategorie E (výroby a rozvodu elektřiny) a kategorie F (stavebnictví). Stavebnictví však bylo v posledních letech postihnuto ekonomickou recesí a v doposud dostupných datech není zohledněn dopad hospodářského poklesu z let 2009 resp. 2010.

Podíl odvětví na hrubé přidané hodnotě v České republice

(v %)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
A Zemědělství, myslivost, lesnictví	3,1	3,3	3,0	2,6	2,4	2,5	2,3
B Rybolov, chov ryb, přidružené činnosti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
C Dobývání nerostných surovin	1,1	1,4	1,4	1,3	1,2	1,5	1,1
D Zpracovatelský průmysl	24,7	26,8	26,3	26,3	26,6	24,7	23,6
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	3,7	3,9	3,9	4,3	4,3	4,8	5,7
F Stavebnictví	6,4	6,5	6,3	6,3	6,4	6,6	7,4
G Obchod, opravy motor. vozidel a spotř. zboží	13,0	11,5	12,8	13,1	12,7	12,9	11,8
H Pohostinství a ubytování	2,1	2,2	2,0	1,8	1,7	1,8	1,9
I Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	11,7	10,7	10,0	10,7	10,5	10,5	10,5
J Peněžnictví a pojišťovnictví	3,6	3,5	3,0	3,1	3,8	3,7	3,9
K Nemovitosti, služby pro podniky, výzkum, vývoj	13,1	13,0	13,7	13,3	13,7	14,2	14,4
L Veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	5,9	5,6	5,8	5,7	5,5	5,5	5,8
M Školství	4,3	4,1	4,3	4,2	4,2	4,1	4,4
N Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	4,1	4,1	4,1	4,0	3,8	4,0	4,2
O Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	3,4	3,3	3,3	3,4	3,3	3,1	3,2
P Domácnosti zaměstnávající personál	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Zdroj: ČSÚ

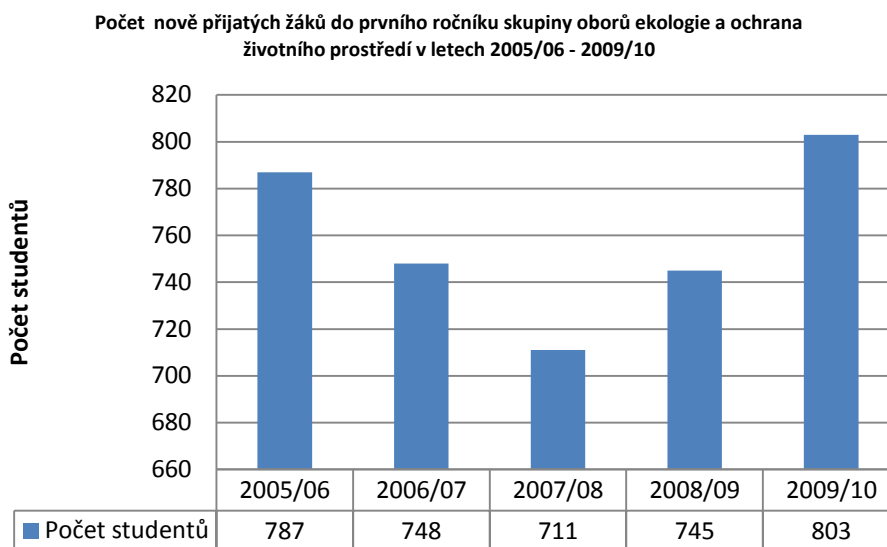
Na základě pomalu se měnící struktury české ekonomiky, kdy stále větší podíl na HDP získávají technické obory lze v následujících letech očekávat rostoucí poptávku právě po odvětvích jako je energetika, strojírenství, služby pro podnik, výzkum a vývoj.

2.4.1. Vývoj nově přijatých studentů podle skupin oboru KKOV

Na základě členění oborů vzdělání podle KKOV (více viz příloha) jsou v této subkapitole analyzovány jednotlivá odvětví vzdělávání.

2.4.1.1. Ekologie a ochrana životního prostředí (označení KKO V 16)

Skupina odvětví podle KKO V ekologie a životní prostředí zaznamenala v posledních letech nevídaný boom. Ten byl způsoben především stále rostoucím zájmem o obnovitelné zdroje energií, alternativními způsoby využití plodin nebo rostoucím zájmem o opětovné využití různých materiálů. Tento zájem dokládá i následující graf, který vyjadřuje počet nově přijatých studentů na SŠ a VOŠ vyučující tuto skupinu oborů.

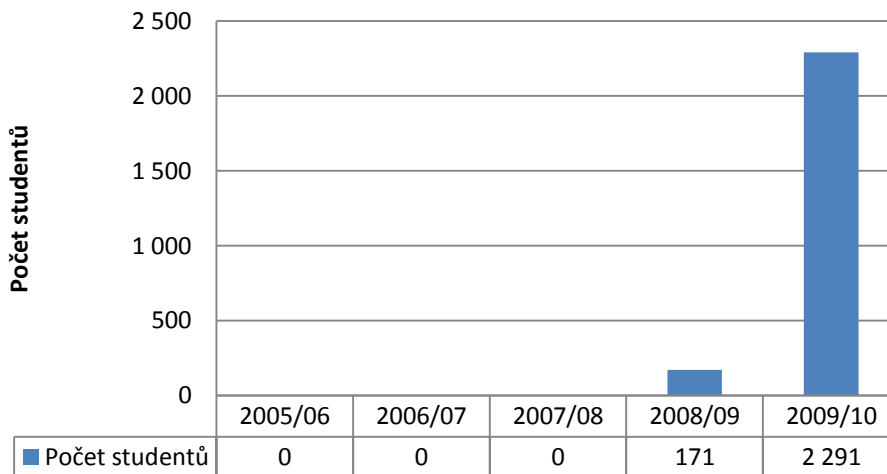

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.2. Informatické obory (označení KKO V 18)

Statistika nově přijatých žáků do prvních ročníků ve skupině informatických oborů se vede teprve od školního roku 2008/09, proto jsou údaje pouze za toto velmi krátké období. Tato skupina oborů spadá do kategorie přírodních věd a nauk.

Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny inženýrských oborů v letech 2005/06 - 2009/10

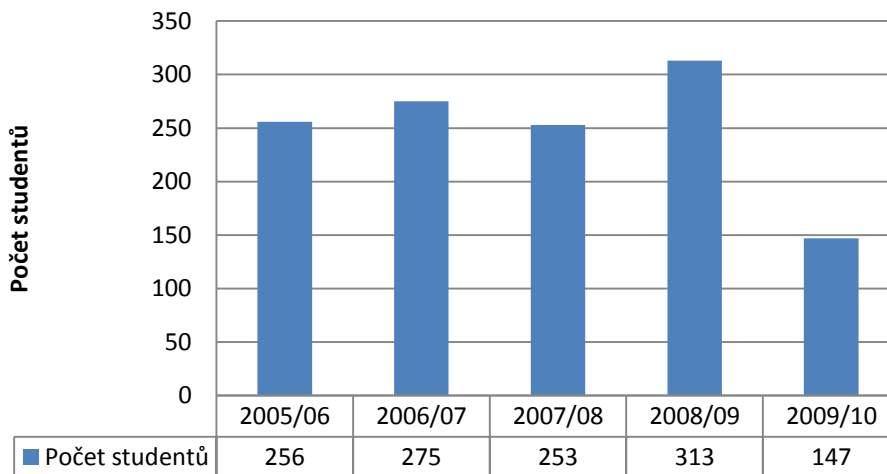

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.3. Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárenství (označení KKO V 21)

Počet nově přijatých žáků v oborech hutnictví a hornické geologie, hutnictví a slévárenství dlouhodobě stagnoval. V posledních letech se počet nově přijatých studentů snižuje. Ve školním roce bylo do tohoto oboru nově přijato rekordní počet žáků 313. Ve školním roce následujícím však došlo k dramatickému propadu, a bylo přijato pouze 147 žáků. Tento propad je spojen s celosvětovým poklesem poptávky po zpracování železných rud v období hospodářského poklesu. Zle předpokládat, že s odstupem času a s pozvolna rostoucí poptávkou po těchto produktech bude růst i poptávka po zaměstnancích v těchto oborech.

Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oborů hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárenství v letech 2005/06 - 2009/10

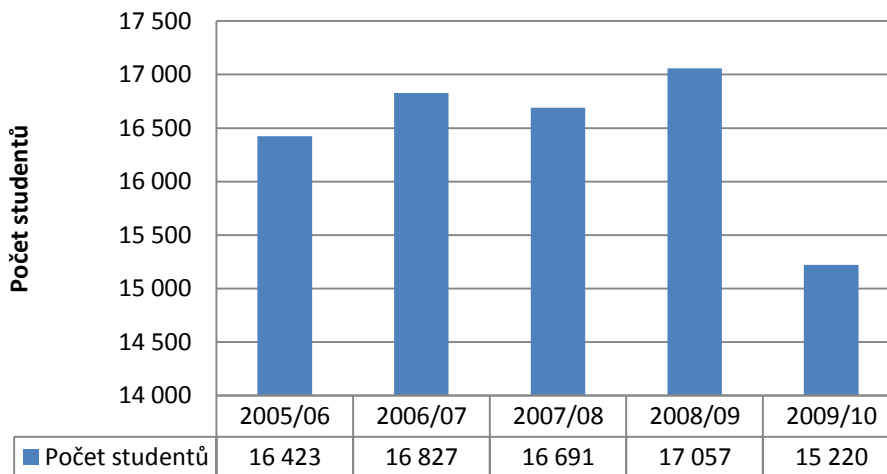

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.4. Strojírenství a strojná výroba (označení KKO V 23)

Vzhledem k tomu, že je Česká republika proexportně orientovanou ekonomikou, která do značné míry závislá na zahraničních odběratelích, jsou obory strojírenství a strojná výroba pro český průmysl stěžejní. Tomu odpovídá i dlouhodobý vývoj v těchto oborech, kde byl až do školního roku 2008/09 zřetelná nárůst nově přijatých žáků ve skupině těchto studijních oborů. S poklesem hospodářského růstu o to tvrději dopadla krize právě na tuto oblast vzdělání, kdy mnozí potenciální žáci těchto studijních oborů volili jistější cestu a orientovali se na oblasti humanitních oborů, v nichž mnozí mylně hledají jistotu. Obory strojírenství a strojná výroba jsou značně závislé na exportu, proto je přímo úměrný vztah mezi rostoucí poptávkou ze zahraničí a tedy i rostoucí poptávkou po kvalifikované pracovní síle těchto oborů.

Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oborů strojírenství a
strojí výroba v letech 2005/06 - 2009/10

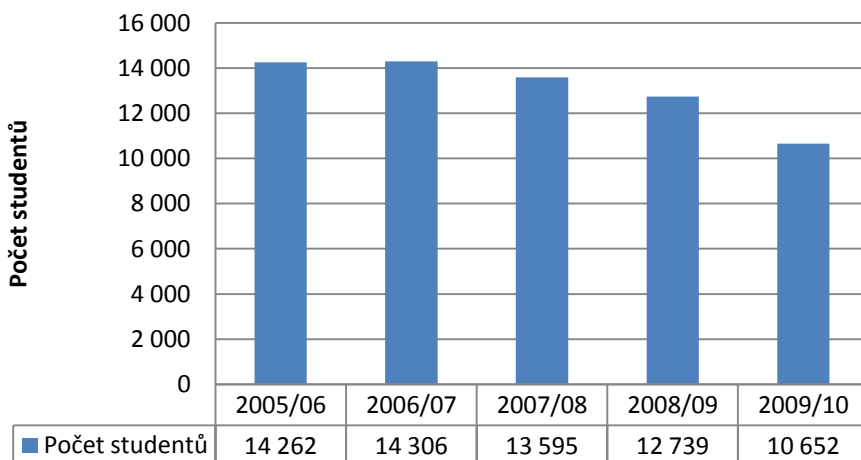

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.5. Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (označení KKO V 26)

Počet nově přijatých žáků v oborech elektrotechniky, telekomunikační a výpočetní techniky již několik let pozvolna klesal. Zájem potencialních žáků klesal a teprve s příchodem hospodářské recese se počet nově přijatých žáků dramaticky snížil. Ve školním roce bylo do skupiny těchto oborů nově přijato 14 262 žáků, o pět let později již pouze 10 652. Během 5 let se počet žáků v této skupině oborů snížil o více než 27 %. Pokud by tento stav pokračoval i nadále, během následujících 3-4 let by situace na trhu práce těchto oborů byla pro zaměstnavatele kritická.

Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oborů elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika v letech 2005/06 - 2009/10

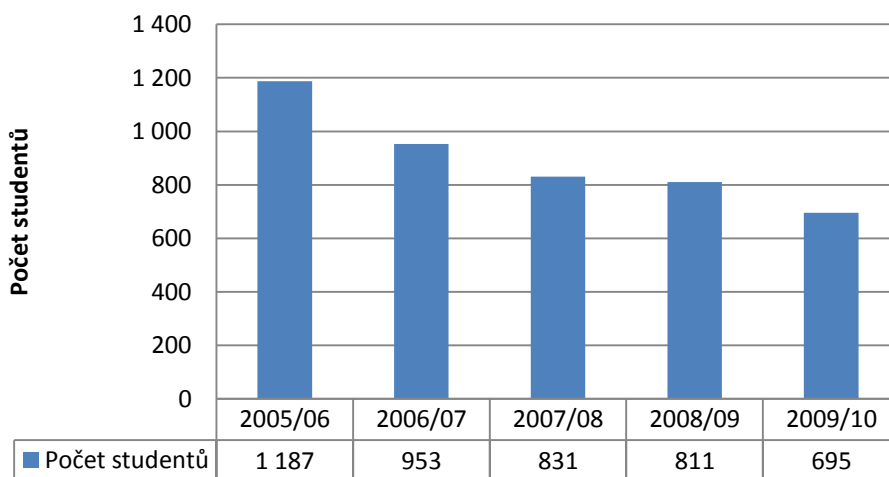

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.6. Technická chemie a chemie silikátů (označení KKO V 28)

Počet nově přijatých žáků ve skupině technické chemie a chemie silikátů klesá již dlouhodobě, a to bez ohledu na hospodářskou recesi. Mezi školními roky 2005/06 a 2009/10 se počet nově přijatých studentů středních a vyšších odborných škol v této skupině oborů snížil takřka na polovinu z 1 187 nově přijatých žáků ve školním roce 2005/06 na 695 přijatých žáků v roce 2009/10.

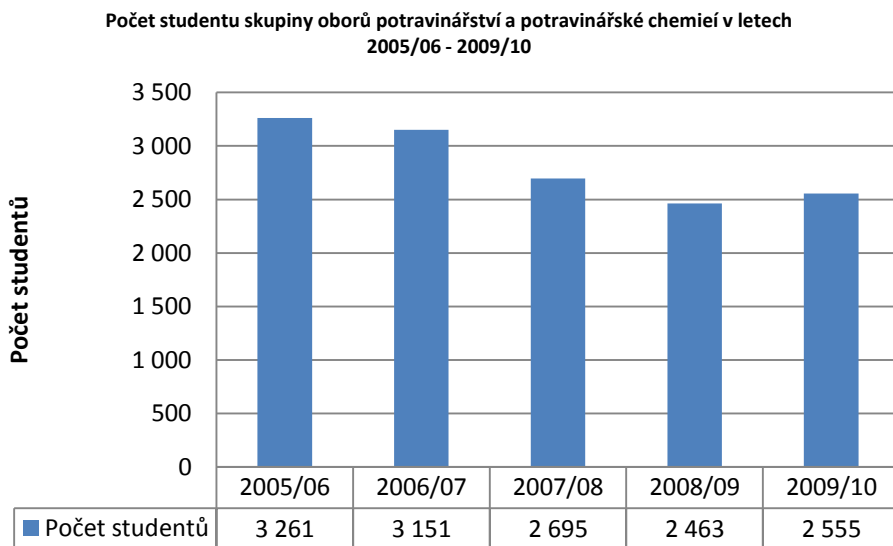
Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oborů technické chemie a chemie silikátů v letech 2005/06 - 2009/10

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.7. Potravinářství a potravinářská chemie (označení KKO V 29)

Nově přijatí žáci ve skupině oborů potravinářství a potravinářské chemie na rozdíl od ostatních oborů nezaznamenal takový pokles, jako většina ostatních oborů. Zájem studentu sice poklesl, ale z velké části se jednalo především o pokles způsobený nepříznivým vývojem demografické křivky, který koresponduje i se samotným poklesem počtu nově přijatých žáků. Není tedy na místě konstatovat, že poklesl zájem žáků o tyto obory, neboť pokles je z velké části způsoben již výše zmíněnými demografickými jevy.

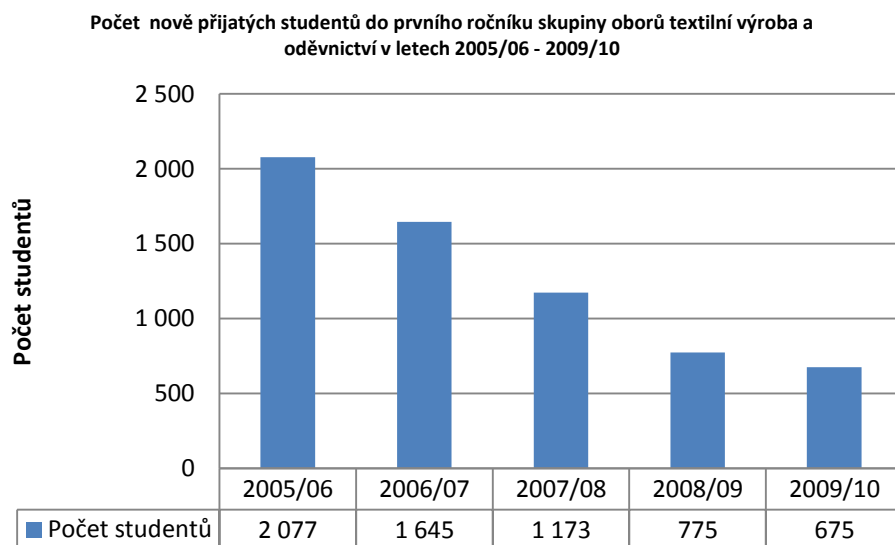

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.8. Textilní výroba a oděvnictví (označení KKO V 31)

Skupina odvětví vzdělání textilní výroby a oděvnictví je jednou ze skupin potýkající se s rostoucím nezájmem žáků. Je tedy spojena již dlouhodobě s odlivem potencionálních žáků v těchto oborech a nezájem těchto žáků se odráží v celém odvětví. Na vině je dlouhodobý propad tohoto odvětví, způsobený především levnými oděvními výrobky z dovozu, s jejich náklady se místní výrobci nemohou rovnat. Proto tyto skupiny odvětví nesou mezi potencionálními žáky příliš žádané. Pro porovnání se podívejme na

následující graf, kde ve školním roce 2005/06 bylo nově přijato 2 077 žáků ale ve školním roce 2009/10 nastoupilo už pouze 675 žáků.

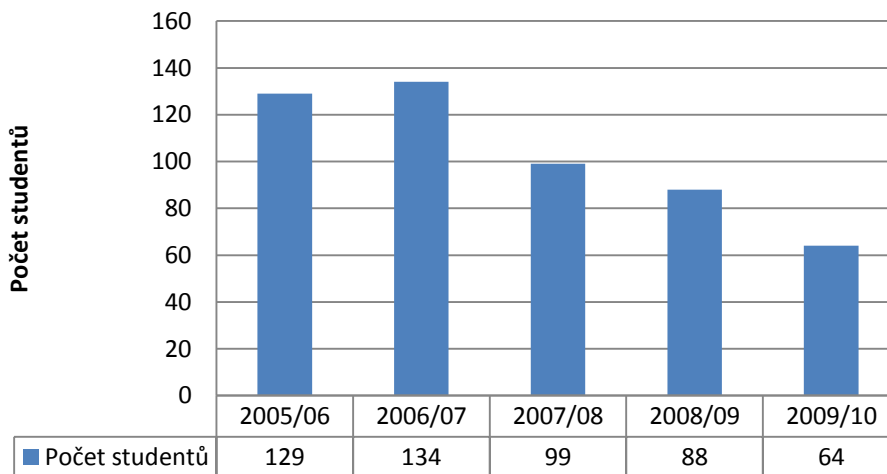

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.9. Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů (označení KKO V 32)

Kožedělná a obuvnická výroba a skupina vč. zpracování plastů se potýká se stejnými problémy jako odvětví v předchozí subkapitole. Počet nově přijatých žáků je zanedbatelný a každoročně klesá.

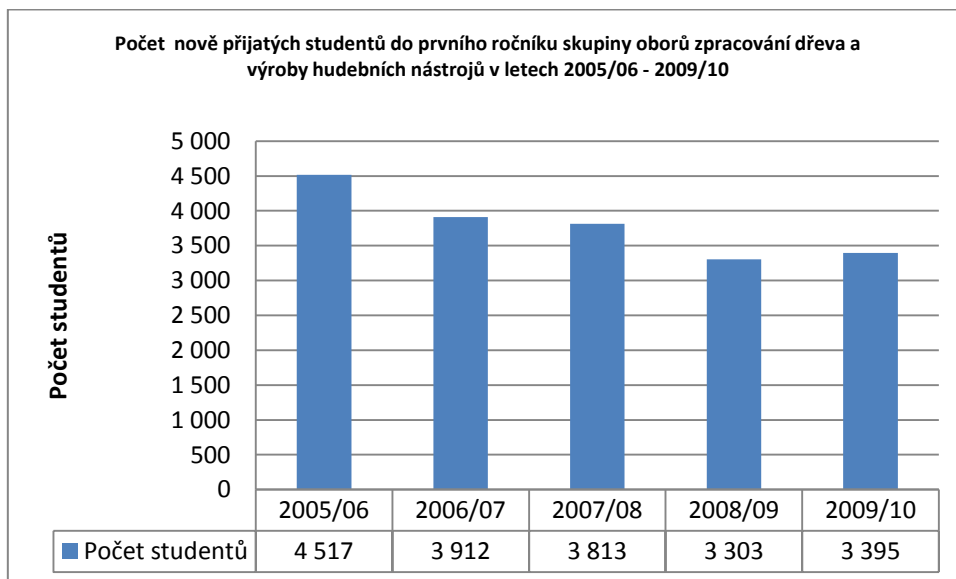
Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oborů kožená a obuvnická výroba a zpracování plastů v letech 2005/06 - 2009/10

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.10. Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (označení KKOV 33)

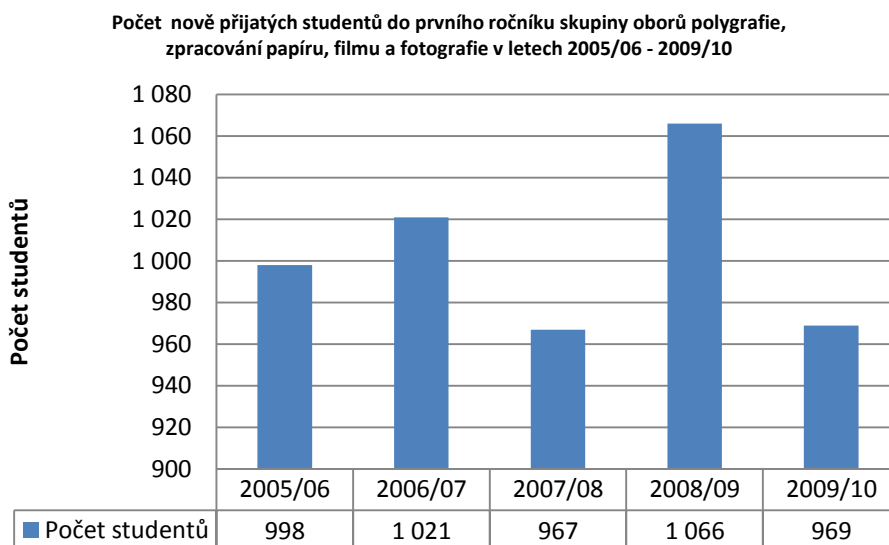
Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů je jednou z mála skupin vzdělávacích oborů, na něž se hospodářky pokles nepodepsal. Mezi školními roky 2005/06 – 2008/09 byl patrný pokles zájmů ze strany žáků. Zajímavostí je, že v průběhu nesujícího roku počet nově přijatých žáků do skupin těchto oborů SŠ a VOŠ neklesl, ale naopak se zvýšil o 392 nově přijatých žáků do prvních ročníků.

Zdroj: ČSÚ

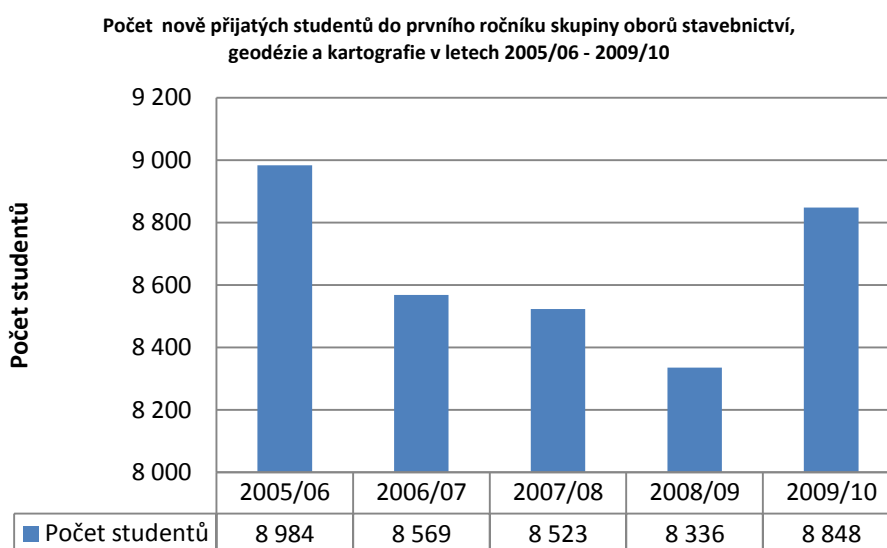
2.4.1.11. Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie (označení KKOV 34)

Skupina oborů vzdělání polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie je specifickou skupinou oborů vzdělávání SŠ s VOŠ. Značná část absolventů těchto oborů se věnuje oblasti marketingu. Počet nově přijatých dlouhodobě osciluje kolem každoroční hranice 1 000 nově přijatých žáků.

2.4.1.12. Stavebnictví, geodézie a kartografie (označení KKO V 36)

Skupina těchto oborů je spojena do značné míry s hospodářským růstem, dostupná data pro tuto analýzu byla do školního roku 2009/10. Z grafu je patrné, že počet nově přijatých studentů dlouhodobě klesal. Pokles však nebyl dramatický. V roce 2009/10 dosáhl počet nově přijatých 8 848 žáků, což představuje oproti údajům ze školního roku 2005/06 pokles „pouze“ o 136 žáků. Jedná se tedy o zanedbatelný počet. V těchto oborech lze očekávat stagnující trend poptávky ze strany potencionálních uchazečů o studium.

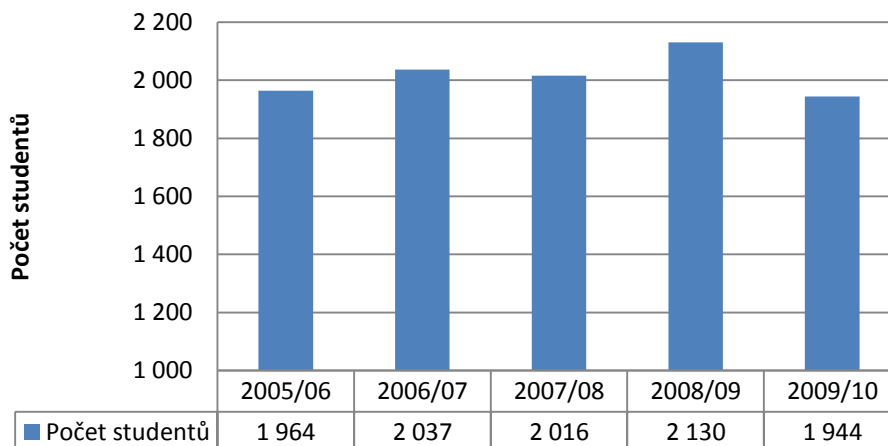

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.13. Doprava a spoje (označení KKO V 37)

Vzdělávání v oblasti dopravy a spojů se dlouhodobě nevyznačuje dramatickými výkyvy. Graf níže tuto situaci dokumentuje. Je z něj patrné, že situace nově přijatých žáků do těchto studijních oborů SŠ a VOŠ se mezi školními roky 2005/06 a 2009/10 dramaticky neměnila a počet nově přijatých studentů se každoročně pohyboval kolem hodnoty 2 000 nově přijatých žáků.

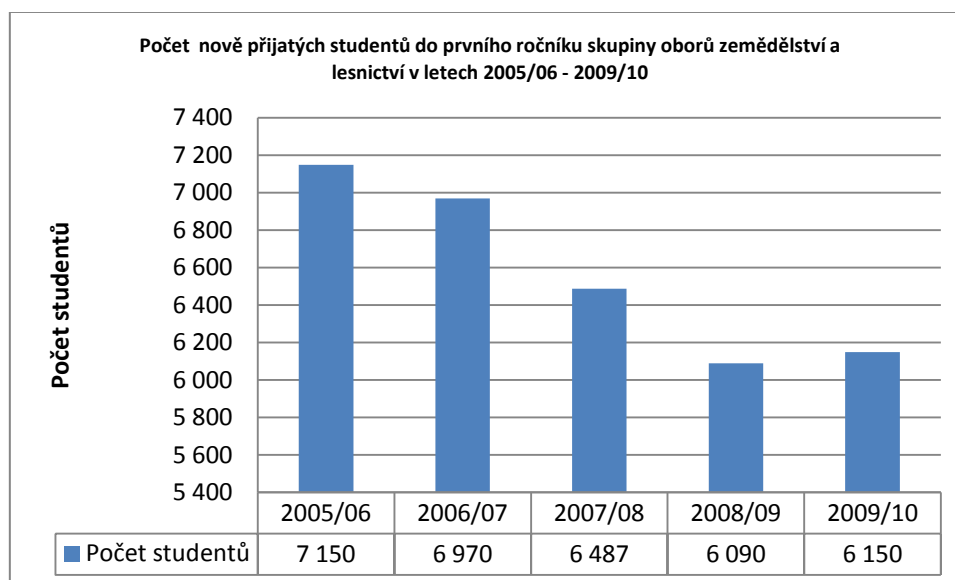
Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oborů dopravy a spojů v letech 2005/06 - 2009/10

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.14. Zemědělství a lesnictví (označení KKO V 41)

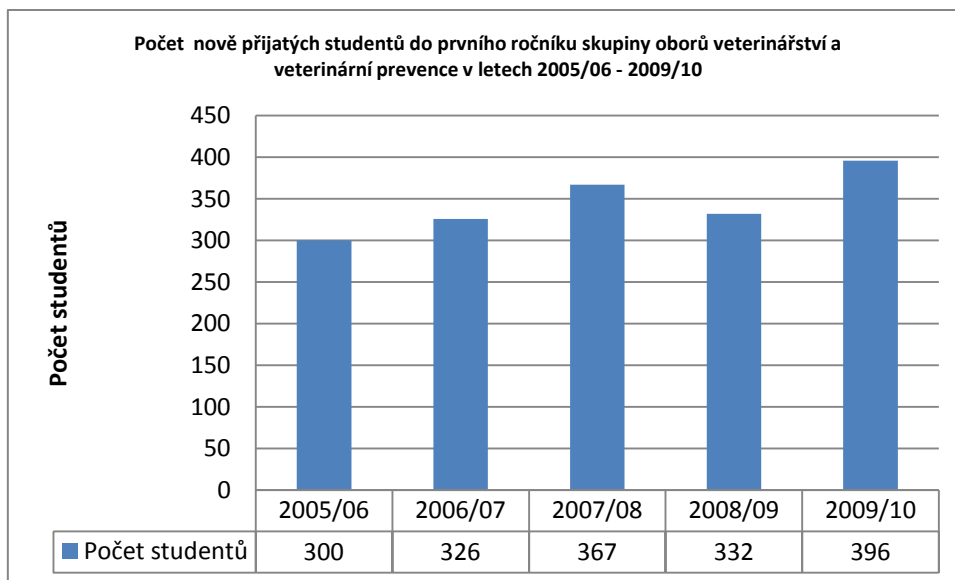
Počet nově přijatých žáků do skupiny oborů zemědělství a lesnictví dlouhodobě klesal již od počátku 90. Let. V posledních letech pokles stagnoval a počet nově přijatých žáků do těchto studijních oborů se pohybuje na hranici 6 000.

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.15. Veterinářství a veterinární prevence (označení KKOV 43)

Jedná se o velice specifickou skupinu vzdělávacího oboru, jejich potřeby jsou každoročně uspokojeny dle poptávky. Podle statistik, které dokumentuje graf níže, je patrné, že zájem ze strany žáků o tyto obory každoročně roste.

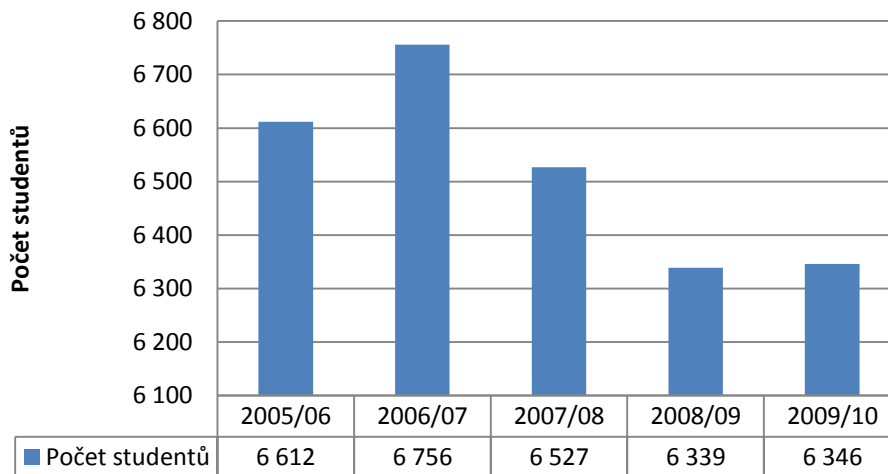

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.16. Zdravotnictví (označení KKOV 53)

Zdravotnictví se dlouhodobě potýká s pozvolným poklesem zájmů o tyto obory ze strany žáků. Zajímavostí je, že i přes nepříznivou demografickou strukturu věkové skupiny potenciálních žáků těchto oborů, se každoročně nově přijatých žáků pohybuje kolem hranice 6,5tis. Pro protínání mezi ve školním roce 2005/06 bylo nově přijato 6 612 žáků, následující rok se počet nově přijatých žáků nepatrně zvýšil na 6 756 žáků. Od roku 2006/07 se vzdělávací obory SŠ a VOŠ potýkají s poklesem nově přijatých žáků, kdy například v roce 2009/10 bylo nově přijato 6 346 žáků, což je o 266 méně než před 5 lety.

Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oboru zdravotnictví v letech 2005/06 - 2009/10

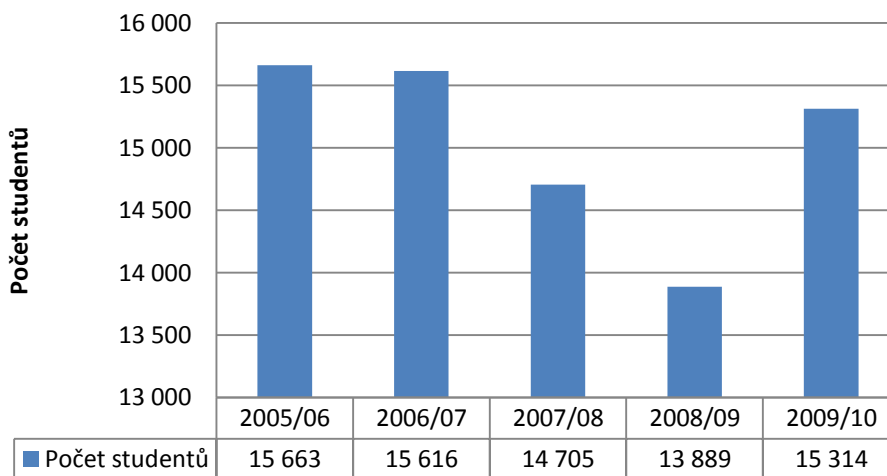

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.17. Ekonomika a administrativa (označení KKO V 63)

Skupina vzdělávacích oborů skupiny ekonomiky a administrativa podle členění KKO V je dlouhodobě oblíbená. K výraznému poklesu nově přijatých žáků na SŠ a VOŠ došlo v letech 2007/08 a 2008/09. Tento pokles byl způsoben nepříznivou demografickou křivkou této věkové skupiny žáků. Nárůst způsobený v roce 2009/10, kdy počet nově přijatých žáků na SŠ a VOŠ dosáhl počtu 15 314, což je takřka stejný počet nově přijatých jako ve školním roce 2005/06. Je zřejmé, že právě v roce hospodářské recese mnozí žáci základních škol zvolili variantu směřující do oblasti humanitních oborů, jako jistoty zaměstnání.

Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oborů ekonomie a administrativy v letech 2005/06 - 2009/10

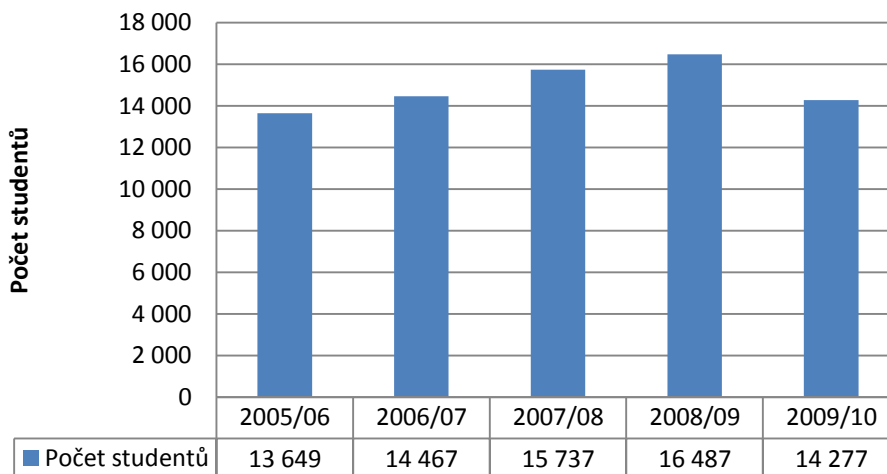

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.18. Podnikání v oborech, odvětví (označení KKO V 64)

V této skupině odvětví vzdělávání se počet nově přijatých žáků již dlouhodobě pohybuje na hranici 14tis. nově přijatých. Nejsou zde patrné dramatické výkyvy.

Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oborů podnikání v oborech, odvětví v 2005/06 - 2009/10

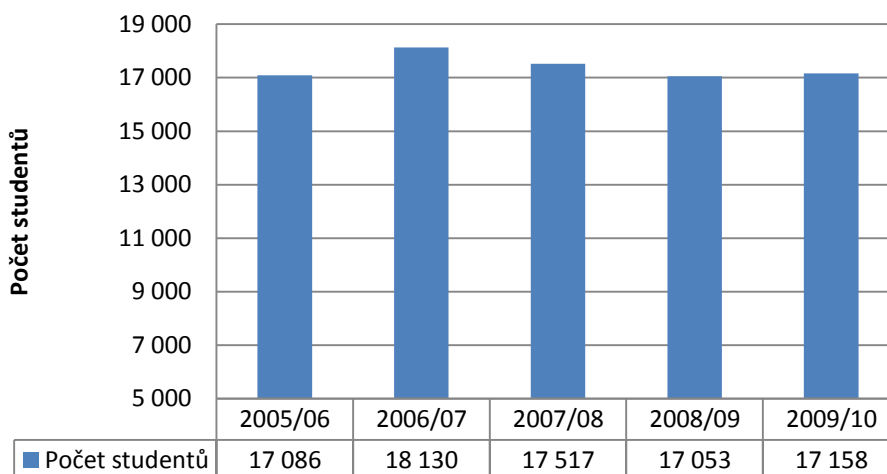

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.19. Gastronomie, hotelnictví a turismus (označení KKO V 65)

Tato skupina vzdělávacích oborů SŠ a VOŠ je u žáků dlouhodobě oblíbená. Dlouhodobě se počet nově přijatých studentů pohybuje ve výši 17tis. Zajímavostí je, že i přes vývoj nepříznivé demografické křivky se počet nově přijatých žáků studijních oborů skupiny gastronomie, hotelnictví a turismus stále stagnuje. Je pravděpodobné, že mnozí absolventi volí cestu pohodlí, klidu a jistoty, která tato skupina oborů pro budoucí praxi nabízí. Naneštěstí jsou tyto obory upřednostňovány na úkor jiných technicky náročnějších oborů, které se v následujících letech mohou projevit jako nedostatkové v podobě pod kapacitního počtů kvalifikované pracovní síly na trhu práce, jež bude poptávána zaměstnavateli.

Počet nově přijatých studentů do prvního ročníku skupiny oborů gastronomie, hotelnictví a turismu v 2005/06 - 2009/10

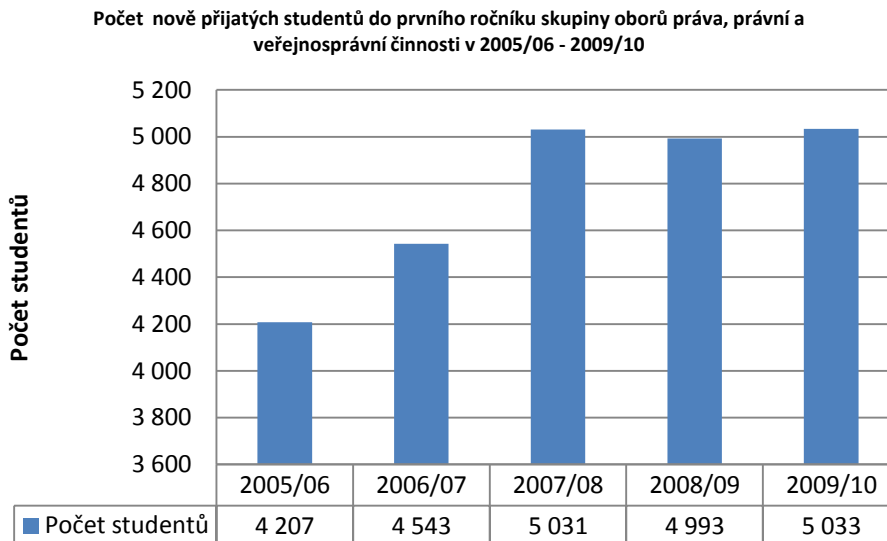

Zdroj: ČSÚ

2.4.1.20. Právo, právní a veřejnosprávní činnost (označení KKO V 68)

Skupina oborů vzdělání SŠ a VOŠ v oblasti práva, právní a veřejnosprávní činnosti poslední roky stagnuje. K nejvýraznějšímu nárůstu došlo mezi školními roky 2005/06 až 2007/08, kdy se počet nově přijatých žáků mezi těmito roky zvýšil o více než 800 nově

přijatých. V posledních letech byl tento trend zastaven a právě od školního roku 2008/09 počet nově přijatých žáků začal stagnovat.

Zdroj: ČSÚ

Některé další odvětví vzdělávacích oborů byly opomenuty, neboť jejich podíl na celkovém počtu a historickém vývoji nově přijatých žáků do studijních oborů SŠ a VOŠ je zanedbatelný.

2.5. Shrnutí

Od roku 2002 se postupně mírně zvyšoval podíl žáků vstupujících do maturitních oborů poskytujících střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou bez odborného výcviku, v roce 2010 došlo poprvé k malému poklesu jejich podílu v důsledku nepříznivého demografického vývoje, a to na hodnotu mírně nad 36 %. Podíl žáků vstupujících do oborů poskytujících výuční list po mnoha letech postupného poklesu stoupl v roce 2009 na 31 % a na tomto podílu nadále setrvává.

Celkový podíl žáků procházejících gymnaziálním vzděláváním narostl již před rokem 2000 na asi 19 %, v dalších letech kolísal mezi 19 % a 20 %, v roce 2010 překonal poprvé hranici

20 %, ovšem o pouhých 0,2 p. b. Podíl žáků přijímaných do oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou zahrnujících odborný výcvik (dříve studijní obory SOU) postupně rostl od hodnot kolem 5,5 % v 90. letech až k hodnotě 7,7 % v roce 2008, dále postupně klesá, a to na podíl 7,1 % ze všech nově přijatých na střední školy.

Podíl žáků v oborech, které poskytují střední vzdělání bez maturitní zkoušky, je minimální a v posledních letech jej tvoří hlavně žáci praktické školy. Školní rok 2010/11, je oproti minulým letům výrazně odlišný. Především je prvním rokem, ve kterém se v počtu nově přijatých výrazně odráží výrazně pokles populace. Pokles nově přijatých na úrovni prvních ročníků středních škol byl téměř 15 tisíc žáků, což představuje 11,5 % přijímaných. Smutnou skutečností je, že obdobný pokles nastane i v dalších dvou letech, což výrazně ovlivní soustavu středních škol. Proto je nutné začít už na prvních stupních vzdělávací soustavy a celý systém přizpůsobit potřebám trhu za účelem posílení konkurenceschopnosti podniků.

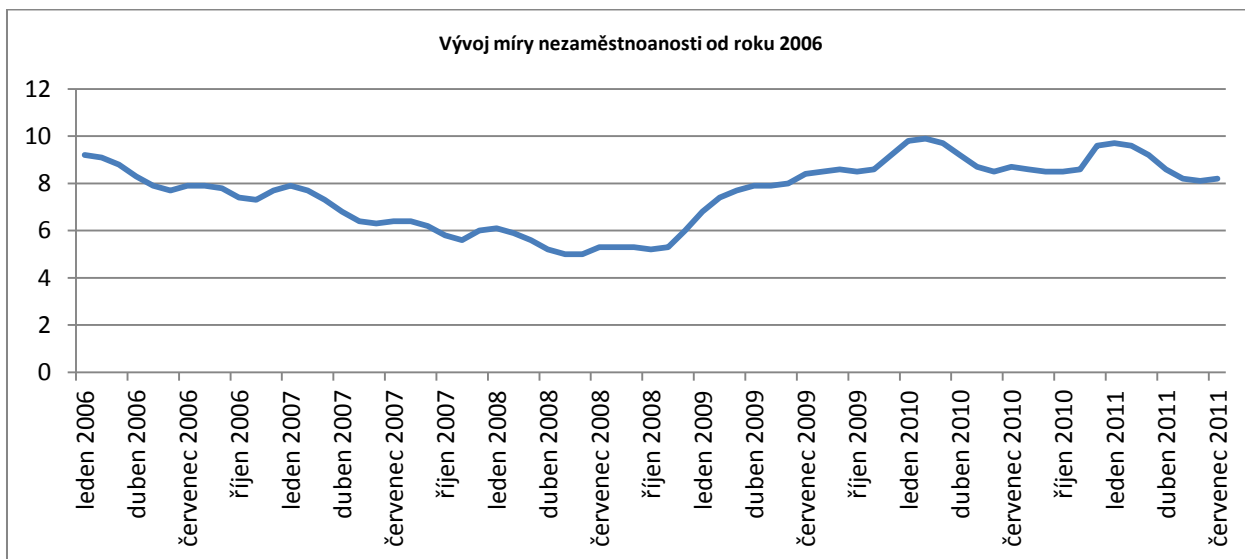
Druhým prvkem, který ovlivňuje vzdělanostní a oborovou strukturu je hospodářská situace, tedy přetrvávající ekonomická krize. Rozhodování žáků a počty přijímaných však ještě ovlivňovalo předchozí období, charakterizované enormním zájmem zaměstnavatelů o vyučené, zejména v technických oborech. Zdůrazňování tohoto zájmu i obavy o příliš velký pokles počtu vyučených, vedl jednak k informačním kampaním i k podpoře formou stipendií či jiných výhod. To skutečně ovlivnilo žáky a jejich rodiče a v roce 2009 poprvé od roku 2000 stoupl podíl přijatých do učebních oborů téměř o 1 p. b. (tj. asi o 3 %), v roce 2010 pak zůstává tento podíl zachován. Je ovšem skutečností, že vzhledem k celkovému poklesu populačního ročníku, je skutečný počet přijatých o více než 4 500 žáků menší.

3. Analýza nezaměstnanosti

Nezaměstnanost v jednotlivých oborech značnou měrou ovlivňuje žáky a jejich rodiče při volbě vhodného vzdělávacího oboru na střední škole. Nezaměstnanost představuje jeden z klíčových ukazatelů ekonomiky. Nezaměstnanost úzce souvisí s trhem práce a tedy s volbou budoucího povolání. Nezaměstnanost působí mnohdy, jako odstrašující element při výběrů povolání. V těchto ohledech je třeba zohlednit, zda jedná o dlouhodobou nezaměstnanost nebo jen krátkodobý například strukturální výkyv ekonomiky vyžadující změnu struktury trhu práce. Nejčastěji využívanými ukazateli úspěšnosti absolventů škol jsou absolutní počty nezaměstnaných absolventů resp. míra nezaměstnanosti. Tyto dva ukazatele můžeme považovat je jedny z nejdůležitějších při hodnocení úspěšnosti vzdělávacího systému ve vztahu k uplatnění absolventů SŠ a VOŠ. Míra nezaměstnanosti absolventů vyjadřuje procentu absolventů, kteří nenašli uplatnění na trhu práce¹⁰. Zpravidla se zjišťuje dubnová a zářijová hodnota. Míra nezaměstnanost absolventů bývá mnohem vyšší, než tomu je v dubnu. Důvodem je konec prázdnin, kdy na trh práce přichází řada čerstvých absolventů. Dubnová míra nezaměstnanosti vypovídá více o míře nezaměstnanosti absolventů.

Jak již bylo výše zmíněno, poptávka po pracovní síle je značnou měrou ovlivněna především poptávkou po zboží a službách zahraničních subjektů. To je způsobeno značnou provázaností české ekonomiky a její pro exportní orientaci především na nejbližší sousední země, jako jsou Německo, Rakousko, Slovensko a Polsko. Proto můžeme sledovat v posledních letech dramatický nárůst nezaměstnanosti, která se pohybovala jen těsně pod hranicí 9,9 %. Následující graf znázorňuje vývoj nezaměstnanosti od roku 2006 v České republice, jako celku. Graf znázorňuje míru nezaměstnanosti podle metodiky Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV).

¹⁰ Jedná se o absolventy, kteří se přihlásili se do evidence na úřadech práce. Pokud se nezaměstnaný absolvent nepřihlásí do evidence úřadu práce, nevystupuje ve statistických datech.

Zdroj: MPSV; Nezaměstnanost

Za měsíc červenec 2011 byla zveřejněna nezaměstnanost 8,2 %, což představuje nárůst o 0,1 p. b. Vývoj nezaměstnanosti úzce souvisí se sezónností. Na tuto problematiku potřeba upozornit předem, neboť při zohlednění nezaměstnanosti jednotlivých oborů resp. pracovních odvětví musíme faktor sezónnosti zohlednit. Obory, jako jsou stavebnictví, zemědělství, lesnictví, aj. jsou sezónností značně ovlivňovány.

V této práci budeme pracovat s tady za školní rok 2009/10, neboť data za školní rok 2010/11 nejsou k dispozici.

V dubnu 2010 odpovídaly míry nezaměstnanosti absolventů u jednotlivých stupňů vzdělání těmto hodnotám:

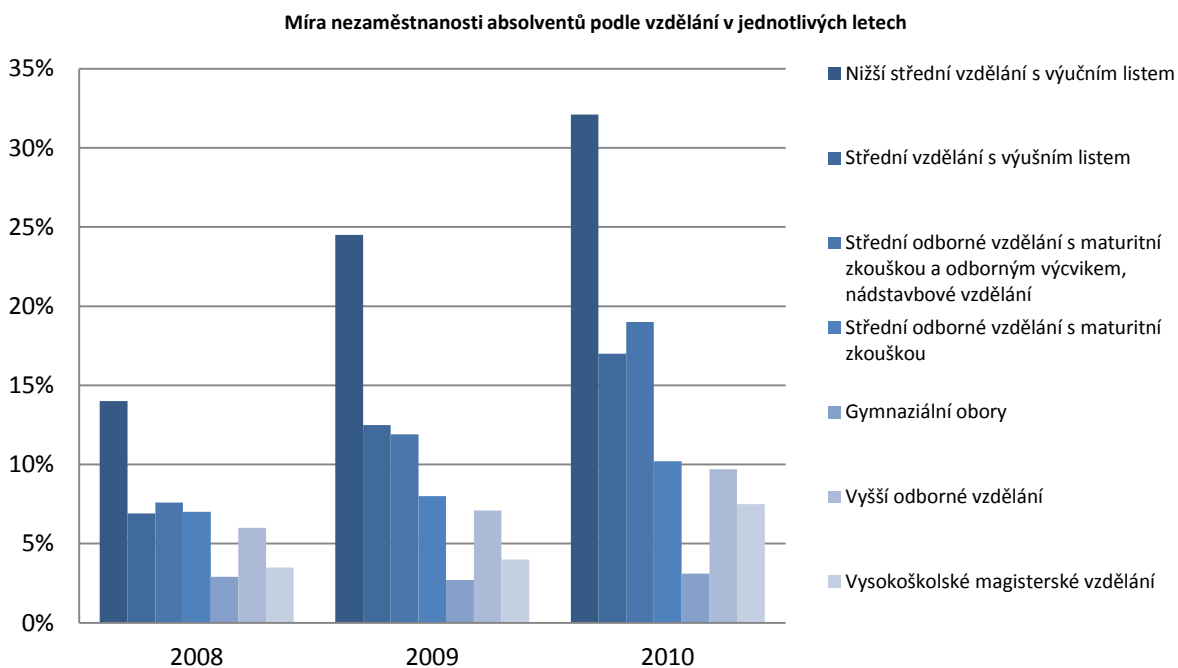
- U vysokoškolského magisterského vzdělání – 7,0 %¹¹,
- u vyššího odborného vzdělání (s výjimkou konzervatoří) – 8,9 %¹²,
- u gymnaziálního vzdělání – 3,0 %, ti však většinou pokračují ve studiu¹³,

¹¹ Zdroj: Informační systém o uplatnění absolventů na trhu práce

¹² Zdroj: Informační systém o uplatnění absolventů na trhu práce

¹³ Zdroj: Informační systém o uplatnění absolventů na trhu práce

- u středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou – 10,6 %¹⁴,
- u středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem včetně absolventů nástavbového studia po vyučení kategorie „L“ – 19,3 %, z toho¹⁵:
 - absolventi středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem kategorie L/0 – 17,0 %,
 - absolventi nástavbového studia po vyučení – 21,7 %,
- u středního vzdělání s výučním listem – 19,4 %, z toho¹⁶:
 - absolventi nižšího středního vzdělání s výučním listem kategorie vzdělání E (tj. vyučení v učebních oborech odborných učilišť a učilišť) – 32,1 %,
 - absolventi středního vzdělání s výučním listem kategorie vzdělání H (tj. vyučení v oborech SOU) – 17,7 %,

Zdroj: ČSÚ

¹⁴ Zdroj: Informační systém o uplatnění absolventů na trhu práce

¹⁵ Zdroj: Informační systém o uplatnění absolventů na trhu práce

¹⁶ Zdroj: Informační systém o uplatnění absolventů na trhu práce

Z grafu je patrné, že s rostoucím stupněm vzdělání pravděpodobnost, že absolvent bude nezaměstnaný, klesá. Nejhuře jsou postiženi nižší stupně vzdělání s výučním listem, kde míra nezaměstnanosti u absolventů přesahuje 30%. Naopak nejlépe jsou na tom absolventi vysokých škol a gymnaziálních oborů, ti však většinou pokračují dále ve studiu, proto jsou nízké míry nezaměstnanosti u gymnasiálních oborů spíše orientační, týkající se těch, kteří dále nepokračovali ve studiu. Následující tabulka doplňuje předchozí graf a číselně vyjadřuje počty nezaměstnaných absolventů.

Kategorie vzdělání	Počet absolventů (2009)	Počet nezaměstnaných absolventů (duben 2010)	Míra nezaměstnanosti absolventů v % (duben 2010)	Srovnání s dubnem 2009
Nižší střední odborné vzdělání	3569	1147	32,10%	6,9 p. b.
Střední odborné s výučním listem	27513	4883	17,70%	5,8 p. b.
Střední odborné vzdělání s MZ a odborným výcvikem, nástavbové vzdělání	14427	2791	19,30%	7,5 p. b.
Střední odborné s maturitou	44980	4779	10,60%	2,8 p. b.
Gymnaziální vzdělání	24499	735	3,00%	0,6 p. b.
Vyšší odborné vzdělání	5186	462	8,90%	2,1 p. b.
Vysokoškolské magisterské vzdělání	20274	1415	7,00%	2,7 p. b.

Zdroj: Národní ústav odborného vzdělávání

S rostoucí mírou nezaměstnanosti absolventů, rostou i jejich problémy při hledání zaměstnání. Porovnáváme-li vyhlídky absolventů a jejich uplatnění na trhu práce podle úrovně vzdělání, je z předchozího grafu a tabulky patrné, že existuje přímá závislost mezi úrovní vzdělání a uplatnitelností na trhu práce. To znamená to, že čím vyšší je úroveň vzdělání absolventa, tím snadněji nachází absolvent zaměstnání. Nejen na úrovni vzdělání ale i na druhu absolvovaného oboru závisím uplatnění na trhu práce. Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů vzrostla v posledních třech letech ve všech

kategoriích vzdělání. Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla u absolventů s nižší úrovní vzdělání. Dále u absolventů nástavbového studia po vyučení, kde míra nezaměstnanosti těchto absolventů představovala 21,7 %. Porovnáme-li ostatní kategorie vzdělání, byl u těchto absolventů zaznamenán vůbec největší meziroční nárůst nezaměstnanosti (8,6 p. b.). V roce 2010 vzrostla i míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem a to z 11,9 % na 17,7 % a to i přesto, že počet absolventů tohoto stupně vzdělání meziročně klesl. Míra nezaměstnanosti absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem byla v roce 2010 nejvyšší 32,1 %. V porovnání s ostatními kategoriemi vzdělání byl u těchto absolventů zaznamenán druhý největší meziroční nárůst nezaměstnanosti tj. o 6,9 p. b. V posledních letech byl zaznamenán i nepatrný nárůst míry nezaměstnanosti absolventů gymnaziálního vzdělávání z 2,4 % na 3,0 %. Tato změna není odpovídající, protože většina absolventů gymnázií pokračuje se studiem na vysokém stupni vzdělávání (VŠ). Míra nezaměstnanosti absolventů vyšších odborných škol byla v roce 2010 8,9 % a maturitních oborů 10,6 %. V porovnání s rokem 2005 se však významně změnilo zejména počty absolventů vysokých škol. Především u magisterských programů se počet absolventů zdvojnásobil. Zcela opačně tomu bylo u absolventů VOŠ, jejichž počty klesly zhruba o jednu čtvrtinu. Počet absolventů maturitních oborů zůstal v roce 2010 přibližně na stejné úrovni jako v roce 2009. Dopad ekonomické recese na nezaměstnanost absolventů škol byl zmírněn především rozšířením možností následného pokračování ve studiu. Značnou roli sehrála i ochota a zájem zájem absolventů pokračovat ve studiu na vysokých a vyšších odborných školách, nebo v nástavbovém studiu.

V roce 2011 resp. v dubnu 2011 byla míra nezaměstnanosti absolventů se středním vzděláním s výučním listem a maturantů z oborů s praktickým výcvikem a nástavbovým studiem po vyučení přibližně o 1 procentní bod nižší než v přecházejícím roce 2010 a dosahovala tedy hodnoty pod 19 %. Oproti loňskému dubnu je patrný pokles o 0,7 p. b. u

vyučených a o 1,2 p. b. bodu u míry nezaměstnanosti absolventů s maturitní zkouškou v maturitních oborech s praktickým výcvikem a nástavbovým studiem po vyučení. I když se situace mírně zlepšila, zůstává stále téměř každý pátý vyučený absolvent bez pracovního uplatnění. Míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou bez praktického výcviku je 11,4 %, což představuje nárůst o 0,8 p. b. oproti dubnu 2010, absolventi gymnázií o 3,2 %, a nárůst 0,2 p. b. oproti roku 2010. Je důležité zmínit, že značná část absolventů odborného vzdělávání po maturitě pokračuje ve studiu, z gymnazistů téměř všichni, ať už na veřejné či soukromé vysoké škole nebo na VOŠ. Míra nezaměstnanosti absolventů VOŠ (bez konzervatoří) je oproti loňsku o 0,5 p. b. vyšší a dosáhla 9,4 %.

Na základě předchozího rozdělení skupin oboru K KOV se zaměříme na nezaměstnanost v jednotlivých skupinách oborů ve vztahu k danému stupni vzdělání.

3.1. Míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem

Míra nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem se měří v prvním roce po absolvování. Tato míra nezaměstnanosti plynule klesala až do dubna 2008, kdy dosahovala pouze 6,2 %. Od roku 2008 nastala změna ve vývoji této míry nezaměstnanosti. Tato změna byla způsobena obratem ekonomického vývoje. Došlo k výraznému zvýšení až na 12,0 % v dubnu 2009 a v následujícím roce na 17,7 % v dubnu 2010. Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem byly v dubnu 2010 u absolventů s nižším počtem:

Podle členění K KOV:

- 31 Textilní výroba a oděvnictví – 26,8 % a
- 37 Doprava a spoje – 24,8 %,

ve skupinách s velkým počtem absolventů:

- 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů – 20,6 %,
- 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus – 19,9 %,
- 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie – 19,6 %,
- 66 Obchod – 19,3 % a
- 29 Potravinářství a potravinářská chemie – 18,5 %.

Naopak nejnižší míry nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s výučním listem byly dubnu 2010 u oborů, které se snadněji uplatní na trhu práce:

- 32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů – 0,0 %,
- 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství – 10,7 %,
- 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu, fotografie – 10,8 %,
- 83 Umění a užité umění – 13,5 % a
- 53 Zdravotnictví – 13,8 %.

ve skupinách s velkým počtem absolventů:

- 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika – 14,1 %,
- 69 Osobní a provozní služby – 16,2 % a
- 23 Strojírenství a strojírenská výroba – 16,2 %.

Výjimkou v této oblasti jsou skupiny KKOV 21 a 32, kde míra nezaměstnanosti v dubnu 2010 nepřevyšovala hodnoty z předchozího roku. K největšímu absolutnímu nárůstu míry nezaměstnanosti oproti stavu v dubnu 2009 došlo ve skupinách dle KKOV 37 Doprava a spoje, zde narostla míra nezaměstnanosti o 14,8 p. b., 53 Zdravotnictví nárůst o 11,1 p. b. a 31 Textilní výroba a oděvnictví nárůst o 8,9 p. b. Všechny tyto skupiny představují skupiny absolventů s nižším počtem. Skupina 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus zaznamenala v sice 2010 nárůst o 8,0 p. b.

K největšímu relativnímu nárůstu míry nezaměstnanosti došlo v roce oborů vzdělání 53 Zdravotnictví a 37 Doprava a spoje, 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus, 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie, 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů, 31 Textilní výroba a oděvnictví. U všech těchto skupin oborů vzdělání se míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů meziročně zvýšila minimálně o polovinu.

3.2. Nezaměstnanost absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem

Míra nezaměstnanosti absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem se měří v prvním roce po absolvování. Tato míra nezaměstnanosti se dramaticky změnila především posledních třech let a výrazně vzrostla. Z 12,8 % naměřených v dubnu 2008 vzrostla meziročně na dvojnásobek tj. 25,3 % v dubnu 2009, a v dubnu 2010 dosahovala již 32,1 %. Tato kategorie nezaměstnaných absolventů patří každoročně mezi ty nejvyšší, u nichž se vyskytují značné problémy s uplatněním absolventů na trhu práce.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů byly v dubnu 2010 zjištěny ve skupinách oborů vzdělání:

- 66 Obchod – 42,5 %,
- 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus – 35,8 % a
- 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie – 32,8 %.

Ve skupinách oborů 65 a 36 je připravováno nejvíce absolventů v rámci nižšího středního vzdělání s výučním listem. Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů nižšího středního vzdělání s výučním listem byly v dubnu 2010 zaznamenány ve skupinách oborů vzdělání:

- 32 Kožedělná a obuvnická výroba, zpracování plastů – 12,5 % a

- 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika – 23,7 %.

Míra nezaměstnanosti absolventů u většiny skupin oborů nižšího středního vzdělání s výučním listem oproti dubnu 2009 vzrostla. Největší nárůst míry nezaměstnanosti, a to jak v absolutních ale i relativních ukazatelích, oproti dubnu 2009 byl zaznamenán ve skupinách 66 Obchod, 23 Strojírenství a strojírenská výroba a 29 Potravinářství a potravinářská chemie. U těchto skupin oborů vzdělání se míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů meziročně zvýšila minimálně o polovinu.

3.3. Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem a absolventů nástavbového studia

Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem a absolventů nástavbového vzdělání se měří stejně jako předchozí dvě míry nezaměstnanosti a to v prvním roce po absolvování. Míra nezaměstnanosti středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem a absolventů nástavbového vzdělání v období ekonomického růstu trvale klesala z hodnoty 21,2 % v dubnu 2004 na 7,8 % v dubnu 2008. V dubnu 2009 se v důsledku hospodářského zvýšila na 11,8 % a v dubnu 2010 dosahovala již 19,3 %. Tyto hodnoty znamenají, že se míra nezaměstnanosti středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem a absolventů nástavbového vzdělání během posledních let zvýšila více než dvakrát.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem a absolventů nástavbového vzdělání byly dubnu 2010 zaznamenány ve skupinách:

- 31 Textilní výroba a oděvnictví – 28,8 %,
- 29 Potravinářství a potravinářská chemie – 25,0 %,
- 63 Ekonomika a administrativa – 23,8 %,

- 33 Zpracování dřeva výroba hudebních nástrojů – 23,6 %,
- 69 Osobní a provozní služby – 22,5 %,
- 64 Podnikání v oborech, v odvětvích – 21,5 %,
- 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus – 21,4 %,
- 82 Umění a užité umění – 21,3 % a
- 34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu, fotografie – 21,3 %.

Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem a absolventů nástavbového vzdělání byly dubnu 2010 zaznamenány ve skupinách:

- 28 Technická chemie a chemie silikátů – 11,7 %,
- 37 Doprava a spoje – 13,0 % a
- 23 Strojírenství a strojírenská výroba – 15,1 %.

Absolventi těchto oborových skupin (28, 37, 23) nacházejí uplatnění na trhu práce nejsnadněji.

Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitou a odborným výcvikem a absolventů nástavbového vzdělání v dubnu 2010 ve všech skupinách oborů převyšovala hodnoty roku 2009. Největší absolutní nárůst míry nezaměstnanosti oproti dubnu 2009 proběhl ve skupinách 29 Potravinářství a potravinářská chemie o 13,4 p. b., 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů o 13,1 p. b., 31 Textilní výroba a oděvnictví o 12,8 p. b., 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus o 11,0 p. b., 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství o 10,9 p. b. a 82 Umění a užité umění o 10,1 p. b. Všechny tyto skupiny připravují pro vstup na trh práce spíše nižší počet absolventů, výjimkou je skupina oborů 65, kterou každoročně vystuduje více než tisíc mladých lidí. Největší relativní nárůst míry nezaměstnanosti zaznamenaly skupiny oborů vzdělání 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství, 33 Zpracování dřeva a výroba

hudebních nástrojů, 29 Potravinářství a potravinářská chemie a 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus. U skupiny 21 se míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů meziročně více než ztrojnásobil. Dalších skupin vzdělávacích oborů byl zjištěn nárůst dosahující dvojnásobku hodnoty předchozího roku.

3.4. Nezaměstnanost absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou

Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou v roce po absolvování vykazovala v letech ekonomického růstu soustavný pokles, a to z 15 % v dubnu 2004 klesla na 5,7 % v dubnu 2008. V roce 2008 došlo k změně ve vývoji míry nezaměstnanosti čerstvých absolventů kategorie M, který je způsoben obratem ekonomického vývoje. Dochází k zvýšení tohoto ukazatele na hodnotu 7,8 % v dubnu 2009 a dále na hodnotu 10,6 % v dubnu 2010.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou dosahovaly v dubnu 2010 následující skupiny oborů vzdělání:

- 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství – 20,8 %,
- 33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů – 17,0 %,
- 41 Zemědělství a lesnictví – 16,2 % a
- 31 Textilní výroba a oděvnictví – 15,6 %.

Mírou nezaměstnanosti okolo čtrnácti procent vykazovaly v roce 2010 následující obory skupin:

- 29 Potravinářství a potravinářská chemie,
- 39 Speciální a interdisciplinární technické obory a
- 64 Podnikání v oborech, v odvětvích.

Z těchto skupin jsou na absolventy nejpočetnější skupiny 41 a 64.

U absolventů nejpočetnějších skupin oborů byla míra nezaměstnanosti v dubnu 2010 relativně nízká, hodnoty se pohybovaly blízko průměru dané kategorie vzdělání. Některé skupiny dosahovaly i podprůměrných hodnot. Míra nezaměstnanosti absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika, 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče a 63 Ekonomika a administrativa byla lehce pod průměrem, další skupiny oborů vzdělání 78 Obecně odborná příprava (6,4 %) a 53 Zdravotnictví (5,5 %) měly míru nezaměstnanosti u absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou nejnižší.

Nízká nezaměstnanost čerstvých absolventů středního odborného vzdělání s maturitní zkouškou dubnu roku 2010 byla zjištěna u skupin těchto skupin:

- 69 Osobní a provozní služby – 6,5,
- 66 Obchod – 8,4 %,
- 28 Technická chemie a chemie silikátů – 8,5 %.

S výjimkou skupiny oborů vzdělání 16 Ekologie a ochrana životního prostředí. Zde byl zaznamenán pokles o necelý procentní bod. Míra nezaměstnanosti v dubnu 2010 ve všech skupinách oborů převyšovala hodnoty z předchozího roku. V porovnání s dubnem 2009 byl nejvýraznější absolutní nárůst míry nezaměstnanosti absolventů zaznamenán u skupin oborů 21 Hornictví, hutnictví a slévárenství (14,5 p. b.; nárůst na více než trojnásobek), 39 Speciální a interdisciplinární technické obory (8,2 p. b.; nárůst na více než dvojnásobek), 29 Potravinářství a potravinářská chemie (6,7 p. b.; nárůst téměř na dvojnásobek), 69 Osobní a provozní služby (6,5 p. b.), 66 Obchod (6,0 p. b.) a 31 Textilní výroba a oděvnictví (6,0 p. b.).

Naopak téměř nezměněná zůstala míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů skupin oborů 16 Ekologie a ochrana životního prostředí, 28 Technická chemie a chemie silikátů,

34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu, fotografie, 37 Doprava a spoje, 78 Obecně odborná příprava.

3.5. Nezaměstnanost absolventů vyššího odborného vzdělání

Míra nezaměstnanosti absolventů vyššího odborného vzdělání v roce po absolvování dlouhodobě klesala, z 13,6 % v dubnu 2004 postupně klesla na 5,5 % v dubnu 2008. V posledních třech letech došlo k jejímu mírnému zvýšení na hodnoty 6,8 % v dubnu 2009 a 8,9 % v dubnu 2010.

Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů vyššího odborného vzdělání byly v dubnu 2010 zjištěny u skupin oborů vzdělání s nízkými počty absolventů:

- 16 Ekologie a ochrana životního prostředí – 34,9 %,
- 61 Filozofie, teologie – 30,0 %
- 29 Potravinářství a potravinářská chemie – 27,6 % a
- 28 Technická chemie a chemie silikátů – 18,2 %

Ze skupin s vyššími počty absolventů poměrně vysoké hodnoty dosahovala skupina 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (14,0 %). Mírně nad průměrem okolo 11 % se pohybovaly skupiny 63 Ekonomika a administrativa, 82 Umění a užité umění a 39 Speciální a interdisciplinární technické obory.

Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů vyššího odborného vzdělání byly v dubnu 2010 zjištěny ve skupinách:

- 53 Zdravotnictví – 4,2 %,
- 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče – 5,3 %,
- 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus – 5,9 % a
- 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie – 6,0 %.

S výjimkou skupin 41 Zemědělství a lesnictví, kde byl zaznamenán pokles o necelé dva procentní body a 28 Technická chemie a chemie silikátů, se míra nezaměstnanosti v dubnu 2010 ve všech skupinách zvýšila ve vztahu k předchozímu roku. Největší absolutní nárůst míry nezaměstnanosti byl dubnem 2009 a dubnem 2010. Tento nárůst byl největší u oborů vyššího odborného vzdělání s nízkými počty absolventů. Jednalo především o skupiny 16 Ekologie a ochrana životního prostředí, 61 Filozofie, teologie, 29 Potravinářství a potravinářská chemie a 28 Technická chemie a chemie silikátů. Ze skupin s vyššími počty absolventů byl výraznější nárůst patrný obzvláště u skupin 82 Umění a užité umění o 5,5 p. b., 64 Podnikání v oborech, v odvětvích, nárůst o 5,0 p. b. a 26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika k nárůstu, kde došlo k nárůstu o 4,2 p. b.

3.6. Nezaměstnanost absolventů vysokoškolského magisterského vzdělání

Míra nezaměstnanosti absolventů magisterského vzdělání¹⁷ v roce po absolvování respektovala v posledních letech obecný trend rostoucí míry nezaměstnanosti, přesto však s relativně nízkými hodnotami. V dubnu 2008, čili ještě před nástupem ekonomické krize 3,6 %. O rok později se již začaly projevovat dopady krize a míra nezaměstnanosti čerstvých magistrů se v dubnu 2009 zvýšila na 4,3 % a následně v dubnu 2010 se vyšplhala na hranici 7,0 %.

Rozlišení skupin studijních programů vzdělání dle míry nezaměstnanosti absolventů ukazuje poměrně značné rozdíly v hodnotách dosahujících zhruba deset procentních

¹⁷ Pozn.: Dříve byly v této kapitole uváděny údaje souhrnně o absolventech všech kategorií vysokoškolského studia - magisterského (kat. T), bakalářského (kat. R) a doktorského (kat. V). S rozvojem bakalářských studijních programů a magisterského navazujícího studia postupně narůstal souhrnný počet absolventů vysokých škol. Zahrnutí absolventů bakalářských programů by však pro účely výpočtu nezaměstnanosti vysokoškoláků nebylo korektní, protože většina z nich pokračuje ve studiu v již zmíněných programech navazujícího magisterského vzdělávání a na trh práce nepřechází. Proto v tomto roce došlo ke změně metodiky výpočtu a letos i v budoucnu bude studie vycházet z počtů absolventů magisterských programů (navazujícího i pětiletého studia), očištěných o počty absolventů pokračujících v doktorském studiu. Údaje v tabulkách i grafu respektují tento nový přístup a hodnoty za předchozí roky 2009 a 2008 byly přepočteny dle zmíněné nové metodiky

bodů. Poměrně vysokou míru nezaměstnanosti překvapivě vykazují technické obory, zde se pravděpodobně projevuje fakt, že v období recese podniky dávají přednost zkušenějším uchazečům s praxí. Zaměstnavatelé sice často poukazují na nedostatek technicky vzdělaných vysokoškoláků a přebytek humanitně vzdělaných, ale v souvislosti s vysokoškolskými absolventy zároveň dodávají, že úroveň technických znalostí potřebných v praxi není dostatečná. Někteří zaměstnavatelé poukazují na to, že úroveň spíše klesá a stěžují si také na příliš akademický charakter technického vzdělávání u nás.

Další skupinou, která má a v budoucnu pravděpodobně ještě bude mít problémy s hledáním zaměstnání, jsou absolventi magisterských studijních programů ekonomického směru a celorepublikově také absolventi studijních programů Humanitní a společenské vědy a nauky. Nejvyšší hodnoty míry nezaměstnanosti absolventů zaznamenala v dubnu 2010 skupina Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky. Výrazně nejnižší hodnota míry nezaměstnanosti absolventů v dubnu 2010 je tradičně charakteristická pro skupinu Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky, nízkých hodnot dosahuje také skupina Právní vědy a nauky. Mírně pod průměrem je také míra nezaměstnanosti absolventů skupiny Pedagogika, učitelství a sociální péče. Míra nezaměstnanosti v dubnu 2010 mírně převyšovala hodnoty z předchozího roku téměř ve všech skupinách oborů, jedinou výjimkou byly zdravotnické obory.

4. Požadavky zaměstnavatelů na absolventy škol

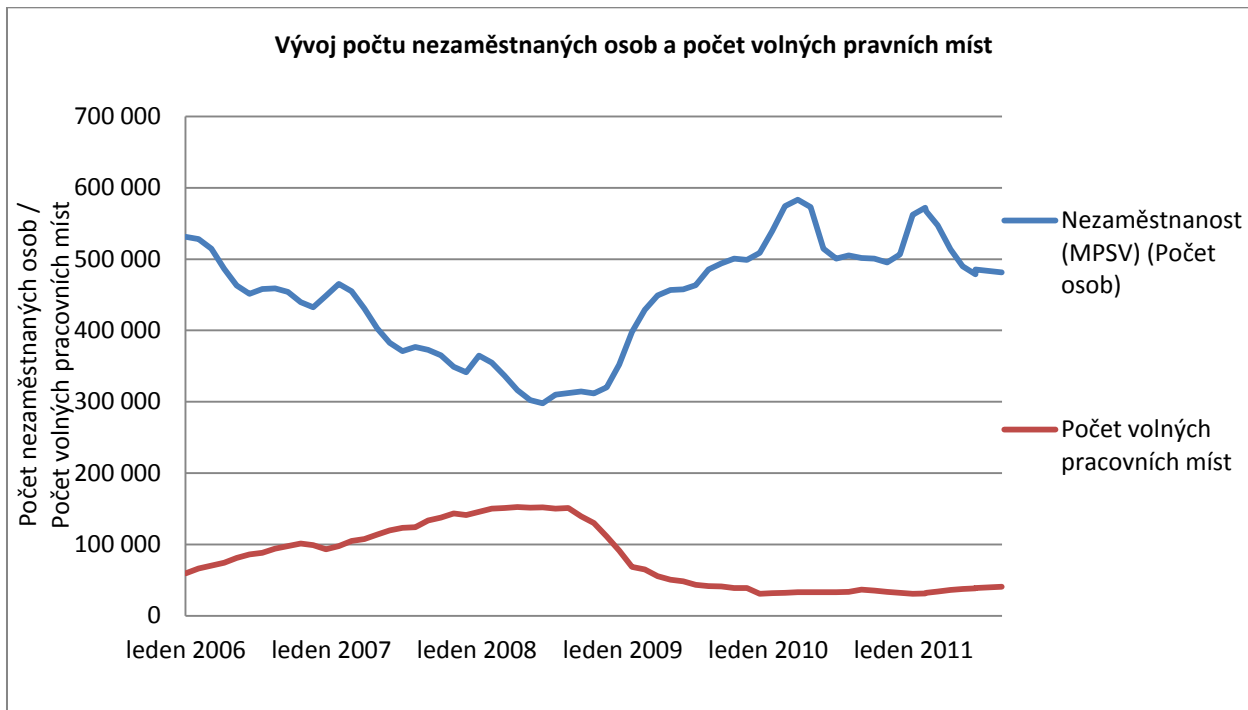
Míra nezaměstnanosti absolventů škol a úspěšné uplatnění na trhu práce je závislé na potřebách trhu práce resp. zaměstnavatelů. V důsledku hospodářské krize se se přímo úměrný vztah mezi počtem absolventů jednotlivých oborů a potřebami zaměstnavatelů projevil v plné síle. V předchozí kapitole se práce podrobně zabývá problematikou nezaměstnanosti absolventů SŠ, VOŠ a jiných stupňů vzdělávání. Z výše zmíněného je patrné, že v době hospodářské recese se snížila především poptávka po profesích, které

byly přímo či nepřímo závislé na zahraničních odběratelích. Jednalo se především o oblasti automobilového, strojírenského a zpracovatelského průmyslu.

Počet lidí soustavně přibývalo od října 2008, nepříznivý vývoj nezaměstnanosti pokračoval do ledna 2011, kdy se počet nezaměstnaných začal pozvolna snižovat. Míra nezaměstnanosti poklesla za první 3 měsíce roku 2011 a z 9,6 % na 9,2 %. Důvodem byl rostoucí zájem zaměstnavatelů na trhu práce. I přes tento pozvolný pokles, jsou absolventi na trhu práce stále ohroženou skupinou, a proto je třeba této skupině věnovat zvýšenou pozornost. Přechod od vzdělávacího procesu do pracovního procesu je mnohdy komplikovaný a významným způsobem ovlivňuje i následující kariéru. Krize také způsobila pokřivení vzájemného vztahu nabídky a poptávky profesí. Příkladem mohou být profese, které jsou „na vyměření“.

Na trhu práce dnes chybí řada profesí, ale na druhou stranu je i velké množství pracovníků ztrácí uplatnění a jejich znalosti a dovednosti požadavkům zaměstnavatelů již nestačí. Předvídání kvalifikačních potřeb a potřeb zaměstnavatelů úzce souvisí s trendy v ekonomice. Jednotlivé specifické požadavky na profese dávají včasné informace o tom, jaké pracovníky, v jakých počtech s jakou kvalifikací a budou zaměstnavatelé v příštích letech potřebovat. V pětiletí mezi lety 2003-2008 rostla česká ekonomika stabilně a velmi rychle. Tempo růstu české ekonomiky růstu předběhlo růst původních zemí EU-15 více než dvojnásobně. Příliv zahraničních investic způsobil vznik 140 tisíc nových pracovních míst, přičemž významný podíl na tomto nárůstu měl především zpracovatelský průmysl. Ten v před vypuknutím krize v roce 2008 dosáhl nejvyššího podílu na zaměstnanosti ze všech a i ve vztahu k ostatním členským zemím EU-27. Úspěchy při růstu HDP a exportu měly i druhou stinnou tvář. Tou byla stále silnější závislost exportu komponentů k odběratelům na trzích vyspělejších zemí EU a montáži konečných výrobků z dovezených dílů. Tyto změny způsobily rychle rostoucí poptávku po pracovnících na pozice ve výrobních provozech, které naneštěstí nabízely pouze omezený profesní růst, a které

zároveň nepřispěly ke kvalitativnímu rozvoji českého trhu práce. Všechny tyto faktory vedly k rychlému kvantitativnímu růstu, přičemž inovacím, výzkumu a vývoji byla věnována malá pozornost.

Zdroj: MPSV; Měsíční statistiky nezaměstnanosti. MPSV 2011.

Tento graf podrobněji ilustruje zmíněnou situaci, k níž vedla opatření před vypuknutím krize v roce 2008. Z Grafu je zřejmé, že počet volných pracovních míst nepřímo úměrně kopíroval počet nezaměstnaných osob na trhu práce v České republice. V polovině roku 2008 připadali na jedno pracovní místo dva uchazeči. Toto příznivé období klesajícího podílu registrovaných nezaměstnaných uchazečů bylo vykoupeno dramatickými změnami ve struktuře zaměstnanosti (viz. výše) V následujícím roce to bylo již 9,5 a v červnu roku 2010 to bylo již 15,2. Na základě posledních statistik ze srpna 2011 se počet uchazečů na jedno pracovní místo pozvolna snižuje, i tak činil tento podíl v srpnu 2011 11,8 uchazečů na jedno volné pracovní místo.

Stávající situace na trhu práce podtrhuje závažné regionální a profesní nesoulady, které mají za následek, že desítky tisíc osob, které marně hledají s odpovídající pracovní uplatnění. Požadavky firem se rychle vyvíjejí a na tuto situaci nejsou mnozí zaměstnanci vhodně připraveni. Na druhé straně se firmy potýkají se stále většími problémy, kdy potřebují obsadit klíčová pracovní místa. Tyto dvě situace nemohou být řešeny okamžitě. Budou vyžadovat zásadní změny v zákonech, vzdělávacím systému, v učebních osnovách nebo i v investičních pobídkách. Naneštěstí se tyto změny, projeví se zpožděním několika let. Zároveň i studenti v posledních ročnících základních nebo středních škol musí volit svou budoucí specializaci o několik let dříve, než skutečně vstoupí na trh práce. Proto je třeba popsat nejen to, jaké problémy má trh práce dnes, především očekávání zaměstnavatelů bude formovat poptávku po pracovnících v příštích letech.

4.1. Co zaměstnavatelé očekávají od školského systému

Následující subkapitoly se zabývají nejdůležitější kompetencemi a opatřeními, které zaměstnavatelé očekávají od školského systému.

4.1.1. Přizpůsobení struktury absolventů potřebám trhu práce

Přizpůsobování struktury absolventů oborů potřebám trhu práce je určující pro růst konkurenceschopnosti české ekonomiky, pro její inovaci a aktualizaci. Podle zaměstnavatelů by přitom měla být určující především situace na regionálních pracovních trzích, kde by měly být podporovány obory absolventů, kteří mají problémy s uplatněním na trhu práce. Naopak je potřeba i nadále rozšiřovat obory, o jejichž absolventy bude dostatečný zájem. Zaměstnavatelé v této oblasti také požadují větší pružnost a také prostupnost samotné vzdělávací soustavy.

4.1.2. Popularizace odborného vzdělávání

Popularizace odborného vzdělávání a medializace, by zvýšila zájem žáků o tyto specifické obory. S touto problematikou úzce souvisí nutnost zvýšení atraktivity učňovského

školství především v návaznosti na technické obory. Zároveň je potřeba upozornit na nedostatečný zájem o některé obory a v neposlední řadě na fakt, že mnozí absolventi hledají uplatnění ve zcela jiné jiné profesi, než na jakou byli připravováni. V této oblasti je nutno vytvořit určitý systém profesní hrdosti absolventů, který povede ke zvýšení prestiže jednotlivých odborností a to především u dělnických profesí. Důležité je, aby mladí lidé po absolvování skutečně pracovali v daném oboru. Zaměstnavatelé často zmiňují i řemeslné profese, pro které je podle zapotřebí připravovat více kvalitních, spolehlivých a zodpovědných pracovníků. Zároveň by také měly být také rozšířeny možnosti vyučujících prohlubovat si svou odbornost. Nezbytná je intenzivnější spolupráce s podnikovou sférou.

2.1.1. Příprava pedagogů

Mezi požadavky zaměstnavatelů je zahrnuta i důležitost vedení výuky kvalifikovanými vyučujícími, kteří budou disponovat aktuálními znalostmi z konkrétních oborů a budou tyto znalosti a zkušenosti předávat žákům a studentům. V návaznosti na tento požadavek je důležité, aby v systému celoživotního vzdělávání byly nabízeny programy, které budou odpovídat aktuální poptávce na trhu práce. Důležité je i kontinuální vzdělávání pedagogických pracovníků, které by mělo být přizpůsobováno jejich potřebám a možnostem.

4.1.3. Praktická příprava budoucích absolventů

Problematika praktické přípravy se týká všech sektorů. Ze strany zaměstnavatelů je požadováno především zkvalitnění a rozšíření praktické části výuky ve školách. S touto problematikou souvisí i větší zaměření výuky na praxi, a to tak aby absolventi vstupující na trh práce byli co nejlépe „připraveni pro praxi“ a hlavně, aby měli reálnou představu o skutečném pracovním prostředí a také o tom, co se od nich na trhu práce očekává. Podle názoru zaměstnavatelů těchto požadavků mohlo být dosaženo zvýšením podílu odborné praxe ve výuce, aktivnější a intenzivnější spoluprací škol se zaměstnavateli, která by

reagovala na potřeby praxe. Důležité je, aby praktická výuka probíhala pod vedením odborníků, a aby žáci měli možnost přímého kontaktu se zaměstnavateli již během studia. Žáci by tímto způsobem byli seznamováni s nejnovějšími technologiemi a trendy v daném oboru resp. odvětví a byli schopni uplatňovat získané teoretické poznatky v praxi. Absolvent by měl být vybaven nejenom teoretickými vědomostmi a znalostmi, ale také i praktickými zkušenostmi a dovednostmi. Toho již nyní využívají mnohé školy při získávání zkušeností prostřednictvím stáží, brigád či exkurzí svých žáků. Zvýšená spolupráce škol a zaměstnavatelů zabrání nedostatečné informovanosti absolventů o reálných pracovních podmínkách na trhu práce, která v současnosti mj. představuje vážný problém při vstupu absolventů na trh práce.

4.1.4. Rozvoj osobnosti

Školy by neměly poskytovat pouze všeobecné a odborné znalosti a dovednosti. Zaměstnavatelé po školách také požadují, aby se školy zaměřili i na celkový rozvoj osobnosti žáků a studentů. Důležitý je jak intelektuální rozvoj, tak i upevňování morálních vlastností, ohleduplnosti a rozvoj sociálních dovedností.

4.1.5. Ochota učit se

Za zcela zásadní pro absolventy všech oborů všech vzdělávacích úrovní pak zaměstnavatelé považují ochotu nadále se učit a to i po ukončení formálního vzdělávání. Koncept celoživotního vzdělávání získává stále více na významu. Je důležité, aby absolventi škol vstupovali na trh práce s vědomím, že jejich aktuální znalosti a dovednosti mohou být postačující v daném okamžiku, nicméně pro budoucí uplatnění je bude nezbytné i nadále rozvíjet a prohlubovat profesní i jednotlivé klíčové kompetence. Je důležité, aby nutnost celoživotního vzdělávání byla zdůrazňována žákům a studentům již v počátcích vzdělávání. Na základě těchto požadavků získá na významu systém uznávání dílčích kvalifikací resp. dílčích dovedností.

4.1.6. Rozvoj klíčových kompetencí

Kromě výše uvedených požadavků si jsou zaměstnavatelé vědomi významu a důležitosti dalších klíčových kompetencí. Často se jedná o výuku cizích jazyků. Ta by měla být započata již v raném věku a s odstupem času, by se se zvyšujícím se stupněm vzdělání měl klást větší důraz na aktivní používání a schopnosti komunikovat. Za optimální je považována znalost dvou cizích jazyků. Na základě těchto požadavků požadují zaměstnavatelé za důležitou kvalitní výuku i se zapojením zahraničních lektorů. Ruku v ruce s rozšiřováním jazykových znalostí nesmí zůstat pozadu ani rozvoj komunikačních dovedností v mateřském jazyce. V této oblasti je potřeba klást větší důraz na vyjadřovací schopnosti žáků a studentů, přičemž zaměstnavatelé upozorňují na riziko nahrazování osobního kontaktu elektronickou komunikací a možnost narušování mezilidských vztahů. V dostatečné míře by měl být kladen důraz i na práci s výpočetní technikou, a jiné kompetence, jako je loajalita, flexibilita, schopnost pracovat v týmech atd.

Závěr

Český trh práce je již standardním evropským trhem s většinou jeho silných a slabých stránek. Na cestě k vyšší konkurenceschopnosti bude třeba odstranit řadu překážek, přestože v řadě ukazatelů dodnes dosahuje Česká republika celkem uspokojivých výsledků. Ukazatele celkové míry zaměstnanosti (na poměry EU středně vysoká), míru nezaměstnanosti (poměrně nízká) a participace na trhu práce (středně vysoká) lze určitě výrazně zlepšovat. Je třeba především zlepšit uplatnění lidských zdrojů a tím docílit zvýšení míry zaměstnanosti a participace starší populace (nad 55 let), zastavit růst průměrného věku, kdy lidé opouští školu a vstupují na trh práce, zvýšit nízkou míru zaměstnanosti žen s menšími dětmi, usnadnit zaměstnatelnost zdravotně a jinak znevýhodněných osob. V neposlední řadě je nutno zjednodušit komplikovaný vstup vysoce vzdělané zahraniční pracovní síly na český trh práce.

Globalizace a vlastní měna v malé otevřené ekonomice přináší permanentní, rychlé a obtížně předvídatelné změny komparativních ekonomických výhod celých odvětví, firem a profesí. Přizpůsobivost měnícím se podmínkám na straně zaměstnavatelů i zaměstnanců je pro zvyšování konkurenceschopnosti nutností a proto:

- je potřeba dosáhnout vyšší nabídky částečných a jinak flexibilních úvazků;
- je potřeba zvýšit rezidenční mobilitu, a flexibilitu nabídky pracovní síly.

To umožní snížit vysoké regionální rozdíly i relativně blízkých oblastí;

- je potřeba revidovat regulační rámec fungování trhu práce (zákoník práce), zejména pokud jde o vyšší flexibilitu zaměstnavatelů při propouštění, kde je současná legislativa v mezinárodním srovnání omezující.

Konkurenceschopnost vyžaduje schopnost a ochotu zaměstnanců se v průběhu kariéry dále se vzdělávat. Bude proto třeba podporovat přirozenou a dobrovolnou účast pracovní síly na efektivním a smysluplném celoživotním vzdělávání. Ve strategických rozhodnutích je třeba reflektovat, že ČR má v rámci EU, díky dávným i nedávným historickým okolnostem, jeden z nejvyšších podílů zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu, velice koncentrované v segmentu automobilovém, související a obdobné výroby a naopak nízký podíl zaměstnanosti ve službách a těch sofistikovaných s vysokou přidanou hodnotou především.

5. Zdroje

Zdroje literatura:

Zpráva o nezaměstnanosti čerstvých absolventů škol ke konci září 2010; Ing. Jiří Vojtěch, Ing. Daniela Chamoutová; Národní ústav odborného vzdělávání; říjen 2010

Zpráva o nezaměstnanosti čerstvých absolventů škol ke konci dubna 2011; Ing. Jiří Vojtěch, Ing. Daniela Chamoutová; Národní ústav odborného vzdělávání; říjen 2010

Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním - 2010; Ing. Jeny Burdová, Ing. Daniela Chamoutová; Národní ústav odborného vzdělávání; říjen 2010

Analýza inzertní nabídky zaměstnání v denním tisku a na internetu – 2010; Mgr. Pavlína Šťastnová; Národní ústav odborného vzdělávání; říjen 2010

Uplatnění absolventů škol na trhu práce – 2010; Jeny Burdová a kol.; Národní ústav odborného vzdělávání; Praha; 2011

Projekce zaměstnanosti v odvětvích v období 2009-2020; Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání; Praha; 2009

Předvídaní kvalifikačních potřeb trhu práce; Ing. Věra Czesaná, CSc. a kol.; Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání; Linde nakladatelství; Praha; 2009; ISBN 978-80-86131-84-9

Vývoj vzdělanosti a oborové struktury žáků studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii 2010/2011; Ing. Jiří Vojtěch a Ing. Daniela Chamoutová; Národní ústav odborného vzdělávání; Praha; 2011

Zpráva o nezaměstnanosti čerstvých absolventů škole konci dubna 2011; Ing. Jiří Vojtěch, Ing. Daniela Chamoutová, NÚV, Praha; červen 2011

Konkurenční schopnost České republiky – Kvalita lidských zdrojů 2008-2009 (Soubor indikátorů); Ing. Věra Czesaná, CSc. a kol.; Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání; Praha; 2009

Průzkum požadavků zaměstnavatelů na absolventy; Národní vzdělávací fond; Praha; 2009

Kompetence požadované zaměstnavateli podle pracovníků úřadů práce; Mgr. Pavla Skácelová, Ing. Jiří Vojtěch; Projekt VIP (Vzdělání – Informace – Poradenství): MŠMT; Praha; 2009

Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol – souhrnný pohled; Ing. Mgr. Pavla Kalousková, Ing. Jiří Vojtěch; Projekt VIP (Vzdělání – Informace – Poradenství): MŠMT; Praha; 2009

ČSÚ: Klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV); ČSÚ; Praha; 2008

Zdroje dat:

ROA-CERGE: Výsledky modelu ROA-CERGE. NOZV-NVF a VÚPSV 2009

ČSÚ: Projekce obyvatelstva ČR do roku 2065. Střední varianta. ČSÚ 2010
ČSÚ: Výběrové šetření pracovních sil, roční průměry
ČSÚ: Stav a pohyb obyvatelstva v ČR v 1. čtvrtletí 2011
ČSÚ: Demografická ročenka krajů 2001 až 2010
EUROSTAT: Labour Force Survey, roční průměry
EUROSTAT: Eurostat online database - Structural Business Statistics; 2010
MPSV ČR: Zaměstnanost - integrovaný portál MPSV. Měsíční statistiky; MPSV 2011

6. Přílohy

6.1. Předmět a účel klasifikace KKO V18

Předmětem klasifikace jsou kmenové obory vzdělání, které vymezují jednotlivé oblasti či dílčí úseky vzdělání na základě jejich obsahové podobnosti. Kmenové obory vzdělání představují kategorie shrnující studijní a učební obory vzdělání, které se liší (podle druhu škol) názvem, odchylkami v učebním plánu, dílčími koncepčními záměry, uspořádáním vzdělávací trasy nebo svým obsahem, ale jejichž absolventi jsou připravováni pro uplatnění ve stejné oblasti lidské činnosti.

Účelem klasifikace kmenových oborů vzdělání je možnost uspořádávání, začleňování a třídění studijních a učebních oborů vzdělání. To znamená, že kmenové obory vzdělání vytvářejí registr, kde k jednotlivým kmenovým oborům vzdělání jsou přiřazovány existující i nově schvalované studijní a učební obory vzdělání.

Do klasifikace kmenových oborů vzdělání jsou začleněny kmenové obory vysokých, vyšších a středních škol včetně škol speciálních.

Klasifikace kmenových oborů vzdělání nahradila původní soustavu Jednotné klasifikace oborů vzdělání (JKOV). Ta byla příliš podrobná v oblasti technických oborů a nevyhovující v oblasti oborů terciární sféry, kde neměla dostatečnou rozlišovací schopnost a stala se nevyhovující vlivem neustálého nárůstu počtu oborů vzdělání, které se často jen nepatrně odlišovaly.

Základním kritériem, podle něhož jsou v klasifikaci rozvrženy první a druhý stupeň třídění, je obecná povaha vědních disciplín z hlediska jejich vlastního předmětu, jejich místa na daném stupni vývoje specializace věd a míry jejich bezprostředního či zprostředkovaného vlivu na ostatní lidské činnosti.

Vlastní kmenové obory vycházejí z vymezení požadavků na jednotlivé vzdělávací či studijní programy a jsou konstruovány s přihlédnutím k systémům odborné přípravy v zemích EU.

Obory vzdělání uvedené v JKOV jsou přiřazeny k jednotlivým kmenovým oborům vzdělání v převodníku na stránce Vazba klasifikace na bývalou JKOV nebo v části IV. publikace KKO V.

Platnost JKOV byla ukončena v roce 1999. Nově vzniklé či pozměněné kmenové obory vzdělání již od té doby nemají na JKOV žádnou vazbu.

6.2. Klasifikace kmenových oborů vzdělání KKO V

Seznam a identifikační kód označení skupin oborů podle metodiky KKO V:

¹⁸ Zdroj: ČSÚ; http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/predmet_a_uce_l_klasifikace_kkov

- 00 Integrovaný první ročník
- 16 Ekologie a ochrana živ.p.
- 18 Informatické obory
- 21 Hornictví, hutnictví, slév.
- 23 Strojírenství, stroj. výr.
- 26 Eltechn., telekom. a VT
- 28 Tech. chemie, chemie silik.
- 29 Potravinářství, potravinářská chemie
- 31 Text. výroba a oděvnictví
- 32 Kož., obuv. výr., zpr. plastů
- 33 Zprac. dřeva, výr. hud. nást.
- 34 Polygr., zprac. papíru, film
- 36 Staveb., geodézie, kartog.
- 37 Doprava a spoje
- 39 Spec., interdiscipl. obory
- 41 Zemědělství a lesnictví
- 43 Veterinář., veter. prevence
- 53 Zdravotnictví
- 61 Filozofie, teologie
- 63 Ekonomika, administrativa
- 64 Podnik. v oborech, odvětví
- 65 Gastr., hotelnictví, turis.
- 66 Obchod
- 68 Právo, právní činnost
- 69 Osobní a provozní služby
- 72 Public., knihov., informat.
- 75 Pedagogika, učit., soc. péče
- 78 Obecně odborná příprava
- 79 Obecná příprava
- 82 Umění a užité umění
- 91 Teorie vojenského umění